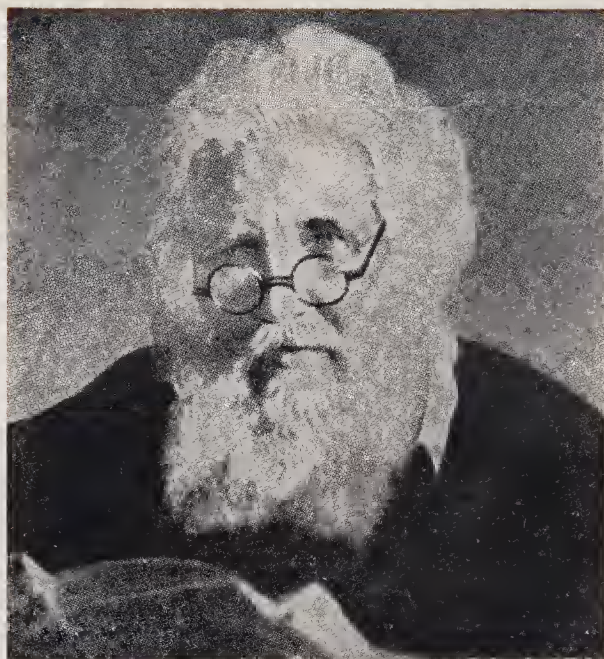
САМОСТІЙНА УКРАЇНА

ГРУДЕНЬ 1964

INDEPENDENT UKRAINE

Митрополит Кир Андрей Шептицький

ЧІКАГО — НЬЮ-ЙОРК

САМОСТІЙНА УКРАЇНА
INDEPENDENT UKRAINE

Ukrainian Monthly Magazine
Published monthly by the Organization for the Rebirth of Ukraine
Cooper Station P. O. Box 4
New York 3, N. Y.
Edited by Editorial Staff
Editor in Chief Michael Panasiuk
Yearly subscription $4.00, single copy 50 cents.
Mailed at Chicago, Illinois
Видає: Центральна Управа Організації Державного Відродження України

Редагує Колегія
Головний Редактор Михайло Панасюк
Адреса Редакції і Адміністрації:
"INDEPENDENT UKRAINE"
2315 W. Chicago Ave.
Chicago 22, Ill.
Phone: ARmitage 6-0066

ЗМІСТ

***

ВІД РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ

З огляду на смерть Голови ПУН, сл. п. полк. Андрія Мельника, — листопадове й грудневе числа нашого журналу мусіли відбігти від первісного плянування. Просимо наших Вш. Дописувачів це взяти під увагу і очікувати вміщення своїх дописів у наступних числах.

Разом з грудневим числом висилаємо кожному нашому Вш. Передплатникові окреме, пропам'ятне наше видання, присвячене пам'яті Полковника Андрія Мельника. Зважаючи на поштові приписи, воно тільки раз зчіплене до грудневого числа на терені ЗДА. За границю видання це висилається окремо. На бажання заінтересованих, це пропам'ятне наше видання — висилаємо за попередньою оплатою 50 центів.

Наше Різдвяне число появиться в перших днях січня. Ласкаво просимо весь матеріял до нього (включно з Різдвяними та Новорічними поздоровленнями й побажаннями) надсилати вже тепер, а в кожнім разі не пізніше як до 25 грудня ц. р.

***

Нижче містимо текст каблограми, висланої Головною Управою Українського Золотого Хреста до Високодостойної Пані Софії Федак- Мельник:

Пані Софія Мельник
Люксембурґ, Велике Князівство Люксембурґ

Український Золотий Хрест висловлює Вам глибоке співчуття з приводу смерти Вашого незабутнього Мужа і нашого Провідника.

Марія Квітковська
4. листопада 1964 Голова ГУ УЗХ

Головна Управа УЗХ одержала подяку від Достойної Пані Софії Мельник:

Український Золотий Хрест
на руки п. М. Квітковської.

Цим шляхом складаю Вам глибоку подяку за вислови співчуття з приводу невіджалуваної втрати, якої я зазнала зі смертю мого незабутнього Чоловіка, сл. п. полк. Андрія Мельника і за зложення вінка на його могилі.

Вл. Р. Софія Мельник
21. 11. 64

***

Замість квітів

Замість квітів на свіжу могилу св. п. полковника, інженера Андрія Мельника, складаю 10.- долярів на фонд Його імени при ЦУправі Організації Державного Відродження України (ОДВУ).

Каліфорнія Семаківський Теодор

***

Головна Управа УЗХ висловлює щирі співчуття секретарці Головної Управи УЗХ, пані І. Вариводі, її мужеві інж. Я. Вариводі і всій Родині, з приводу трагічної смерти їх молоденької сестрінки, Андріяни з Лопотяків-Климишин, котра згинула враз із своїм мужем в автомобільній катастрофі дня 24. жовтня ц. р. Нехай Всевишній потішить їх і має їх під своєю опікою.

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

РІК XVII ГРУДЕНЬ, 1964 Ч. 12 (190)

о. Д-р Володимир Ґавліч, ЧСВВ

У 50-РІЧЧЯ УСС-ів

Промова на Академії, Філядельфія 31. X. 1964 р.

ВІД РЕДАКЦІЇ

Вся українська еміґрація в діяспорі урочистими святкуваннями відзначила в цьому році 50-ліття Українських Січових Стрільців. Відзначуючи Золотий Ювілей цеї, безсмертною славою вкритої частини Української Армії — містимо статтю-доповідь Всч. о. д-ра В. Ґавліча, ЧСВВ.

Всечесніший Отче Монсініор, Ґенеральний Вікарій, Всечесніші Отці, Високодостойні Ювіляти Українські Січові Стрільці, Високоповажані Члени Святкового Комітету, Високоповажані Представники Управ та Члени всіх українських організацій, Високоповажані Пані та Панове! Дорога Молоде!

Заледве 3-тя година проминула, як ми були зібрані в храмі Божому на спільних молінням за тих, що їх геройську смерть увіковічнив поет словами:

«Коли ви вмирали,
Вам дзвони не грали
І ніхто не заплакав за вами.
Лиш в чистому полі ревіли гармати
І зорі на небі вмивались сльозами»

(Михайло Курах)

Молились ми, а перед нашою уявою ставали могили, що від Зелених Карпат до синього Дону, від Чорного моря до лісистого Полісся густо вкрили історичні землі Великих Володимирів, Ярославів, Романів, Данилів і Богданів; могили, що в них як каже поет:

« .... сплять герої,
Що в чистому полі
Життя дали в лютім бою
За славу та волю.»

(Б. Лепкий)

А над цими могилами наче ввижався нам золотоблакитний стяг, що перед 46 роками, вночі з 31 жовтня на 1 листопада вперше по більш як

200 роках неволі замайорів на ратуші у Льва Городі, прапор Вільної, Незалежної, Самостійної, а згодом Соборної України.

На молитві за Поляглих Воїнів ставав нам перед очима найвеличніший Чин Листопадового Зриву, коли то:

«Із темних проваллів столітньої неволі,
Із глибин страждань у ворожому ярмі,
Із хвиль кривавих рік на бойовому полі
Та з прірв закованих рабів в тюремній тьмі
Ти, Земле Рідная, о, Земле України,
Вознеслась вольная ще раз на свій престол,
Народу Ти Державу двигнула із тліні,
І сонцем блиснув Твій державний ореол.»

(О. Г.)

Ще раз згадали ми в молитовному настрої, що:

«Це був величний час,
Він найкращий для нас,
Незабутній по всі покоління,
Як народ підніс стяг,
На новий станув шлях
І своє привітав воскресіння..»

А над могилами та над стягом Незалежної України ввижалась нам, наче візії, пророча постать царського В'язня, що згодом став жертвою червоного завойовника, сивоборода постать Великого Митрополита, що в історичному дні Листопадового Зриву був тілом далеко від свого стада. Але духом, молитвою і благословенням він був з ним. По упадку царату, вертаючись по півтретярічному засланні далеко ще перед проголошенням самостійности, писав він до Української Національної Ради (квітень — 1917 р.) в Петербурзі: «У цій хвилині звертаю свої молитви до Бога й прошу в Нього благословення для прадідної нашої землі, для укр. народу, для всіх наших організацій, для нашої праці, для Ваших родин і для кожного з вас зокрема. Боже, Україну спаси!» Так лучився духом із будівничими самостійної держави той, що 26 років пізніше , в день 1-го листопада закінчив свою земну мандрівку. За життя пригадував Великий Митрополит, що «ідеалом нашого національного життя є наша рідна всенаціональна хата - Батьківщина», а своєю смертю, серед нерозʼяснених досі обставин, в день історичних листопадових роковин Він, Слуга Божий Андрій, нерозривно злучився з тими, що здійснювали проповідуваний ним ідеал національного життя.

Такі то думи насуваються сьогодні, такі то спогади приносять нам щорічно Листопадові Роковини.

Але ми зібрались тут, Святочна Громадо, не на те, щоб тугою вʼялити серце та розніжнюватися спогадами про листопадові могили; ані на те, щоб зложити поклін одному з найбільших синів Української Церкви й Українського Народу, Слузі Божому Митрополитові Андрієві. Ми прийшли тут, щоб віддати честь тим, що своєю свідомістю, ідейністю, любовʼю та жертвою стали насправді леґендарними борцями визвольних змагань; прийшли помʼянути тих, що своєю кровʼю зрошували українську землю, своїми білими кістьми її засівали та численні могили своїм юним тілом наповняли. Ми зібрались тут, щоб зложити публічний трибут тим, що 50 років тому почали славно писати нові сторінки історії визвольних змагань українського народу; ми зібрались, щоб разом з усіма нашими громадами у вільному світі, публічно, врочисто та гідно Українським Січовим Стрільцям у 50-річчя їхнього вимаршу на бойове поле смерти та слави честь віддати. А віддаючи честь нашим славним УСУСУСАМ, хочемо зачерпнути сили, потрібної нам серед наших, часто так душу гнітучих буднів.

Не думаю, Шановна Громадо, спинюватися сьогодні над історією Укр. Січових Стрільців, їх повстанням, бойовими діями, чи входити у спірні питання фізичної участи УСуСусів у Листопадовому Зриві та в дальших діях визвольних змагань. Нам йдеться про щось зовсім інше. У пʼятдесяту річницю вимаршу в поле перших сотень Укр. Січових Стрільців хочу бодай згрубша накреслити загальний образ спадщини, що її по собі залишили вони як приклад для грядучих поколінь. Бо ж нам так дуже потрібно сьогодні прикладу, що присвічував би всім, кому ще дорогі надбання українського духа; всім, хто уболіває над долею поневоленого щей досі народу та Христової Церкви на укр. землях; всім тим, що самі не заломились духом і не хочуть стати погноєм для росту чужих культур і чужих народів. Нам усім потрібно прикладу! Ми шукаємо за ним у минулому та знаходимо його між іншим також в Укр. Січових Стрільцях. Вони бо залишили по собі для всіх величний зразок високої свідомости та ідейности й дали пориваючий приклад найвищої ідейности і самопосвяти.

Коли говоримо про приклад УСС-ів для грядучих поколінь, то треба насамперед підкреслити їхню **національну свідомість.** Геніяльний Кобзар України пригадував, що насамперед треба бути свідомим: «Хто ми, чиї діти, яких батьків, ким, за що закуті». Передумовою бо ідейности та жертвенної любови є завжди свідомість, знання ідеалу. Де його нема, там не може бути мови про якусь жертву. Тому то в розшматованій кордонами Україні перед першою світовою війною західні та північно-східні сусіди пильно дбали, щоб знищити, або бодай приспати чи притушити національну свідомість серед україн-

ців. Над степовими просторами України тяготіло валуївське: України не било, нет і бить не может та царський указ-заборона друкувати щобудь українською мовою. А на західніх землях щоправда, в тіні габсбурського трону, дихалося дещо свобідніше, але до задовільного стану для жителів «королівства Галіціен унд Льодомеріен» було ще далеко. Тут треба було не так австрійців, як радше поляків на кожному кроці поборювати, кожну позицію завзятою, мозольною працею здобувати та молодь і широкі народні маси усвідомляти.

Цю Сизифову працю виконували і катедри в українській мові на факультетах львівського університету, і «Рідна школа», і Наукове Т-во ім. Шевченка, і Національний Музей, і т-во «Просвіта» і українські політичні партії та взагалі різні освітні, культурні, спортові, руханкові і кооперативні організації. На переломі XIX і XX сторіч «Молода Україна» охоплює ідейний рух молоді та на своїх прапорах вже виписує ідею самостійности України.

Народжуються нові організації й товариства, як Український Студентський Союз, Пласт, Сокіл та Січ. А згодом, напередодні війни, при Українському Січовому Союзі постає Стрілецька Секція, що й була зав'язком Українських Січових Стрільців.

Завдяки цим зусиллям і організаційній праці національна свідомість серед загалу молоді була висока. Молодь не тільки була свідома своєї приналежности до окремого українського народу, але також була свято переконана, що найбільшим і найгрізнішим ворогом українського народу є Московія та що цього ворога можна тільки мілітарною силою позбутися.

Тому то, коли Головна Українська Рада, створена трьома головними політичними партіями в Галичині, 6 серпня 1914 р. звернулась із закликом до молоді: «... тисячі нехай стануть в ряди Українських Січових Стрільців». «З оружжям в руці зміримося з відвічним нашим ворогом, царизмом» — то до 30 тисяч молоді відгукнулося і добровільно зголосилося. Такий відгук — це доказ високої свідомости. Коли ж візьмемо до уваги, що із 30 тисяч зголошених прийнято тільки 2.500 до УСС-ів, то твердження наше, що УСС-и це були найсвідоміші з поміж національно свідомих, цілком не є якоюсь фразою.

Національна свідомість УСС-ів виступила ще більше наяв, коли виринула справа військової присяги у Стрию. У переконанні, що вони є військом українського народу та йдуть добровільно на війну боротися не за інтереси австро-угорської монархії, але за священні права українського народу, Українські Сікові Стрільці відмовилися зразу складати приписану австрійську військову присягу, бо в ній не було згадки про український нарід.

Тому то, коли Українські Січові Стрільці стали згодом бадьоро співати про похилу червону калину, про зажурену Україну, та що вони, добровольці, маршують у кривавий тан, щоб визволяти братів українців з московських кайдан, то це не була тільки пісня, чи поезія, але вияв глибокого переконання, вислів національної свідомости. Український Січовий Стрілець (УСуСуС, як їх стали загально звати), не був уже тим вояком, про якого з досадою висловлювався поет (Чарнецький):

«Іване без роду, Іване без долі,
Куди не ходив ти, куди не блукав,
Ти гинув за «Кайзер унд Фатерлянд»,
А сусід славу собі загортав».

Ні! Українські Січові Стрільці були свідомі своїх завдань, як це, між іншим, підкреслював сл. п. сотник Дм. Вітовський у вересні 1914 р.: «... ми не сміємо зневірюватись, а мусимо виконати свій національний обов'язок у цій війні, який доручив наш народ...».

Українські Січові Стрільці були не тільки національно свідомі, але також **перейняті найвищими ідеалами** борці.

В ієрархії ідеалів людини перше місце займає найвищий, вселюдський ідеал, ідеал Бога та надприродні правди, що їм мають бути підпорядковані земські ідеали. Не можемо говорити про всецілу ідейність таких, які відкидали б надприродні ідеали, а на їх місце ставили б ідеали земські.

Виявом надприродних ідеалів людини є релігія, тобто, віра та життя з віри. Тільки тоді служіння земським ідеалам є тривке, незламне та здібне до жертвенної посвяти, якщо воно основується на вірі в Бога, на вірі в надприродне життя. Хто відкидає віру в Бога, то хай відразу викине із свого словника слово: правдивий, ідейний патріотизм.

Українські Січові Стрільці присвічують якраз цією повною, всеохоплюючою ідейністю, бо ж це були віруючі в Бога люди. Я далекий від того, щоб їх під релігійним оглядом ідеалізувати та робити з них якихось носіїв християнської віри чи борців за неї. Але це є незаперечний факт, що УСС-и були християнами. Вони вірили в Бога, любили та цінили свою Церкву та чулися тісно зв'язаними з нею. Основи християнської віри винесли вони з рідної хати, бо ж це були, як підкреслює історик УСС-ів, Степан Ріпецький: «сини народу, селян, робітників і інтелігенції, що вийшла з народу, або між ним

працювала». А український нарід це нарід глибоко віруючий, нарід християнський.

Тому самозрозуміло було те, що батьки випроваджували своїх синів до УСС-ів молитвою та благословенням в ім'я Боже; самозрозумілим було те, що добровольці знаходили в леґіоні духовних опікунів, куратів; самозрозумілим було те, що вони зорганізовано та приватно брали участь у недільних богослуженнях, на яких тоді звичайно стрілецькі хори співали; самозрозумілим було те, що великі річні свята, як Різдво чи Великдень, у дусі наших церковних і народніх традицій святкували, а в великодньому часі сповідались. Про це пишуть і оповідають самі УСС-и, а історики Українського Січового Стрілецтва принагідно це підкреслюють.

Тільки для прикладу наведу слова про це наперед Степана Ріпецького, а відтак М. Островерхи. Коли Українські Січові Стрільці у вересні 1914 р. переїхали із Стрия на Закарпаття, то їх розміщено в Ґоронді та Страбичеві. (Цитую С. Ріпецького). «Уже першої неділі після прибуття до Страбичева виступив у тамошній церкві хор, зложений з добрих стрілецьких співаків під диригентурою Михайла Гайворонського. Це був його перший співацький виступ при УСС... за кілька днів Дідушкова сотня відійшла на фронт. Але інші сотні продовжували це співацьке діло.» (С. Ріпецький: Укр. Січ. Стрілецтво ст. 82.)

А Михайло Островерха оповідає між іншим про курінного сотника Сеня Ґорука, який не скривався зо своєю побожністю. А далі дослівно: «Про нього з пошаною говорили стрільці, що наш курінний кожного вечора молиться...» А далі: «На заклик нашого сотенного стрільці зголосились до св. Сповіді. Нас усіх зібрали й під командою дес. Дм. Пижука, який також ішов сповідатися, ми причащалися у Страстну Суботу...» А на Великдень «ми — увесь полк — стояли в «каре» на нашому майдані вправ і слухали Служби Божої. А. Варивода й курінні отамани: Сень Ґорук і Василь Дідушок та всі старшини штабу полку стояли на чолі полку». (Ґрозна Черв. калини, ст. 80.)

Чи ця картина Великоднього Богослуження не є вірною відбиткою наших козацьких предків на Січовому Майдані перед церквою Покрови Пресв. Богородиці перед 300 роками?

Служіння народові — це свята справа, тому вона мусить опиратися на вірі та служінні Богові. Яким же великим дисонансом із християнським наставленням українського вояка в історії являється напр. твердження одного з моїх ґімназійних товаришів, з яким я стрінувся по роках під час останньої війни: «Як повстане самостійна, то ми не будемо нікому з вас забороняти служити. Але в час богослужень будемо збирати молодь на вправи та різні сходини.» Дай Боже, щоб це було тільки відокремлене наставлення деяких кругів т. зв. борців, вже новішого покоління. Така ментальність це ментальність червоних чи брунатних злочинців і убивців, але вона, Богу дякувати, ніколи не була ментальністю українського вояка, чи справжнього українського патріота. Тому той, хто Бога відкидає, хай не обманює ані себе, ані других деклямаціями про ідейне служіння народові.

У цьому відношенні варто пам'ятати слова вдумливого поета поганського Риму, Горація, який бачивши занепад моралі, потоптання найвищих ідеалів в римській імперії, закликав:

«Богам корились ми і нам корився світ,
В них початок наш, з ними йдім до краю:
Як ні — грозою чорних бід
Нас божество зневажене скарає».

Ми всі повинні бути глибоко вдячні Укр. Січовим Стрільцям за те, що вони, не зважаючи на радикальні і соціялістичні течії, які протікали до нас із чужих, головно німецьких, університетів, зберегли традиційну в нас християнську духовість українського вояка.

Це, між іншим, також ясно доказує, як глибоко є закорінене християнство в душі нашого народу. Чейже ж відомо є, яку ідеологію заступав і ширив серед січової молоді організатор і духовий батько первісних Січей, Кирило Трильовський. Українські Січові Стрільці перекреслили це та стали до боротьби за волю під прапором, на якому пишається образ св. Архистратига Михаїла.

Українські Січові Стрільці — це справжні ідейні воїни свого народу, що не шукали себе, чи власної наживи. «Вони дали блискучий приклад відданої аж до смерти служби своєму народові, бо боролись не за владу для себе, не за почесні й інші проминаючі речі, а боролися і жертвували своє життя за свій нарід, за волю України» — Митр. Амвросій. Їх метою було: служити народові, здобувати для нього Богом йому дане право на самостійне життя та боронити здобуте.

Вислови високої ідейности УСС-ів є стрілецька пісня, що зродилася серед гуку гармат, під смертоносну музику скорострілів, серед зойку ранених. Скривавлені в боях, виснажені походами вони творили пісню, що для них була не тільки духовою поживою і розрадою, але також і вірною відбиткою їхніх воєнних переживань, заінтересувань, ідей. Таким чином стрілецька пісня відзеркалює духа Лицарів Черво-

ної Калини. А цей дух це дух ідейного служіння свому народові.

Українські Січові Стрільці з піснею на устах служили українському народові, здобували для нього самостійність та боронили її з найбільшою посвятою, даючи таким чином приклад полум'яної любови та найшляхетнішої жертви для добра свого народу.

Свій шлях жертвенної любови зачали Українські Січові Стрільці присягою 3 вересня, а зголом вимаршом у поле сотень Василя Дідушка та Осипа Семенюка 10 вересня 1914 року. Бойовий хрест прийняли вони два тижні пізніше під Сянками та біля Веречок. Відтак, вкриті славою перемоги над московськими військами на горі Маківці, зачинають переможний похід через Стрий, Галич, Львів, аж до золотоверхого Києва. Болехів, Завалів, Семиківці, Потутори, гора Лисоня, Конюхів це тільки деякі назви, що стали свідками посвяти аж до крови, свідками слави Українських Січових Стрільців.

Із серцем, повним палкої любови, з глибокою вірою в перемогу, готові на найбільшу жертву, зразу як Легіон Українських Січових Стрільців, пізніше як «Залізна Бригада» Української Галицької Армії, під стрілецьким прапором, поблагословленим Митрополитом Андреєм, із піснею на устах вони, Українські Січові Стрільці, йшли полем слави від перемоги до перемоги, викликуючи вдячність, любов і захоплення у своїх, а подив у чужих.

«Гордий це народ, що має таких лицарських синів» — говорили німецькі старшини.

«Ви дали доказ» — висловлювала признання УСС-ам Загальна Українська Рада, «що український народ не зрікся своїх прав до самостійного життя... Ви доказали, що столітня неволя не перемінила українського народу в покірного раба. Своїми кривавими слідами, світлими перемогами й безцінною самопожертвою ви накреслили українському народові шлях у майбутнє. Кожне Ваше діло входить в історію України, й тому душа українського народу з Вами. Ви найближчі й найдорожчі серцю українського народу» (1915 р.).

І вони такими були. До нас дійшли свідоцтва про те, як дивились на них, вже у пізнішому періоді, у Великій Україні. Січові Стрільці «робили на посторонніх у тих днях враження загіпнотизованих, людей сліпих і глухих на все, що довкруги діється, які знають лише одну мету: організацію здобуття столиці (Києва)... Святі якісь люди йдуть на Київ, — іноді говорили селяни. Вони нічого для себе не бажають. Усе дають за волю народу» (В. Кучабський, за Ст. Ріпецьким, стор. 267).

І такими перейшли в історію Українські Січові Стрільці. Вони перейшли до неї, як легендарні лицарі визвольних змагань українського народу, даючи по всі часи приклад високої національної свідомости, найшляхетнішої ідейности, палкої любови та самопосвятної жертви.

Святкова Громадо! У вересні цього року минуло 50 років від присяги УСС-ів і від вимаршу їх на фронт та від перших їх боїв з московською навалою. Від того часу багато крови пролято та багато-багато борців із рядів УСС-ів минулося. Нема між живими їх організаторів, нема багатьох старшин, підстаршин і стрільців. Навіть їх могил на рідних землях немає. Але залишився їх світлий чин і приклад, який ясним полум'ям присвічує всім, що по них прийшли. Особливо сьогодні, в 50-річчя Українських Січових Стрільців цей приклад стає перед нашими очима. Задивлені в нього, схилім насамперед свої голови перед тими, що вже відійшли до вічности, що впали на полі слави. Повторім те, що так влучно поет висловив словами:

«То ж слава вам, діти, Вкраїни герої,
Ми вас і весь ваш труд рік-річно спімнем,
І нині, в день свята, яке ми обходим,
Ми до вас з поклоном братерським ідем.»
(М. Горішний).

І заявляємо ще раз і ще раз, що

«Хто умирає в боротьбі
В серцях живе во віки!».
(Олесь)

Хай Лицарі Червоної Калини не тільки в наших серцях, але також у серцях нашої молоді, в серцях усіх прийдешніх поколінь живуть во віки. Не дозвольмо, щоб пам'ять і приклад, який дали українські борці за волю, колинебудь припали порохом забуття.

Схилім також свої голови в пошані перед тими, що серед нас. Хай знають вони, що не надаремне боролись. Їх світлий чин і приклад присвічував і далі присвічує тим, що їх слідами пішли. Це часто підкреслювали невгнуті вояки УПА і І УД УНА, які між іншим, на останньому здвизі своїм називають УСС-ів своїми духовими батьками. Ми свідомі, що наш рідний край ще далі в неволі. Але кожен з нас свято переконаний, що так, як царська Московія минулася, минеться і червона. Ми віримо та маємо в Бозі надію, що сповниться їхня та наша мрія; ми віримо що

«З попелу страшних пожарів
Як Фенікс, встане Рідний Край,
Країна вільних господарів».
(С. Черкасенко).

ЗНАЙОМТЕСЯ З НАШИМИ НАУКОВЦЯМИ

Іван Розгін

ВОЛОДИМИР ВЕРНАДСЬКИЙ

3. 12. 1869 — 1. 6. 1945

Світової слави український природник, основоположник геохемії, біохемії та радієвої хемії тобто, наук про хемічну будову землі та життя в землі. Реконструював кілька клясичних природознавчих наук, як мінералогію, радіологію, гідрологію, історію природознавства та натурфілософію. Член численних наукових природознавчих об'єднань, університетів, академій наук, в тому Петербурзької (з 1909 р.), Української (з 1918 р.), Чехословацької (з 1926 р.), Паризької (з 1928). Професор університетів в Петербурзі, Києві, Празі, Парижі (Сорбоні) Берліні, Лондоні (Школа слов'янських студій). Перший президент Української Академії Наук у Києві (1918-1919). На його честь названо іменем «Вернадіт» мінерал MnO_2nH_2O.

Життєпис В. Вернадського

Народився В. Вернадський 1863 року в Москві, в родині визначного українського економіста і статистика. Дитячі роки провів у Москві і в Україні, куди батьки виїздили відпочивати майже щороку. Це дало можливість порівнювати природу України з природою Великоросії та контактуватися з українським населенням, в першу чергу з селянством, що на той час було правдивим носієм і невичерпним джерелом українських національних традицій.

Початкову і середню освіту здобув у Москві, а вищу в Петербурзі на фізично-математичному факультеті університету, яку завершив в 1881 році. Будучи добре матеріяльно забезпеченим під час студій, мав можливість цілком віддаватися навчанню, і разом з тим і науковим дослідженням, що їх розпочав ще в університеті. Після завершення вищої освіти почав працювати в лябораторії відомого ґрунтознавця Докучаєва, спочатку брав участь в ґрунтознавчих екскурсіях, а пізніше в тривалих експедиціях. В 1886 році став доглядачем мінералогічного музею університету, правдивого «царства» ніби мовчазних, а насправді багатомовних мінералів — зразків надр землі.

В лябораторії Докучаєва і музеї народилися перші творчі ідеї В. Вернадського. В 1888 році виїхав закордон для удосконалення себе у вибраному фахові ґрунтознавця. Студіював в Мюнхені, Парижі, Швайцарії. При цій нагоді варто зауважити, що від цього часу і до кінця свого життя для В. Вернадського не існували кордони в нашому розумінні. Він у всіх країнах і столицях світу почував себе як дома. Скрізь мав своїх учнів, послідовників, скрізь провадилися наукові досліди ним або його учнями організовані. Він був один з небагатьох наших земляків, що для них не існували ніякі «заслони». Він навіть контактувався з нашою еміграцією в Німеччині, Чехословаччині.

Наукова кар'єра В. Вернадського надиво успішна, плодотворна. В 1890 році його обрано приват-доцентом Московського університету, катедри мінералогії.

В 1891 році виконав магістерську дисертацію, в 1906 року обраний ад'ютантом Академії Наук в Петербузі, в 1909 році екстра-ординарним, а в 1912 році ординарним членом Академії Наук. Досі він сполучав академічну працю в університеті з науково-дослідчою в Академії Наук у Петербурзі, а 1911 року залишив працю в університеті і присвятився виключно науковій діяльності, яку провадив до самої смерти, в 1945 році.

В 1917 році В. Вернадський, як і інші українці, захоплюється українським визвольним рухом, переїжджає на Україну, до Києва і бере участь в розбудові української науки, складає перший плян організації Української Академії Наук, і його обирають в 1919 році першим президентом.

Після окупації України большевиками, В. Вернадський вертається до Петербургу (кажуть, що його примушено владою негайно залишити Київ, чи зглядно Крим, де його застали большевики), організовує радіологічний інститут і керує ним аж до 1939 року. В роках 1923-26 виїздить закордон — до Польщі, Чехії, Франції. В тих країнах читає університетські курси і працює у Франції в радіологічному інституті ім. Кюрі-Складковської.

В роках 1927-29 ще раз виїздить до Франції, Голяндії, Норвегії, Чехії і Німеччини. Працює в Академіях наук, керує працями своїх учнів.

Не дивлячись на те, що В. Вернадський перебуває поза межами України і навіть СССР, він увесь час бере участь в науковому житті У-

країнської Академії Наук, залишається її активним членом і надхненником молодих та старших дослідників. Помер В. Вернадський в 1945 році. Ми про самий факт довідалися лише з світової преси, але й досі не знаємо про обставини, при яких перестало битися серце і перестав діяти розум цього генія, що його видала українська нація.

Наукова діяльність В. Вернадського

В. Вернадський як вчений і дослідник був не лише знаменитим природником і світової слави дослідником землі, а й філософом природознавства і творцем нових галузей природознавчих наук: геохемії, біохемії, радіохемії, радіогеології. В своїх працях В. Вернадський узагальнює ідеї цілих поколінь і створив науку про землю, всесвіт і життя — як єдине ціле. В першій своїй праці 1891 р. на тему «Про групу силікатів і ролю глинозему в силікатах» — подав теорію будови кремнія і немовби програму наступних дослідів (що їх провадив аж до 1927 року) над цим дуже важливим складником кори землі. При тому, все предбачене в цій праці, здійснено або самим В. Вернадським, або його послідовниками. Тому його праці, а зглядно теоретичні обґрунтовання, лежать в основі розуміння не лише природних силікатів, а й продукції керамічної промисловости, в першу чергу фарфора.

Досліджуючи мінерали кори землі, В. Вернадський розробив нову методологію в кристалографії і по-новому пояснив самі процеси кристалізації. Між іншим, цю ідею тепер стверджено рентґенографічним методом. В докторській дисертації на тему: «Явища зсковзування кристалічних речовин» в 1899 році, а також в «Основах кристалізації (1903) він цю ідю докладно обґрунтував. Пізніше в своєму знаменитому творі «Досвід описової мінералогії», що його він почав в 1908 році і продовжував до кінця свого життя, В. Вернадський з дивовижною повнотою охопив всі хемічні сполуки кори землі, в тому числі і глини і ґази. Цією працею він здобув собі світове ім'я. Починаючи з 1910 року В. Вернадський розпочав серію дослідів з рідкісними мінеральними елементами в живих істотах і тим започаткував нову ділянку біохемію. В 1924 році розпочав докладне досліджения геохемії радіоактивних речовин, а в наслідок цього, як також на підставі попередніх праць, по-новому пояснив явища життя в корі землі. Цій проблемі він присвятив останні роки свого життя, при чому і тут він застосував для дослідження свій новий, оригінальний метод — математичної і енергетичної аналізи явищ життя.

Такі наслідки наукової праці В. Вернадського, коли говорити загально і стисло. Якщо розглядати ці наслідки за окремими ділянками, то вони, цілком зрозуміло, виступають далеко повніше. Перейдемо до перегляду спадщини В. Вернадського так, як він її творив.

В ділянці мінералогії, В. Вернадський перший протиставився поглядові на мінерали, як на статичні системи природи, а натомість висунув ідею, що мінерали є динамічними, немов «живими клітинами» кори землі, чи зглядно окремих мінеральних сполук. Свою еволюційну теорію мінералів він запропонував у капітальних працях: «Спробах описової мінералогії» (1908-1922) і в «Історії мінералів кори землі» (1925). Завданням мінералогії за В. Вернадським є встановлення хемічного складу мінералів, виявлення умов хемічних реакцій, які призвели до генези мінералів і їх парагенезису, себто, до розміщення і згрупування у зв'язку з геологічними процесами, вивчення умов, при яких мінерали змінюються в різних геологічних формаціях і сферах. Головним методом дослідження в мінералогії він застосовував хемічну аналізу і синтезу мінералів, але разом з тим вважав потрібним досліджувати мінерали «в полі», там вияснювати її парагнезу.

В ділянці геохемії, в науці про історію хемічних елементів на нашій планеті В. Вернадський розрізняє в будові нашої землі різні оболонки, або геосфери, що відрізняються одна від другої фізико-хемічними властивостями і термодинамічними умовами. Геосфери, за В. Вернадським, це ділянки рухливих фізико-хемічних рівноваг. Між геосферами, як між землею і космосом, відбувається обмін хемічних елементів. Тому він розподіляє всі елементи періодичної системи Менделеєва на шість груп, залежно від їх геохемічної ролі в будові і процесах еволюції кори землі, а саме: благородні ґази, благородні метали, циклічні елементи, розсіяні елементи, сильно радіоактивні елементи і рідкісні елементи.

Циклічні елементи (C, O, Ca, Na та інші) беруть участь в кругообігові речовин. «Ці цикли зворотні лише в головній частині атомів, каже В. Вернадський, — частина же елементів постійно виходить з кругообігу. Цей вихід закономірний, себто, кругообіг не є цілком зворотний». (Нариси геохемії, 1934 р.).

Вивчаючи хемічні елементи в розсіяному стані, В. Вернадський вперше застосував методу спектральної аналізи для розв'язання геохемічних проблем. Вивчаючи хемічний склад кори землі і океанів, а також атмосфери, В. Вернадський уточнив їх склад і розподілив всі елемен-

ти за їх розповсюдженістю в геосферах на декади, встановив більш точно наявність рідкісних елементів в корі землі. В «Нарисах геохемії» (1924-27-30 і 34 рр.) він подав історію кремнія, силікатів, марганця, брому, йоду, вуглецю і рідкісних елементів у корі землі.

В ділянці радіоактивних елементів, В. Вернадський перш за все відкинув теорію Канта-Ляпляса про наявність в центрі землі розтопленого ядра, що нібито складається з прагматичної маси. Він вважає, що в центрі землі відбувається «міграція хемічних елементів, за рахунок радіоактивного розпаду», цим же і спричинюються всі вулканічні і тектонічні явища. Радіоактивні елементи знаходять головним чином з ґранітовій оболонці, тому під нею утворюється вогнище магми під впливом радіоактивного тепла.

Надаючи великого значення радіоактивним елементам як джерелові енергії, В. Вернадський, починаючи з 1910 року, розпочав шукання радія і урана та свої перші хемічні дослідження їх. Він також висунув проблему і метод визначення віку пород за радіоактивністю матерії. Про значення радіоактивности для майбутнього свідчать слова В. Вернадського, сказані ним 1922 р.: «Ми підходимо до великого перевороту в житті людей, з яким не можна порівняти все пережиття раніш. Недалеко той час, коли людина одержить в свої руки атомову енергію — таке джерело сили, яке дасть йому можливість будувати своє життя так, як він захоче... Вчені не повинні закривати очі на можливі наслідки їх наукової праці, наукового проґресу. Вони повинні себе почувати відповідальними за наслідки їх винаходів. Вони повинні пов'язувати свою працю з кращою організацією всього людства». (Нариси і промови. 1922).

В ділянці біохемії, В. Вернадський, вивчаючи більше як 20 років хемічний склад окремих пород кори землі та хемічний склад рослин і тварин, вперше звернув увагу на значення живої речовини-тварин і рослин для історії розвитку землі. Особливо звернув увагу на історію переміщення, розсіювання і концентрації хемічних елементів в корі землі. Він організував систематичні експерименти для вивчення ролі організмів в переміщенні хемічних елементів у корі землі (босфері) і ствердив виключну ролю живих істот у цьому процесі. З того він зформулював цілу науку – геобіохемію, якої досі не існувало. В. Вернадський звернув увагу на існування організмів, в яких концетруються окремі мінеральні елементи, як наприклад залізо, сірка, фосфор, кальцій та інш., на величезну ролю мікробів у процесах вивітрювання гірських порід і на утворення цілих покладів мінералів при участі організмів. Він дав визначення біосфері і довів, що ґранітна оболонка в землі — це «перероблені осадочні породи», себто, бувші біосфери. Він стверджує зв'язок складу організмів з хемією кори землі. Величезне значення має жива речовина в біології і механізмі еволюції кори землі. Все це вказує, що розгадування життя не можна зробити лише шляхом вивчення живих організмів. Для цього потрібно також звернути увагу на першоджерело, на кору землі» (Біогеохемічні нариси. 1940). Вивчаючи ролю організмів в житті кори землі, В. Вернадський прийшов до висновку про ролю вільного атмосферного кисню в біосфері і значення рослин, як продуцентів цього елементу в природі. Основуючись на інших дослідниках про ролю рослин у перетворенні променистої енергії сонця з кінетичної на потенціяльну, В. Вернадський показав ролю цієї енергії в перетвореному організмами вигляді в геологічних і геобіологічних процесах кори землі.

Крім блискучих ідей з геохемії, геобіології, радіології та ін., що увійшли в науку як клясичні приклади, він висловив низку чисто філософських ідей і тверджень. Зокрема, він вважав, що життя існувало вічно, що воно ніколи не виникало з неорганічного матеріялу і ніколи не зникне. За В. Вернадським — існує «жива сила, якої не можна ні систематизувати, ні знищити». Виникли і зникнуть лише окремі форми життя.

У ділянці гідрології В. Вернадський, вивчаючи воду як мінерал, подав її мінеральність, чи «мінералогію». В своїй «Історії мінералів кори землі» він докладно зібрав і узагальнив свої і своїх попередників дані про ролю води на нашій планеті. Він показав, що природні води тісно пов'язані з твердими речовинами кори землі, з її ґазовим режимом і організмами. Хоча кора землі є дисиметрична у відношенні різкого поділу води води і суші, землі і морських, океанічних та інших водних басейнів. В. Вернадський стверджує єдність і взаємозв'язь природних вод землі. Тому він доводив, що гідрологія — це наука не лише про природні підземні води, а й надземні і атмосферні, взагалі про всі води у біосфері.

У ділянці історії природознавства В. Вернадський також залишив помітний слід. Читаючи курси історії природознавства в університеті, а також займаючись історією природознавства як наукою, він зробив дуже багато, зокрема для висвітлення природознавства в 18 столітті. Зібрані ним матеріяли частково опубліковані в «Нарисах і Промовах» (1922), а решта ще в ру-

кописах жде кращих часів. Він учив, що розвиток науки є суцільним еволюційним процесом, без конфліктів і «діялектичних стрибків». В природі він не бачить ідеологічної боротьби і зовсім відкидає будь-яке значення соціяльно-економічних умов для розвитку науки. Процес науки залежить від талановитости особистостей і їх діяльности, а не від так званої «економічної бази».

Філософські концепції В. Вернадського.

В. Вернадський, як природник широкого діяпазону, увесь час цікавився також і філософією природознавства. Ще на початку наукової кар'єри він написав і видав книжку «Про науковий світогляд» (1902 р.), яка мала великий успіх, особливо серед молодшого покоління природників. В цій праці він подав основні напрямки тогочасного природознавства, методологію природознавчого думання і досвіду. Через два роки, а саме, в 1904 році В. Вернадський видав нову працю, вже суто філософічну — «Про філософію Канта», в якій дав розгорнуту картину філософічних узагальнень Канта, а також свої коментарі до них. Цікаво відмітити, що завдяки своїм філософічним узагальненням певних явищ в природі, він перший належно оцінив значення відкриття радіоактивности і передбачив, що воно призведе до «кризи» фізики, а пізніше природознавства в цілому.

Цікаво також відмітити, що всі свої філософські праці В. Вернадський не творив відірвано від своїх ляборатоірйних дослідів, а на підставі їх, тому філософські концепції В. Вернадського не творять якоїсь надбудови в природознавстві або видуманої сфери чи системи, а становлять істоту самого природознавства, його філософію. Філософія В. Вернадського — це теоретичні обґрунтування наслідків його ляборатoрних і польових дослідів та пов'язування окремих явищ у природі в одне ціле.

Ми зупинимося на деяких проблемах, що на нашу думку є найбільш важливі і цікаві в філософії В. Вернадського.

Найперше, він стверджує, що досі ніхто з природників і філософів не звертали уваги на ролю органічного життя в природі. Сучасне природознавство не має належної уяви ні про значення життя, ні про самий процес життя, якого не можна порівняти ні з одним досі відомим фізичним явищем. Особливо не дооцінена роля життя в історії земної кулі, з окрема в історії кори землі. Життя вічне, як вічний всесвіт, його ніхто не творив і не нищив, на майбутне також штучно ні створить і не знищить. Створено певні форми і прояви життя (наприклад, живі істоти, в тому і людину), і ці форми мають свій початок і матимуть свій кінець, але життя, як своєрідна таємнича сила, як первопричина, не матиме кінця.

Процес життя не відбувається ізольовано від простору і часу. Всяке фізичне явище можна зупинити, зробити зворотним, але життя — ні в цілому, ні в окремих деталях ніхто ніколи не зупинив і не повернув від кінця до початку. Життя в цілому і в окремих деталях йде в одному напрямку, від початку до якогось кінця. Після того починається новий цикл, що має ту саму закономірність, але то вже не той самий процес, а інший в часі, просторі і матерії. Отже, і простір і час для біолога — це не те саме, що для математика. Перший мусить розглядати ці категорії в зв'язку з якістю і кількістю процесу, що в ньому відбувається, другий, як раз навпаки, абстрактно, відірвано від того, що цей простір виповняє. Основне поняття в природознавстві є не простір, а всесвіт, що має якийсь шлях розвитку, і так само життя на землі, не є зворотним.

Таким чином, В. Вернадський зовсім іншим шляхом дійшов до передньютонівського уявлення про всесвіт як єдність простору, часу, матерії і живої сили, хоч би сказали — Духа, що животворить.

Щодо ролі життя в природі (на землі і у всесвіті), В. Вернадський висловив цілком нові думки, базовані на власному досвіді і спостереженні.

Земля не комплекс чи мішанина каміння, води, газів, в яких перебувають живі істоти і відбувається органічне життя, а закономірна система. І перші (мінеральні речовини) і другі (живі істоти) взаємно пов'язані і являють собою неподільну одність.

Рослини, використовуючи для своєї поживи мінеральні речовини, синтезують з них у своїх організмах складні органічні сполуки, що в свою чергу стають поживою для тварин і людей. В свою чергу, рослини виділюють вільний кисень, що потрібний не лише для газового обміну живих істот, а й ще в більшій мірі для геохемічних процесів у природі, які зв'язують вільний кисень, а в наслідок цього утворюються різноманітні хемічні елементи. Життя на землі, каже В. Вернадський, не є якимсь випадковим явищем, а навпаки, воно належить до механізму кори землі і виконує в цьому механізмові важливі функції, без яких вона (кора землі) не могла б існувати.

Сила життя, що її В. Вернадський ототожнює з біосферою, керує всіма процесами органічної і неорганічної природи. Для прикладу й ілюстрації своїх тверджень він подає численні фак-

ти, відомі з повсякденного спостереження. Наприклад, про «силу» і життьову енергію біологічних процесів на землі свідчить інтенсивність процесів розмноження живих істот на землі. В. Вернадський вирахував, що деякі бактерії пересуваються з швидкістю звуку, а розмножуються так інтенсивно, що якби не було перешкод для них, то за пів дня вони вкрили б всю землю суцільним тонким шаром своїх тіл, себто живою речовиною. В. Вернадський вирахував, скільки треба було б часу для окремих живих істот, щоб вони в масі намножилися стільки, як наша планета. Виявилося, що для слонів треба всього 1.300 років, водяні рослини намножились би до ваги землі за 24 з половиною днів, а збудники холери всього за 42 години. Коли до того додати, що в цьому процесі виникають різноманітні і дивовижні форми органічної матерії, кольори, запахи, смакові сполуки, отрути, вітаміни і безліч інших, які навіть досі нам не відомі, тоді лише матимемо уяву про «силу життя» в природі. А коли до того ще згадати, що є живі істоти, які існують при 3 тисячах атмосфер тиску, або при 200 ступенях холоду, чи ста і навіть вище градусах тепла, то уява про життя стане ще повнішою. Всі ці факти лише підсилюють логічні міркування В. Вернадського.

Процес життя йде як вихор і увесь час захоплює в свій коловерт нові простори. Життя як своєрідний «процес» поширюється на нові ділянки в неорганічній природі і проникає в такі місця, де раніш його не було. Ніби ілюстрацію до цієї тези можна подати спостереження В. Янова в недавній його мандрівці по Норвегії. В есеєві «Між сплетом дракона й медальйоном Христа» він написав таке: «Цікаво спостерігати, як цупко змагається органічне з мертвим: як поруч голих скель трапляються вже вкриті мохом, нужденною травою; як в кожну щілину втискаються корчі та як опановують простори карлуваті стеблини смерек, що стануть погноєм і добуватимуть п'ядь за п'яддю новий простір під ліс...» («Свобода» ч. 201, 27 жовтня 1964).

Велику увагу приділяв В. Вернадський в своїй філософії і для людини, як активного фактора в природі, головне в житті землі. Людина як розумна істота належить землі, як і всі інші «сили природи». Вона пізнає себе, своє місце в природі, вивчає і розбуджує «приспані сили природи». Людина внесла в життя землі новий ритм, що співзвучний багатьом явищам у природі, людина творить новий етап в розвитку органічного світу, вона синтезує штучні продукти в технології виробництва і харчуванні себе та інших живих істот. Людина допомагає природі, удосконалює деякі процеси, наприклад селекцією відбирає кращі види рослин і тварин, а гибридизацією — творить нові форми живих істот. Нарешті людина створила науку, як духову якість і разом з тим, як частину біологічно-соціяльного процесу розвитку людства.

В. Вернадський своїми філософічними працями не лише широко узагальнив свої лябораторні і польові дослідження, а й вчив, що прийшов час на диференціяцію філософії на окремі галузі людської діяльности.

На закінчення наше побажання, щоб українська молодь — поза межами Батьківщини — для пізнання України вивчала також і таких клясиків природознавства як В. Вернадський, тим більше, що його праці доступні для всіх.

Література:

А. Ферсман. «Життьовий шлях В. Вернадського». М. 1946.
Н. Славінова. «Вчення В. Вернадського». М. 1948 року.
Б. Личков. «В. Вернадський». М. 1948.
Ів. Розгін. «В. Вернадський — перший президент ВУАН». «Нові Дні», ч. 47, 1953.
Л. Дражевська. «Пам'яті В. Вернадського». «Листи до Приятелів». ч. 128, 1963.

«Ми не схилили прапорів наших і по останньому заливі большевицькими полчищами земель наших. Держимо ці прапори гідно і достойно, єднаючи довкола них всі національні українські сили для тим успішнішого спротиву».

Андрій Мельник

Євген Онацький

І. УКРАЇНА ОЧИМА ІТАЛІЙСЬКИХ КОРЕСПОНДЕНТІВ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ.

Курціо Маляпарте теж побував в Ольшанці. Прибув він до цього села 10 серпня, після втомної подорожі українськими дорогами, повними куряви. Саме в Ольшанці, цьому хліборобському центрові на південь від Києва, на шляху до Балти і Одеси, релігійна проблема СССР з'явилася перед італійським кореспондентом — «в усій своїй вражаючій складності й поважності».

«Релігійна проблема, без сумніву, одна з більш поважних між усіма тими, що Росія пропонує увазі цивілізованої Европи... Вона цікавить безпосередньо, з багатьох причин, всі народи Заходу, чито важливістю і складністю різних своїх проявів, чито через ті наслідки, що неминуче протягом довгих років мала антирелігійна політика Совєтів.»

К. Маляпарте теж побував у церкві і був присутній при тому, як вибирали з неї соняшникове насіння і жінки, старі й молоді, чистили свічники та ікони й інші церковні речі. Але відзначає те, чого не завважив Л. Пеллеґріні — легковажне відношення молоді до тої праці і до самої церкви. І з того робить висновок:

«Не можна думати, що в Росії, коли зникнуть старші покоління, зможе знову відродитися православна Церква. Нові покоління, народжені після 1917 р., не мають жадного зацікавлення до релігійних проблем. Вони нічого не знають про релігію. І певно не мають страху перед пеклом». («Іль Пополько д'Італія», Мілян, 14. 8. 1941)

III. ПІЩАНКА.

Після Ольшанки — Піщанка. Це село в 1941 р. мало коло 10.000 населення. Розкинулося воно по узбіччях невеличкого холма з вулицями, що постійно вели вгору, то сходили вділ. Навкруги — поля соняшників і пшениці. Л. Пеллеґріні прибув в Піщанку 13 серпня. Перше, що його вразило — відсутність мухчин: «Здавалося, що це була оселя жінок. Крім жінок, бачу ще дітей і дідів. Усіх чоловіків мобілізовано. Якщо хто уникнув мобілізації, воліє не показуватися: боїться, що його можуть заарештувати, як активного комуніста. Тим часом розпочинаю балакати з жінками. Вони оточують мене, спочатку несміливо недовірливі, потім робляться балакучі. Один чоловік теж приєднався до нашого гурту, але не балакає, а лише намагається усміхнутися. В його очах панує вираз людини ,що боїться людини, що може бути, не має чистого сумління. Жінки питають мене, чи большевики повернуться. Я починаю сміятися, відповідаю, що ніколи не повернуться, і жінки уважно мене слухають. Потім одна починає плакати: її чоловік у червоній армії.

П. Надтисянський

ПО ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ВИБОРАХ У ЗДА

Цьогорічні президентські вибори в ЗДА, що відбулися 3 листопада 1964, принесли велику перемогу демократичному кандидатові — президентові Л. Б. Джансонові, а тим самим колосальну поразку для республіканського кандидата — сенатора з Арізони Б. М. Ґолдвотера. Л. Б. Джансон отримав біля 42.5 млн. голосів, а Б. М. Ґолдвотер біля 26.5 млн. голосів. Такої великої поразки Республіканська Партія не знала від часів Ф. Д. Рузвельта. Подібно до перемоги Рузвельта в 1932 р. і в цьому році демократи перемогли великою більшістю в обидвох палатах Конґресу ЗДА, що, очевидно, дасть змогу президентові Джансонові всеціло реалізувати програму Демократичної Партії щонайменше в найближчих двох роках, бо, згідно з традицією, 1966 р-ку Республіканська Партія мала б відвоювати значну кількість мандатів у Конґресі, зокрема в його нижчій палаті, т. т. в Палаті Репрезентантів.

Але у цьогорічних виборах ідеться не тільки про колосальну поразку республіканського кандидата на президента ЗДА, ані не тільки про здобуття великої більшости в Конґресі ЗДА. Велика перемога демократичного кандидата спричинилася до поразки видатних кандидатів Республіканської Партії на стейтових ґубернаторів, зокрема по багатьох роках утвердила демократичну контролю в 34-х стейтових леґіслятурах замість дотеперішніх 26-ох з усіх 50-ох, залишаючи з республіканських руках всього 5 стейтових леґіслятур з домінуючою більшістю (дотепер республіканці контролювали18 стейтових леґіслятур). Інші 11 стейтів не мають виразної контролі ніодної з двох головних політичних партій. Поміж важливішими стейтами, що мають республіканських ґубернаторів з виборів у попередніх роках, а демократичні леґіслятури вибрані в цьому році, є Нью-Йорк і Пеннсильванія. Не диво ж, що ґубернатори Рокефеллер і Скрентон знайшлися в трудному становищі. Втрата ж контролі в леґіслятурі тим важлива, що, поперше,вони визначують виборчі округи, які дуже часто розподілені так, щоб вони виходили на користь тої

Жінки всі босі. Голови вкриті хусткою з білого полотна. Спідниці в них надзвичайно грубі, бідні, ледве вистачають, як одяг. І все ж не бракує в них певного смаку в тому одягу: лінія пошиття досить елегантна, але тканина надто зужита, полатана... Волосся русяве і очі ясні. Вираз загально привітний, не злий. Українець глибоко відрізняється від великороса... Видно тут і гарних дівчат. О, навіть одна дівчина в черевичках.

По правді сказавши, це не черевички, а скорше сандалії, але дівчина пишається ними, стоячи коло тину і сумно поглядаючи на німців...»

Блукаючи селом Пеллеґріні знаходить пограбований «універмаґ», себто «універсальний магазин». Відступаючи, військо грабувало крамниці. Було до того дві причини: поперше, було бажання не залишити нічого німцям, а, по друге, було бажання привласнити собі різні речі, що в СССР були надто дороґі.

— Скільки коштує одна пара черевиків? — запитував Пеллеґріні жінку, що стояла на порозі універмаґу.

— Щонайменше 300 рублів.

Триста рублів — це тисяча італійських лір — підрахував Пеллеґріні.

— А чоловічий одяг? —

— 1000 - 2000 рублів. —

Отже від 3.500 до 4.000 лір коштував чоловічий оляг, і то найбідніший!

Потім Л. Пеллеґріні знайшов другу крамницю — «Культмаґ» — крамницю культури. Ця крамниця не була пограбована, а лише поруйнована. Книжки, джерело культури, були порозкидані по долівці, але в більшості були ще цілі, хіба замащені болотом. Купи книжок про Леніна, про Сталіна , про Ворошилова, про Молотова. Історії большевизму. Ці книжки переслідували мене, як тільки ми перейшли Прут. Москва виригала лявіни книжок, — нудних, брехливих, але ті книжки творили мур між СССР і іншим світом, — мур, не менш непроглядний, ніж той, що Москва будувала навкруги своїх кордонів. Для росіянина мав існувати лише СССР і большевизм. Все інше було — мізерія, брак культури, жорстокість.

— Чи ж у вас також багато книжок? — отакий запит чує Пеллеґріні в українському селі.

— Але чи ви вмієте читати? — запитує в свою чергу.

— Трохи. Моя сестра вміє краще. — І жінка сміється очима й вустами.

— Чому смієтеся? —

Але не відповідає. Втручається інша жінка:

—А я ні. Не вмію читати, але вмію рахувати.

Зближаються хлопці: обличчя виснажені, але очі розумні, жваві. Одягнені в щось в роді сорочки і підштанців. Не хотячи опинився Пеллеґріні в ґетто Піщанки. Обличчя виявляють безсумніву семітичні риси. Деякі жінки дивляться, механічно всміхаються, вітають. Деяпартії, яка має більшість у леґіслятурі підчас розподілу цих виборчих округ. Недиво ж, отже, що ґубернатор стейту Нью-Йорк, Рокефеллер, повернувши з ферій в Еспанії, негайно скликав надзвичайну сесію теперішньої леґіслятури для розподілу виборчих округ, бо по новому році там пануватимуть демократи.Це важливе зокрема тепер, коли то на підставі рішення Найвищого Суду ЗДА всі стейти мусять перерозподілити виборчі округи так, щоб установити менше-більше однакової величини виборчі округи до Конґресу та до стейтових леґіслятур. Очевидно, це виходить на користь великих міст, до досі в стейтових леґіслятурах виборці з-поза великих міст дуже часто були краще репрезентовані, тобто їх виборчі округи були далеко менші числом виборців, як округи на терені великих міст. А відомо, що великі міста мають демократичну більшість.

В чому причина такої диспропорції програ Б. М. Ґолдвотера? На це склався ряд об'єктивних і суб'єктивних причин. Насамперед, треба усвідомити собі що у західньому світі політичні партії існують на те, щоб прямувати до перебрання і утримання в своїх руках законодатної та екзекутивної влади країни. Тому то вони намагаються вичути «чим країна дихає» і пристосувати свої програми до цього. Від багатьох років назагал була незначна різниця в програмах республіканців і демократів. Вони виглядали подібно до неідентичних близнюків. Обидві партії мали свої консервативні, уміркованi та т. зв. ліберальні крила. Тому то й підчас голосування в Конґресі дуже часто члени цих крил обидвох партій знаходили спільну мову й виходили з рамок своїх партій.

На відміну від традиції останніх кількох десятиріч, на цьогорічній конвенції Республіканської Партії в Сан Франціско консервативне крило партії виявилося домінуючим, виставило свого кандидата в особі сенатора Бері М. Ґолдвотера й перебрало керму в Крайовому Комітеті партії. Як відомо, перед конвенцією ґубернатори Рокефеллер, Скрентон і Ромні враз із амбасадором Ладжем вели завзяту кампанію проти номінації Ґолдвотера. Коли ж однак партійна конвенція номінувала Б. М. Ґолдвотера кандидатом на президента, а конґресмена Вільяма Міллера з Нью-Іорку кандидатом на віцепрезидента, тоді всі ці провідні діячі

ка вміє говорити по німецькому.

— Ідіть сюди, ідіть сюди! —

Л. Пеллеґріні оглядається: якась жінка кличе його. Відчиняє двері малюсінької, мікроскопічної крамниці:

— Цю писальну машину, — каже мені, — мені всадили сюди большевики, як втікали. Я її не брала. Чи не взяли б ви її? Але ж певно, певно. Беріть її, беріть...

Але Пеллеґріні не має найменшого бажання забирати з собою цю писальну машину — очевидний наслідок грибунку. Така писальна машина може надто дорого тепер коштувати! Саме тому ніхто не хотів йти за мною, коли я входив у різні оті «маґа», — боялися, що їх потім обвинуватять у грабунку.

Поруч із хаткою жилівки знаходиться будинок суду, а в ньому довга заля на вісім чи десять метрів, багато стільців, одна перегородка, дві поруйновані кімнатки, де була канцелярія. Портрети червоних вождів, подерті на шматки. Шафи побиті, поламані. Шухляди столів розбиті. Сморід бруду, накопиченого роками СССР. Пеллеґріні поспішає вийти, щоб дихнути чистим повітрям.

— Де церква? —

— Церква? На головному шляху... —

Але на головному шляху церкви немає. Залишаються тільки рештки деяких мурів. Большевики зруйнували церкву багато років тому. Це була, мабуть, величезна будова, в порівнанні з одноповерховими хатками, побудованими з цегли, але далеко частіше з висушеної землі і вкритими бляхою або соломою, з маленькими віконцями і в підлогою... підлогою, що фактично була лише долівкою. Людина тут така висока, як її хата... Але все ж українці намагалися прикрасити свою хату, як тільки могли...

Я вже писав іншим разом, як тут використовують часописи, щоб вирізками з них прикрашувати стіни, як ми прикрашуємо їх картинами, або килимами. Але для цієї цілі служить також і бляха, і дерево, з них роблять рамки, маленькі дуже гарні речі, сповнені смаку, що уприємнюють не тільки помешкання, але й стайню.

І в Піщанці статуя Леніна лежала розбита на землі. Вона стояла близько до церкви. Вся з ґіпсу. Червоні знаходили ґіпс дуже корисним. ... він заступав їм мармор, бронзу і граніт...» («Іль Меесаджеро» Рим. 15. 8. 1941)

ІУ. ІТАЛІЙЦІ ПЕРЕД БУГОМ.

Тим часом італійський Експедиційний Корпус посувався в Україні в напрямку до Бугу, не зустрічаючи спротиву червоних військ, але клянучи українські дороги, що після дощу перетворилися в глибокі калабані, де поринали італійські транспорти. Італійці кляли: «Ми прийшли воювати з большевиками, а не з дорогами!»

Франческо Джаріцці, що супроводив італійський Експедиційний Корпус, писав в кореспонденції з фронту 17. 8. 1941 ·

партії, крім ґубернатора Пеннсильванії Вільяма Скрентона, стали осторонь і відмовилися активно підтримати вибір Б. М. Ґолдвотера президентом ЗДА. Рівно ж деякі кандидати до Конґресу, зокрема сен. Кенет Кітін' у Нью Йорку та сен. Гю Скат у Пеннсильванії вели свої виборчі кампанії, відмежувавшися від Беррі М. Ґолдвотера. Перший програв пів-мільйоном голосів (тоді як Джансон виграв у стейті Нью-Йорк більшістю понад двох мільйонів голосів), а Скатт таки виграв вибори більшістю біля 50-ти тисяч голосів, тоді коли Б. М. Ґолдвотер програв стейт майже такою кількістю голосів, як і Нью-Йорк.

До об'єктивних причин великої перемоги Л. Б. Джансона треба зарахувати: 1) Великий матеріяльний добробут країни, порівнюючи малий відсоток безробіття, а зокрема видвигнення Джансоном програми боротьби з нуждою говорили на користь урядової партії. Варто пригадати, що згідно з розумінням програми боротьби з нуждою в ЗДА, родина, що складається із 3 — 4 осіб і має чистого річного доходу 3,000 долярів або менше, живе в нужді. Очевидно, «нужда» це релятивне поняття, коли взяти під увагу, що є багато країн у світі, в яких пересічний річний дохід на особу є всього біля 100 долярів. 2) Престиж самого уряду Президента ЗДА, який постійно на устах радійових і телевізійних коментаторів, прізвище якого постійно на сторінках преси, завжди виходить на користь урядуючого Президента, якщо він змагається у виборах.

3) Ліндон Б. Джансон прийшов до влади по сумному дні 22. листопада 1963 р., коли то американський нарід все ще оплакує вбивство свого президента, і успадкоємив він всі позитиви сл. п. Джана Ф. Кеннеді, а в той саме час не перебрав він відповідальности на свої плечі за недомагання Кеннеді, як от провал інвазії на Кубу, вибудування стіни большевиками в Берліні, провал у В'єтнамі, зудар Кеннеді з продуцентами сталі і т. п. Натомість успадкоємив він програму, яку Демократична Партія переводила в життя з успіхом, що ставило противника в трудне положення доказати, що та програма погана і що він має кращу. Нагал люди підходять скептично до всяких інновацій.

4) Розбиття внутрі Республіканської Партії, що про нього була мова вище, було чи не найбільшою причиною та-

«Наші вояки, серед котрих я знаходжуся, не зважаючи на виняткові труднощі походу що відбувається фактично без відпочинку на протязі вже 700 кілометрів, зберігають ентузіязм і енергію... Українці зустрічають їх ентузіястично, називаючи їх визвольниками. Всупереч поширеним чуткам і тому, що твердить пропагадна англосовєтська, українські селяни не знищили збіжжя. Ще численні снопи вкривають простори цієї щедрої землі. Їх буде незабаром вимолочено...»

Перший кривавий бій відбувся на берегах Бугу і був увінчаний перемогою італійців.

«Червоні, відступаючи, примусили всіх чоловіків від 18 до 58 років, іти за ними. Тих українців, що ставили спротив, розстріляли аґенти Ґепеу.» («Провінціа ді Больцано», Больцано 17. 8. 1941).

Про українське бездоріжжя писав також Альфіо Руссо, що з Ольвіополя над Бугом спробував проїхати автом до Кіровограду (Єлизаветграду): «Шлях між Ольвіополем і Кіровоградом — це найжахливіша карикатура справжньої дороги: це шлях семи страждань, голгота авт, м'яка борозна, повна ям, повна бомб, що не встигли вибухнути і що тільки ждуть якого колеса, щоб закінчити чиюсь подорож назавжди. Коли ж іде дощ, по ній взагалі не можна рухнтися: колеса в'язнуть у болоті і навіть чотири пари волів не в силі тебе витягти. Щастя, що німці мають службу допомоги, яка заслуговує на найбільше признання, — росіяни натомість бувають примушені залишати в болоті свої машини і їх розбивають, щоб вони не попали в руки ворога. Немає справжньої дороги між Ольвіополем і Кіровоградом, як немає справжньої дороги в усій Україні...» («Ля Стампа» Торіно 17.8.1941).

Л. Пеллеґріні, коли довідався, що італійський Експедиційний Корпус вже недалеко, поспішився з Піщанки на зустріч із ним, але не раз застрягав в болоті дороги. Віддаль кількох кілометрів здавалася неосяжною. Вороже болото невблагане для того, хто поспішає, і що його тільки трактори можуть час від часу врятувати». Останній рятунок прийшов таки від італійського трактора, з якого зійшов італійський старшина, якому прізвище Л. Пеллеґріні було добре відоме. Сміючись, він ствердив, що читав про болото українських шляхів, але ніколи не думав, що воно таке вбивче!

Один із вояків-берсальєрів, мотоциклістів завважив: «Боже мій! Коли б ця земля була в наших руках, не було б тої мізерії, що її тут видно по всіх усюдах...» І другий додав, що усі селяни, яких він зустрічав, були босі і худі-худі, обірвані. «Оце така дивна комуністична мода! Чудова цивілізація голоду!» («Іль Мессаджеро» Рим. 15. 8. 1941).

В складі Експедиційного Корпусу прибув в Україну Вірджіліо Ліллі, талановитий журналіст, що написав потім із України низку цікавих репортажів. На жаль, він, кого великого числа голосів проти Беррі Ґолдвотера. Бо багато виборців голосувало проти Ґолдвотера, радше ніж за Джансона. Зокрема серед інтеліґентніших виборців чути було голоси, що треба голосувати на менше зло.

5) Не до менше важливих причин поразки Ґолдвотера був і спосіб ведення ним виборчої кампанії. Вже від моменту виголошення свого експозе в дні його номінації конвенцією Републіканської Партії преса стала на різні лади коментувати висказані ним два речення, а саме: «Скрайність у змаганні за свободу не є злочином. Умірковані сть у прямуванні до справедливости не є чеснотою».

Хоч ці думки, а радше таки слова, Б. М. Ґолдвотер запозичив свідомо чи несвідомо від староримського оратора Ціцерона, вони не сходили з уст його противників, що винуватили Беррі Ґолдвотера в екстремізмі, в прямуванні до фашизму й диктатури. Цього, очевидно, кожний американець боїться!!!

Б. М. Ґолдвотер, говорячи до широких мас на вічах, дуже часто говорив стилем понад рівень спроможности слухачів його зрозуміти; говорив про речі, які не завжди були близькі серцям слухачів; більше того, говорив нераз про речі, які часто не йшли по лінії думання слухачів. Він тримався тих принципів, що в них вірить, незалежно де, коли і до кого говорив. Дуже слабою сторінкою його кампанії було те, що він оперував загальниками, але не вмів справ конкретизувати й переконати слухачів, що голошена ним програма не тільки добра, але й практична до переведення в життя.

Крім наголошування існуючого добробуту в ЗДА під сучасну пору, демократи наголошували поліпшення добробуту шляхом економічного розвитку, обниження податків, поширення програми і медичної допомоги, зрівняння всіх громадян незалежно від їх расового, національного чи соціяльного походження і віровизнання, як також клали наголос на зміну іміґраційного закону, щоб приєднати голоси етнічних груп із середущої Европи. Одночасно вони винуватили Бері М. Ґолдвотера в тому, що він усім цим поліпшенням противиться. На некорись републіканського кандидата була опублікована ним перед кількома роками книжка «Сумління консерватиста», що її варто кожному прочитати.

як і багато інших італійських кореспондентів, спочатку називав мешканців України і солдатів та полонених червоної армії — всіх однаково «руссками», і навіть Україну називав Росією. Але з огляду на те, що він, як і інші, мали на увазі таки українців та Україну, я, переповідаючи та перекладаючи уривки з їх дописів, у відповідних місцях виправляю цю хибну термінологію як наслідок не політичного певного наставлення, а тільки незнання української історії та української мови...»

20 серпня В. Ліллі писав: «Ми йдемо вперед по картоплі, по гарбузах, по кавунах, по соняшниках. Нема шляху, а дороги покалічені колесами вантажників та ланцюгами танків, не можна розпізнати. Ідемо вперед просто через поля, відкриваючи собі шлях передками наших авт, як кораблі на морі своїми носами. Скільки бачить око розстеляється по величезних, але повільних горбах перед нами на сотки кілометрів поле соняшників, потім на сотки квадратових кілометрів поле гарбузів і кавунів. Наші вояки дивляться неймовірно здивовані, беруть у руки кілька картоплин і потім кидають їх і посміхаються в певності, що, захочеться їм їсти, вистане лише простягнути руку до землі. Вони давляться на високі й рясні поля жовтогарячих соняшників і запитують, нащо комуністи культивують стільки цих «квітів». Під їх поцвяхованими підошвами тріскає соковитий кавун.

Люди йдуть під сонцем і під дощем цією хвилястою поверхнею — вгору вниз, вгору вниз — української рівнини, то вкритої в'їдливими і задушливими порохами, то чорним в'язким болотом, що з нього неможливо витягнути ногу... Дивне підсоння в цій Україні, і солдати кахуть: «Божевільна погода, большевицька погода». Вчора було 40 ступенів горячі, і ми вмивалися потом, а сьогодні вранці — нуля тепла, вода в криницях ось-ось замерзне, і холод проймає поза шкуру, як зимою. Після ясного соняшнього дня, нараз налітає зграя темно-синіх хмар, з неба ллє ніби з відра, і курява перетворюється в болото. Совєтська погода, кажуть солдати, сталінська погода...

Коли ми спимо в ночі в таборі, мусимо обгортатися від голови до ніг, як новонароджені в пелюшки, — блохи, блощиці, воші, таргани і комарі не дають інакше спокою... Щоб знайти воду, треба шукати по степу, кілометри за кілометрами, трудно помитися, водопроводи не існують, населення терпить від дизентерії. Наші солдати п'ють стерилізовану воду, або посилають цистерни, щоб запаслися водою десь у різних джерелах, що їх визнали здоровими наші санітарні служби.

А як же з війною? Війну провадиться, як на морі, з віддалями в сотні кілометрів. Один берсальєр-мотоцикліст казав: «Росія більша за земну кулю...» Тим він хотів сказати, що ніколи ще в свойому житті не приходилося йому так багато й далеко їздити. Приходять незвичай-

Беррі М. Ґолдвотер у своїй кампанії концентрував свою увагу на таких проблемах: 1) Існує наявність загрози комунізму не тільки далеким країнам, але й самим таки ЗДА, тому тримав він сильну протикомуністичну лінію. Пропонував зберегти мир шляхом озброєння, щоб відстрашити аґресорів від експанзії, як також прямувати до визволення поневолених Москвою народів. Це його становище демократи атакували, називаючи його безвідповідальним, бо, мовляв, тільки безвідповідальна людина прямувала б до атомової війни й була проти політики співіснування з комуністичними режимами.

2) Б.М.Ґолдвотер послідовно пропо відував привернення правопорядку і пошанування закону, зокрема у великих містах, де злочинність зростає з року на рік. Противники нав'язали йому відразу расизм у зв'язку з цим, що довело до того,що в деяких місцевостях неґри поголовно голосували проти республіканських кандидатів.

3) Б. М. Ґолдвотер наголошував спротив щораз більшій централізації влади у Вашінґтоні та обкраюванню конституційних прав поодиноких стейтів федерації.В цьому його підтримали південні стейти, але північні стейти до цієї справи збайдужіли. Рівно ж не користувалися великою популярністю його виступи проти щораз більше зростаючої сили Найвищого Суду ЗДА. Можливо, що винесення цієї проблеми чи не найбільше йому пошкодило, бо його зв'язували з домаганням Джан Бирч Сосаєті, скрайньо протикомуністичного напівтаємного товариства у ЗДА, що бачить комуністів «під кожним ліжком».

4) Також наголошував Ґолдвотер загрозу інфляції та публічного заборгування. За останніх 25 років американський доляр втратив 55% своєї купівельної сили, а публічне заборгування — спричинене майже цілковито демократами при владі — дійшло до біля 315 більйонів долярів, тобто під сучасну пору на кожну родину в ЗДА припадає пайка цього публічного довгу у висоті кругло 6,500 долярів. Треба ствердити, що такі справи трудні для вічового вияснення, бо вони вимагають застанови. Крім того, багато людей сьогодні змінило погляд на інфляцію, бо як відомо, довжники завжди з інфляції користають.Думаючі громадяни ставлять, натомість, перед собою запит: що важливіше: чи

ні накази: відійдіть на південь на 200 кілометрів; посуньтеся на північний схід на 300 кілометрів; нав'яжіть контакт із таким-то відділом червоних на 150 кілометрів від ваших ліній. Військо, що взяло участь в оточуванні червоних вздовж Бугу, щоб нав'язати контакт із ворогом, пробило стільки шляху, скільки знаходиться між Римом і Торіном. Панорама війни складається в 90% із ґум та танкових ланцюгів, що постійно рухаються і пожирають сотки й сотки кілометрів, тим часом, як решта 10% припадає на гарматній вогонь, на бої танків, на маневри піхоти. Кожний зутик із ворожим відділом вимагає втомної подорожі — вдень і вночі — наших авт... Велитенське поле бою. Що більше з ним запізнаєшся, тим більше воно видається безмежним. В порівнанні з тими неозорими полями, людина тут видається порошинкою; гармата має розміри пільного коника, танк — павлика-равлика, що повзе залишаючи по собі борозну, яка в перспективі загальної панорами видається ниткою шовку...» («Іль Корріере делля Сера». Мілян 21.8 1941).

Дописи В. Ліллі виявляють певний нахил до гіперболізації, що ми констатуватимемо й далі.

У. ЗА БУГОМ.

Перейшовши з боями Буг, італійський Експедиційний Корпус, у тісній співпраці з німецькими військами, почав наближатися до Дніпра. Паольо Заппа констатував:

«О чудо! в міру того, як ми наближаємося до Дніпра, дороги кращають з кожним кілометром. Все частіше зустрічаються мощені шляхи, все менше ям. Загалом шляхи робляться міцніші, і навіть з асфальтом.

Міняється також і краєвид, якщо не у своїй зовнішності, то в усякому разі в геологічній підбудові. Горби, холми, похилі гірки далі налазять одні на одні, але на їх узбіччях все менше культивованих нив.

Земля робиться більш терпка, бідніша, сухша, хоча місцями болотиста з довгими смугами степу. Деякі холми цілком голі, без жадної рослинности, але з численними ярами. Країна в'язкого чорнозему залишається за нами. Від України хліборобської ми непомітно переходимо до України копальної. Між одною й другою не існує кордону, ясного пункту розділу, природньої географічної межі. Навіть і глибокі провалля великих рік — Дністра, Буга, Дніпра — не порушують зовнішньої тривалости українського узгір'я. Зміна відбувається в підґрунті...» («Ля Стампа» Торіно, 26. 8. 1941).

Франческо Джаріццо, кореспондент римського «Іль Джорнале д'Італія» знайшовся 6 вересня 1941 р. в якомусь українському місті, якого назви він не подає. Тут він перебув два дні гостем старенької пані, з подовгастим обличчям, чорними очима і чудовим профілем, обрамованим сніжно-білим волоссям. Ось вона сидить на ґанку хати. Біля неї тринадцятилітня дівчина теж із чорними очима і таким ж волоссям, що нагадує італійському ко-

зберегти стабільність цін на ринку при значному безробітті, чи погодитися на поступову інфляцію при утримуванні високого рівня затруднення мешканців країни. Очевидно більшість людей більше заінтересована затрудненням,ніж боротьбою з непомітним зростом інфляції.

Отже, в тій ситуації у пересічного виборця створилося ось таке враження:в Білому Домі є президент Ліндон Б. Джансон, за якого урядування існує економічний добробут і ми у світі. Хто хоче непевности? Пощо міняти існуючу ситуацію?

Безперечно, як здоров'я і охота на це дозволять, президент Л. Б. Джансон залишиться у Білому Домі не тільки впродовж найближчих чотирьох років, але й буде номінований своєю партією, якщо він того схоче, й без труднощів перевибраний на дальші чотири роки, хібащо в міжчасі він допустився б якоїсь поважної помилки. В існуючій ситуації розбиття в середині Республіканської Партії, ця партія, мабуть, буде концентрувати свої зусилля не так на президентських виборах, як на тому, щоб знову вибрати своїх людей до стейтових леґіслятур, а зокрема членів Палати та Сенату в Конгресі ЗДА.

В американській системі виграні вибори являються об'єднуючим чинником для політичної партії, а програ доводить до роз'єднання. У першому випадку партія перебирає владу, а тим самим призначує масу людей на посади, чим утворює почуття вдячности і лояльности до чолових провідників, що у свою чергу скріплює партію. У другому випадку наступає пошукування винних за програні вибори, а це доводить до взаємного обвинувачування різних діячів партії

Після цьогорічних президентських виборів вигринула поважна боротьба в Республіканській Партії за керму партією до чергової конвенції. Згідно з традицією, кандидат, що виграв вибори на Президента ЗДА, стає так фактичним як і титулярним головою своєї партії. Рівно ж кандидат, що програв вибори, залишається титулярним головою своєї партії. Цього року існують намагання відхилитися від цієї традиції в Республіканській Партії так, як це сталося в 1948 р., коли предсідник Крайового Комітету Республіканської Партії Гю Скатт уступив з посту по прогрі ґуб. Дюї. Цього року, однак, домагання ідуть дальше.

респондентові один із образів Транквілля Кремони. Вона слухає, широко розкривши очі, те, що їй оповідає старенька пані, її бабуня, яка, щоб говорити, залишила читати книжку, пожовклу і зужиту на краях листків від вогкости і часу. Новий світ, повний чар краси і поезії з'являється перед духовими очима Емільночки. Її серце вже не слухатиме постійного приспіву: «Сталін ощасливив пролетаріят». «Велике призначення чекає народи СССР», «Лише большевизм приносить визволення від визиску» і т. д. - і т. д.

В школі її вчили говорити і писати «по русски», але вдома з нею розмовляють по українськи, бо батько і мати — українці, і українці бабуня і дід, розстріляний большевиками в 1918 році, і українці всі інші члени її раси і родини. І тепер ніжний голос бабуні, коли ще не вспіли замовкнути постріли розігнаних руских солдат, читає з книжки: «Я так її, я так люблю мою Україну убогу, що проклену святого Бога, за неї душу погублю».

Джаріццо запитує, чому книжка в такому жалюгідному стані.

Старенька пані відповідає:

«Двадцять три роки ми мусіли ховати все, що було нам дороге, все, що агенти ЧеКа вважали небезпечним для большевицького режиму. Нас переслідувано. Ми жили раніше в Х. Мій чоловік був лікарем, але його розстріляли, як інтелігента в грудні 1918 р. солдати Буденного, що тоді тільки розпочинав свою кар'єру.

Я і моя доня Митя мусіли втікати, залишаючи хату під час бурі. Взяли з собою занадто мало. Іконки, які ви бачите в вашій кімнаті і три книжки: Євангелію і «Сон» та «Кавказ» Т. Шевченка, який для нас як Данте для італійців і Ґете для німців. З нами також був Лев, що любив Митю, і що від нього вже шість місяців не маємо жадної вістки. Він тоді був студентом права, але навчився шевства, а я, хоча вчилася в паризькій Сорбоні і виховувалася в «Святому Серці» у Відні, навчилася шити сорочки для робітників колхозу. Але й тут була Ґепеу, що тоді звалася ЧеКа. Треба було забути минуле. Треба було намагатися зрівнятися з некультурним оточенням. Ми поклали в бляшану коробку три книжки і маленькі іконки, викопали яму в саду під оцим деревом (вона вказала на дерево, що росло біля ганку) і почали ждати, не втрачаючи віри. Такий стан речей не міг тривати вічно, він був надто нелюдський, абсурдний, ідіотський...

«Від смерти мого чоловіка — хай Господь тримає в ласці Своїй його душу! — для мене не існували ні радощі ні страждання. Моє життя, що здавалося якимсь сном, залишилося далеко за мною, але моя Емільяночка, моя бідна Емільяночка... я терпіла за неї. Я не могла спокійно думати про її жахливу долю, повну мізерії, духового занепаду, жахливого інтелектуального збочення, в цьому оточенні... Але тепер, здається, все йде до кращого, і нарешті прийшло визволення.

(Далі буде)

бо ті республіканські провідники, які не підтримували Ґолдвотера, не тільки домагаються, щоб уступив консервативний предсідник партії Бирч, але й сам Ґолдвотер зрікся керівництва у партії. Ґолдвотер, натомість, твердить, що партія прийняла консервативну програму, за якою голосувало майже 27 мільйонів американців, тому тих 8 мільйонів, які не підтримали партії у виборах, не мають тепер права на цілковиту контролю її. Це відноситься і до їх провідників, зокрема губ. Рокефеллера, амб. Ладжа і губ. Ромні, які не підтримували партійного кандидата на президента ЗДА. У цьому погоджується з Ґолдвотером був. віце-президент Ричард М. Ніксон, який вважає себе в рядах уміркованого крила партії.

Голоси про перегрупування в обидвох партіях і евент. переіменування партій на Консервативну і Ліберальну, на мою думку, довели б до значних змін у праці самого Конґресу ЗДА, як також до більшого загострення боротьби поміж партіями в напрямі утворення окремих ідеологій, що було б радше роз'єднуючим, а не об'єднуючим чинником.

Що можна сказати про участь американських українців у цих виборах? На мою думку досить нефортунним потягненням було те, що голова Українського Конґресового Комітету Америки, що об'єднує всіх українців Америки, так активно став по стороні Беррі М. Ґолдвотера. Це творило враження, що вся українська громада ЗДА підтримує Ґолдвотера. Таке враження творила також значна частина української преси — і то не лише кількістю виборчих оголошень, але й публікованим матеріялом. На мою гадку, УККА або не повинен анґажуватися у виборчу кампанію, або в його рямцях повинні мати місце нарівні групи, що підтримують одну і другу партію. При тому голова УККА повинен бути гнучкий, а УККА настільки гнучким, щоб завжди знаходити шлях до адміністрації і урядової партії.

Це відноситься і до акцій в окремих стейтах, як Іллиной і Огайо. Очевидно, в політиці треба сподіватися поразок і треба вміти їх приймати. Це так! Але, чи не зачасто ми надто односторонньо анґажуємося по стороні тих, що програють? В політиці необхідно вміти передбачувати й бути реалістом!

Тетяна Шевчук

НА ПРОЩУ ДО КИЄВА

VI

Наші туристи ще досі не мали нагоди відвідати Києво-Печерської Лаври, хоч це було на нашій програмі. Отож інтуристки повідомили нас що автобуси по дорозі до летовища пристануть при Печерській Лаврі на годину або більше, щоб поповнити цю нескінчену програму. Я конечно хотіла побачити цей старинний монастир (тепер тільки музей), завдяки одному інцидентові, що стався був пару років тому. Одна американка їхала в Україну, і я просила її, якщо можливо, привезти мені дрібку землі з-під Печерської Лаври що вона й зробила. Цю землю я розсіяла по городі в Спокені, споріднюючи його в той спосіб з ріднею землею... І ось сьогодні я мала нагоду ступати своїми ногами по цій землі, бачити Печерську Лавру на власні очі... Здавалося, начеб та дрібка землі притягнула мене сюди магічною силою. Отож відіславши свої валізки назад до кімнати, я прилучилася до від'їжджаючої групи туристів, з умовою, що після візити я візьму інший автобус назад до гостинниці. На душі в мене було весело і радісно. День був теплий.Сонце, перший раз в часі нашого побуту в Києві, гаряче цілувало нас.

Сама вежа церкви зробила на мене незабутне враження. Вона — наче на крилах — піднімала дух д'горі, понад буденні матеріяльні справи. Старинна, вибаглива архітектура ,дуже багато ікон, реліквій і т. п. робили на мене сумне враження, подібне до того, що я відчувала в катедрі Св. Софії, пригадуючи життя і велику творчість тодішніх киян. Тут крім церкви є велике число менших будинків. Всюди, куди тільки глянеш, вештаються інші групи туристів зі своїми інтуристками. Головною і найбільш реклямованою точкою — це печери, тобто цвинтар, де спочивають тлінні останки колишніх монахів. Інтуристки, одержавши спеціяльний дозвіл від куратора музею, проводжали нас з одної долини до другої, все нижче й нижче, по грудкуватій камянистій землі, де не було навіть стежки, не то сходів. Врешті ми прийшли до старинного низького будинку. В одному кінці були невеличкі двері, а за дверима стрімкі, вузенькі сходи, що вели ще глибше вділ, до старинних печер, де ми мали бачити на власні очі 18 кістяків. Кістяки ці, це не тлінні останки звичайних монахів, що вмерли натурально — а людей, що були замуровані живцем в малесеньких келіях. Одинокий отвір до тих келій — це малесеньке віконце, крізь котре їм хтось подавав поживу, а може тільки воду, аж доки смерть не визволила їх від довгого і нелюдського терпіння. Інтуристки оповідали нам, що згідно з авторитетними церковними переказами, це були люди, які добровільно жертвували своїм життям, щоб таким чином приподобатися Богові, але археологічні відомості, після розкопу цих печер, виявили: ці кістки були заковані в кайданах. Отже, висновок можна робити зовсім логічно, що це були не монахи, але політичні в'язні, котрих тодішні володарі позбавляли не лише волі, але й життя...

Атмосфера неймовірного терпіння і страждання — будь воно добровільне, щоб приподобатися Богові (я не вірю, що Бог таких жертв бажає!), чи спричинене звірством тодішніх володарів — розбурхали мою уяву і розладнали нерви... Я відмовилася ще й очима на все це дивитися, але на запити, чому я не йду далі, я відповідала, що я боюся, щоб не розбити своїх окулярів на вузьких, неосвітлених сходах.

Під одною стіною стояв довгий старомодний стілець. Я сіла поруч одної лікарки з нашої групи, що теж відмовилася дивитися на кістяки. На протилежній стіні висів великий малюнок, котрий представляв драматично небо і пекло.

— Ви православна? — питає мене лікарка по-українськи. Вона казала всім, що вона чехословачка, але по-українськи говорить без найменшого акценту. Вона теж дивиться на той самий аж надто реалістичний образ.

— Я не знаю, як вам на це відповісти, — кажу я. Якщо ви маєте на думці глибоку віру в Бога, що мої предки носили в душі, то я православна. Але як ви маєте на думці їхній інтелектуальний **концепт** про Творця всесвіту, то мій концепт дуже відрізняється від їхнього. Наприклад, цей малюнок: вони сприймали його буквально, а я символічно — але суть нашої віри та сама».

Лікарка мовчки киває головою на знак, що вона мене розуміє, і ми сидимо в глибокій задумі, аж доки наші туристи не повертаються з печери. Опісля ми знов виходимо на ясне, тепле сонце і вміщуємось в автобусах.

Інтуристка Аля обіцяла, що вона скаже мені — коли саме я маю пересідати з цього автобуса до другого, але ні її, ні Маї тут не було, і я почала непокоїтися, де я маю висідати. Я

рішила просити возія, щоб поміг мені зорієнтуватися.

— Будь ласка, порадьте мені, — кажу я голосно і повільно (щоб він мене зрозумів, якщо він москаль) — де я маю висідати? Я мушу вернутися назад до Києва.

Він слухає, підсміхається привітно і каже, вказуючи на крісло біля нього, де звичайно сидить інтуристка: — Сідайте!

— Ви говорити по-українськи! — кажу я втішно і пізнаю, що це той самий возій, що привіз нас з летовища пару днів тому і питав мене, як мені Київ подобався. — О, ви не можете уявити собі, яка це приємність... Я не можу тут допроситися, щоб до мене хтось по-українськи заговорив.

Він кермує колесом автобуса, дивиться просто вперед і каже звичайним рівним голосом:

-Мій прадід був запорожцем. Чому ж би я, його правнук, не вмів по-українськи говорити?

Я сідаю на кріслі. Кожне слово западає глибоко в мою душу. Це так наче б я рідного сина тут стрінула. Забувши на хвилину чого я сюди прийшла, починаю скаржитися йому — розказую про своє розчарування.

— Так, то правда! — —каже він. — Тут тепер українською мовою говорять тільки поети й актори на сцені,всі решта примушені говорити по-російськи. Тут тепер страшна русифікація...

Ми розмовляємо мов давні друзі,що неждано знову стрінулися. Він оповідає мені про свою дружину, родину, про те, що вони вечорами студіють... що їм живеться не зле, бо хліба для тіла є досить.

- А для душі? — питаю.

Є і для душі... — каже він, але не договорює, і я розумію, що не місце тут на конфіденціяльні розмови. На моє питання, де мені пересідати, він радить не пересідати, а їхати до летовища, бо він все одно мусить до Києва вертатися. Автобус буде порожній. Буде нагода ще поговорити. Мені це подобається. Я дивлюся на цього надзвичайно вродливого запорозького потомка й усвідомлюю собі, що він — це ще одне кільце того ланцюга, який несподівано з'являється і допомогає мені в кожній ситуації, в кожній потребі.

На двірці для нас, туристів, вже був приготований обід в одному з ресторанів. Тут подавали традиційні, дуже смачні українські страви. Обслуга одягнена в українських строях. Мова, звичайно, російська, але на наші запити відповідали по-українськи. Все те мило впливало на мене. Була тільки одна проблема: чи вернуся я назад до Києва перед другою годиною, щоб відповісти на телефон від нового безіменного друга? В мене був сумнів, бо вже доходила перша, а ми ще сиділи при столах.

Врешті рознеслося оголошення через «інтерком» по-російськи, що джет до Москви вже готовий до відлету. Я прощалася з нашою групою туристів. Сестра і шваґер стурбовано радили бути осторожною на кожному кроці. Кілька хвилин пізніше, я гляділа як всі вони зникали в середині величезного літака. Раптом болісний удар цілковитої самітности пройняв мою душу. Але це тривало лише коротку хвилину. Свідомість, що я не сама, що я маю невидимого «опікуна», що я під Божою протекцією, перемогла тимчасову тривогу.

В автобусі назад до Києва були, крім мене, інтуристки Аля і Мая. Аля перепрошувала мене, що по дорозі до летовища вона не повідомила мене, де я мала пересідати... Вона просто забула про мене. В часі мого дальшого побуту в Києві я буду мешкати в тій самій кімнаті в гостиниці Москва. Харч в ресторані буде оплачений, інформувала мене Аля, передаючи мені квитки для харчування. Наступного дня Аля сподівалася іншої групи туристів, отже ми може більш не будемо стрічатися. В разі якої небудь потреби — я маю вдатися до гостиниці «Інтурист». Провід і товариство інтуристки може бути заряджене, але в такому разі треба доплатити $ 7.50 денно. Я відповіла, що в мене нема грошей на такі непередбачені видатки, отже буду якось сама тут орієнтуватися. При тім згадала, що я обов'язково хочу поїхати до Канева, щоб побачити могилу і славний пам'ятник Шевченка. До Канева можна було їхати автобусом (це здається трохи менше забирає часу) або теплоходом по Дніпрі. Ця прогулька візьме майже цілий день, але для цього треба було мати дозвіл від начальника Інтуристичного Бюра в Києві. Аля обіцяла розвідатись про це для мене. З возієм було тепер менше нагоди говорити конфіденціяльно, ніж передше. Отож ми розмовляємо на загальні теми. Він радить мені неодмінно поїхати до Канева, бо це буде для мене незабутній спомин. Показує широку, бетоновану дорогу і каже, що це дорога до Полтави. Подорож автобусом візьме не більш двох годин їзди.

Було вже близько третьої години по полудні, як наш автобус спинився нарешті перед самими скляними дверима гостиниці. Я подякувала всім, а особливо возієві, за все.

— «До побачення!» сказала я по-українськи, висідаючи з автобуса.

— «До побачення!» відізвалися троє голосів, також по-українськи.

Я спізнилася на цілу годину для мого телефонічного «рандеву». І тепер мене гризло сумління. Новознайомий киянин напевно дзвонив до

готелю, але не одержавши відповіді, зробив логічний висновок, що я від'їхала до Москви разом з іншими туристами. Повідомити його, що я тут, що я запізнилася через непередбачені причини, я не могла, бо не знала ні його імени, ні адреси. А може зателефонує ще раз?... Я хотіла вірити, що так, і, простягнувшися на ліжку, чекала. В тім очі мої впали на дивну, ледве замітну річ: на стіні, між моєю і сусідньою кімнатою було щось в роді заокругленого плястичного ґудзика. Цей ґудзик (це дуже неакуратне порівняння, але кращого не можу придумати) був причеплений до дротяного проводу в стіні, але отвір був настільки великий, що цього ґудзика можна було відтягнути на пів цаля, або втиснути в стіну так, що все було майже сховане і незамітне. «Що це таке?» — думала я, і чим довше дивилася на цю річ, тим більше вона мене інтриґувала. Чи була вона в стіні ввесь час, але я її передше не примічувала, чи появилася вона в останніх кількох годинах моєї відсутности? На технічних приладах я зовсім не розуміюся, але знаючи, що тут всього можна сподіватися, мені стрибнула думка: «Мікрофон»?... Може й ні, але як це був «мікрофон» насправді, то в моєму спізненні і браку комунікації з киянином був чин руки Провидіння... І я знову дякувала Всевишньому тихою, безсловною молитвою за Всевидючість і протекцію. Опісля взялася писати листівки до знайомих в Америці, бо досі не було на це часу.

Кілька хвилин пізніше дзвонить телефон. Я відповідаю, і вся моя істота слухає насторожено. Голос мужеський, але незнайомий і наразі для мене незрозумілий. Я прошу говорити повільно і по-українськи, бо я його не розумію. Він послушно вимовляє ім'я якоїсь жінки, що мала прибути з Парижа і заквартирувати в цій гостиниці... Очевидно, це був «ронґ номбер». Я пояснила йому, що тут такої жінки нема і н тім наша розмова скінчилася.

Того вечора я мала першу нагоду замовляти їжу в публічному ресторані, бо дотепер наша група туристів харчувалася осібно у спеціяльній для нас їдальні. Ресторан це простора заля з множеством столів для шістьох або більше осіб. Перед великими вікнами стоять посаджені у вазонках пальми. Столи застелені білими обрусами і гарним накриттям. В одному кінці залі грає невеличка, але доволі голосна оркестра. Мелодії загальнословянські, але стиль подібний до американського «джезу». Час від часу встають від столів дві, три пари і танцюють різні модерні американські танці, включно з «твістом».

Я чекаю, щоб до мене прийшла обслужниця, але вона не спішиться, наче не бачить мене. Аж десь так за пів години підходить і нахмурено, непривітно питає, чого я хочу. Я показую їй квитки від інтуристки і прошу покликати «гид вейтера». Потім знову чекаю близько пів години. Нарешті він приходить. Я замовляю доволі смачну вечерю і опісля все йде в порядку.

Сонце ще світило і вечір був теплий. Я рішила піти на прохід Хрещатиком. По дорозі розпитувала прохожих, як мені дістатися до церкви Св. Володимира. Мені говорили інші туристи перед від'їздом, що там біля церкви сидить старенька жінка і просить в прохожих милостині. Після години ходу і симпатичної помочі в прохожих — одна жінка посадила мене на автобус,що завіз мене перед самі двері церкви — я побачила, на превелике здивування, що двері до церкви були отворені, а при дверях і на хіднику натовп людей. Зі мною зрівнялася старшого віку жінка і по хвилині мовчанки питала:

— Ну, а як же там, в Америці? Краще, як тут? Вона, мабуть, пізнавала по убранню і поведінці, що я не тутешня.

— Та я не знаю, — кажу я обережно. — Я тут ще не була довго, то й не можу сказати, чи там краще, чи ні».

Ми заходимо до церкви і я бачу, що вона переповнена по береги. Перед престолом відправляє (мабуть «Вечірню») священик в ризах. Співає прекрасно хор. Голоси хористів не старечі, але повні, дзвінкі голоси людей в розквіті життя, котрі вміють і люблять співати. Оглядаюся, але не можу бачити,де цей хор і хто ним диригує. Церква Св. Володимира — це одна з найкращих,найстаріших церков. Стеля — це на ділі не стеля, а вежа (чи баня) що підніметься високо — високо до небес. Наоколо попід стінами стоять жертвеники з горіючими свічками. Над ними висять старовинні, трохи затемнені ікони. Час від часу хтось, купивши свічку при вході до церкви, передає її з рук до рук, аж доки вона не дійде до наміченої ікони. Тоді там її хтось засвічує. Люди тут різного віку.Правда старих тут найбільше, але є і молоді жінки і дівчата. Є молоді і середнього віку мужчини, хоч їх не багато. Є діти що, мабуть, прийшли враз з бабунею чи дідусем. Всі стоять або клячать на колінах, бо тут нема ніяких лавок, ані крісел. Богослуження правиться довший час і я, після години або й більше часу, питаю пошепки старшого віком чоловіка, що стоїть біля мене і співає врочистим баритоновим голосом, як ще довго ця відправа буде продовжуватися. Він каже, що не знає, і я бачу, що він ставиться до мене неприхильно, може й ворожо. Крізь отворені двері я бачу, що надворі вже смеркається, і що мені пора вертатися назад до гостиниці, бо я не певна, чи я затямила собі дорогу, як слід... Я не хочу поночі блукати по Києві.

(Далі буде)

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

ПРОПАМ'ЯТНЕ ЧИСЛО ПРИСВЯЧЕНЕ ПАМ'ЯТІ
ПОЛК. АНДРІЯ МЕЛЬНИКА

INDEPENDENT UKRAINE

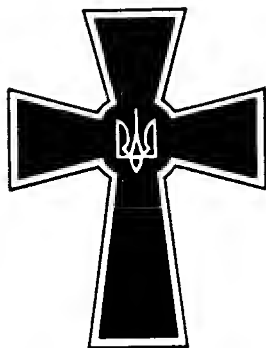

ЧІКАГО — НЬЮ-ЙОРК

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

ПРОПАМ'ЯТНЕ ЧИСЛО ПРИСВЯЧЕНЕ ПАМ'ЯТІ ПОЛК. АНДРІЯ МЕЛЬНИКА

З важким болем повідомляємо, що 1. листопада 1964 р., о годині 14.30, в клініці в Кельні (Німеччина), після важкої й затяжної недуги, відійшов у вічність

АНДРІЙ МЕЛЬНИК

(12.12.1890 — 1. 11. 1964)

Командир сотні Українських Січових Стрільців, співорганізатор Корпусу й Командир Групи Січових Стрільців, Отаман Військ УНР, Начальник Штабу Дійової Армії УНР, Ревізор Військових Місій УНР закордоном, перший Крайовий Комендант Української Військової Організації, Голова Крайового Сенату УВО - ОУН, політв'язень польських тюрем і німецького концтабору,

ГОЛОВА ПРОВОДУ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ.

Похорон відбудеться в суботу 7. листопада на кладовищі в місті Люксембурґу (Велике Князівство Люксембурґу), перед полуднем. Пам'ять про цю людину криштальної чистоти, про Вояка найвищої відваги, безкомпромісового Борця за самостійність і соборність Української Держави, до самозаперечення відданого Діяча, незламного Революціонера — житиме в українському народі вічно!

ПРОВІД УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ

ЖАЛІБНІ ПОВІДОМЛЕННЯ ВИСОКОДОСТОЙНОЇ ВДОВИ І ІСНО

В глибокому смутку повідомляємо про відхід у вічність Мужа, Шваґра, Вуйка і Кузина

АНДРІЯ МЕЛЬНИКА

дня 1. листопада 1964 р.

Дружина і Рідня

Ділимося з членством ОДВУ і БО та з усім українським громадянством у ЗДА і поза їх межами сумною вісткою, що 1. листопада 1964 р., в Европі, відійшов у вічність

ПОЛК. АНДРІЙ МЕЛЬНИК

Голова Проводу Українських Націоналістів, б. доброволець УСС, Командант сотні 2. Куреня УСС, Командант сотні УСС у бою на Маківці, співорганізатор Галицько-Буковинського Куреня у 1918 р., співорганізатор Корпусу Січових Стрільців, Шеф Штабу Дійової Армії УНР, Основоположник Української Військової Організації, Крайовий Командант УВО, Голова Крайового Сенату УВО й ОУН, невтомний Керівник Українського Націоналістичного Руху в боротьбі за відновлення Самостійної Соборної Української Держави.

Хай духові вартості Лицаря-Воїна служать нам прикладом до наслідування, а чужа земля буде Йому пером.

Вічна Йому Пам'ять! Центральна Управа ОДВУ

В глибокому смутку клонимо голови перед свіжою могилою Голови Проводу Українських Націоналістів

СЛ. П. ПОЛК. АНДРІЯ МЕЛЬНИКА

котрий відійшов від нас у вічність 1. листопада 1964 р. Пам'ять про нього залишиться вічно в наших серцях, а Ідея якій Він служив буде й далі нам просвічувати шлях у поході за визволення України.

Високодостойній Вдові, Пані Софії Мельник і всій Родині висловлюємо наше щире співчуття.

Головна Управа УЗХреста

«З А Р Е В О»

Об'єднання Українських Академічних Товариств в глибокому смутку сповіщає всіх своїх членів та все українське студентство, що 1. листопада 1964 р. відійшов у вічність

СЛ. П. ПОЛК. АНДРІЙ МЕЛЬНИК

командир формацій УСС і Січових Стрільців, Шеф Штабу Дійової Армії УНР, Крайовий Командант УВО та Го-

ПОХОРОН ГОЛОВИ ПУН

В суботу 7-го листопада 1964 року репрезентанти українського політичного світу, всього зорганізованого українського суспільства, та побратими зброї й найближчі співробітники разом з Дружиною-Вдовою, попрощали, в глибокій жалобі, всіма поважаного та загально любленого сл. п. полк. Андрія Мельника.

В похоронній церемонії взяло участь близько 300 осіб.

В прощальній тиші основоположники ОУН, в чолі з ген. М. Капустянським, несуть варту біля домовини, а молодші члени ПУН ставлять домовину на п'єдестал.

Похоронні відправи відслужили шість греко-католицьких священиків в чолі з о. шамбеляном Марусином, та три православні священики в чолі з всч. о. прот. Паладієм Дубицьким. Вони перші попрощали Покійного, а по них говорив ще ,військовим коротким словом, від основоположників ОУН — ген. М. Капустянський.

Інші прощальні слова з необхідности промовці обмежували до одного речення. Полковника прощали:

інж. Дм. Андрієвський від Державного Центру Української Національної Ради, д-р Б. Кордюк від ОУНз, Ярослав Гайвас від Українського Конгресового Комітету Америки, Евстахій Василишин від українських Січових Стрільців, майор Василів від військовиків Франції, мгр. Антон Мельник від Центрального Представництва Української Еміграції в Німеччині, М. Плавюк від Українського Національного Об'єднання та Братніх Організацій в Канаді, проф. Б. Гнатюк від Організації Державного Відродження України та Братніх Організацій Америки, інж. Ю. Коваленко від Української Національної Єдности у Франції, інж. Л. Каруданський від Об'єднання Українців у Вел. Британії; Г. Поворозник від Видавничої Спілки «Новий Шлях», проф. А. Грановський від основоположників ОДВУ, пані В. Смерека від жіноцтва ОУуВБ, Калина Гузар-Угрин від ОМУФ, Павло Дорожинський від молоді і студенства,організованих в Українському Націоналістичному Русі. Від організаційної мережі прощали свого довголітнього Керманича представники теренів Англії, Німеччини, Бельгії, Франції, Канади та Америки.

Було зложено понад 100 вінків, з

лова Проводу Українських Націоналістів.

Вічна Йому Пам'ять!

Центральний Провід

Глибоко клонимо голови перед могилою
СЛ. П. ПОЛК. АНДРІЯ МЕЛЬНИКА
вкий відійшов від нас 1. листопада 1964 року.
Пам'ять про цього Великого Лицаря Духа й Чину житиме в наших серцях і серцях цілого українського народу вічно.

Головна Управа МУН

Президія Українського Національного Об'єднання Канади і Централі Братніх Організацій з глибоким смутком сповіщають Членство УНО і Братніх Організацій та всю Українську Громадськість, що 1. листопада 1964 року після важкої недуги відійшов у вічність
ПОЛК. АНДРІЙ МЕЛЬНИК
Голова Проводу Українських Націоналістів. Відійшов державний Муж, Вояк найвищої відваги, непохитний Борець за волю України, її палкий Патріот, Учасник визвольно-революційної боротьби, що дав великий приклад гідного служіння Батьківщині. Пам'ять про Нього житиме вічно між нами. Похорони відбудуться в суботу, 7. листопада, 1964 року.

Президія і Крайова Екзекутива УНО, Головна Управа Української Стрілецької Громади, Центральна Управа Організації Українок Канади, Крайова Управа Молоді УНО, Крайовий Комітет Українського Визвольного Фонду.

З важким болем ділимося з українським громадянством сумною вісткою, що 1. лист. 1964 р. відійшов у вічність
СЛ. П. ПОЛК. АНДРІЙ МЕЛЬНИК
командир сотні УСС, учасник боїв на Лисоні й Маківці, співорганізатор Корпусу Січових Стрільців, Командир Групи Стрільців, Герой повстання Директорії УНР, Отаман Військ УНР,, Начальник Штабу Дійової Армії УНР, перший Крайовий Командант УВО, Голова Крайового Сенату УВО-ОУН, політв'язень польських тюрем та німецького концтабору, Голова Проводу Українських Націоналістів протягом 25 років, батько ідеї Світового Конґресу Вільних Українців та Світового Союзу Українців на чужині, найвищий авторитет Українського Націоналістичного Руху.

Пам'ять про Вояка найвищої відваги, безкомпромісового Борця за самостійність і соборність Української Держави, незламного Революціонера, криштально чисту Людину й незаперечного авторитету Діяча — житиме вічно в українській нації.

Українська Національна Єдність у Франції

З важким болем ділимося з українським громадянством

тім вінок від люксембурґської Великої Княгині та її чоловіка.

— — — — —

СЛОВО РЕД. ОЛЕГА ШТУЛЯ-ЖДАНОВИЧА НАД ДОМОВИНОЮ ПОЛК. А. МЕЛЬНИКА

І ось прийшли ми до найважчого менту, менту останнього цілування, коли за кілька хвилин чужа, хоч і гостинна, земля покриє домовину того, хто був нам рідним і близьким, будучи при тому над нами своїм становищем і своїми якостями.

Несучи почесний обов'язок прощати іменем Проводу Українських Націоналістів та Українського Націоналістичного Руху системи ОУН того, хто був нашим найвищим зверхником, провідником у найширшому цього слова значенні навіть духовим батьком як один з основоположників УНРуху, я все ж дозволю собі найперше попрощати Покійника як людину.

Не тільки тому, що в людських почуваннях болю ми солідарні з ВШановною Дружиною Покійного й усією присутньою та неприсутньою Родиною, а тому, що не в усіх нас до Покійника була любов, як до батька, чи хоча б старшого брата, в якого завжди можна знайти зрозуміння і підтримку, співчуття і моральну допомогу в хвилину трудну, в хвилину сумніву, чи шукання, у хвилину болю чи розгублености.

В особі бо Голови Проводу, відважного вояка й залізного командира військ. частин, шефа Штабу Дієвої Армії УНР, співтворця Корпусу Січових Стрільців, героя Мотовилівки, першого Крайового Команданта УВО — відійшла людина чутлива й поміркована, спокійна у величі вирозуміння до людських слабостей, які Він в собі вмів так досконало перемагати. Відійшла людина високої й всесторонньої культури, людина уважлива й товариська, яка всі прикмети мала в найвищій мірі й уміла їх виявити просто, з надміру своїх почувань, з любови до ближнього, із вродженого почуття любови до брата, якого Він бачив у кожному українцеві.

У наш вік жорстокої машинізації і зубоження духового життя Покійний належав справді до винятків і ті, що його знали ближче, що з ним близько співпрацювали, завжди відчуватимуть цю втрату людини іншої епохи, людину широкого серця. Але одночасно людину залізної твердости у вико-

сумною вісткою, що 1. листопада 1964 відійшов у вічність

СЛ. П. ПОЛК. АНДРІЙ МЕЛЬНИК

(Далі дослівно як повище)

Об'єднання Українців у Великій Британії

СЛ. П. ПОЛК. АНДРІЙ МЕЛЬНИК

З важким болем ділимося з українським громадянством сумною вісткою, що 1. листопада 1964 р. відійшов у вічність

СЛ. П. ПОЛК. АНДРІЙ МЕЛЬНИК

(Далі дослівно, як в повідомленні УНЄ у Франції)

Хліборобсько-Освітній Союз у Бразілії

З важким болем ділимося з українським громадянством сумною вісткою, що 1. листопада 1964 р. відійшов у вічність

СЛ. П. ПОЛК. АНДРІЙ МЕЛЬНИК

(Далі дослівно, як в повідомленні УНЄ у Франції)

Товариство «Відродження» в Арґентіні

З важким болем ділимося з українським громадянством сумною вісткою, що 1. листопада 1964 р. відійшов у вічність

СЛ. П. ПОЛК. АНДРІЙ МЕЛЬНИК

(Далі дослівно, як в повідомленні УНЄ у Франції)

Леґія Українських Повстанців

ВІНКИ НА МОГИЛІ СЛ. П. ПОЛК. А. МЕЛЬНИКА

У день похорону, на могилі Покійного в Люксембурґу зложили вінки:

1. Великий Князь Люксембурґу Жан, 2. Провід Українських Націоналістів, 3. Організація Українських Націоналістів, 4. Теренове Провідництво Великої Британії, 5. Друзі з Брадфорду, Англія, 6. Друзі з Вольвергемптон, Англія, 7. Друзів з Волтамкросс і Енфілд, Англія, 8. Теренове Провідництво і Друзі, Франція, 9. Теренове Провідництво і Друзі, Бразилія, 10. Теренове Провідництво і Друзі, Арґентіна, 11. Теренове Провідництво і Друзі, ЗДА, 12. Теренове Провідництво і Друзі, Канада, 13. Теренове Провідництво і Друзі, Німеччина, 14. Теренове Провідництво і Друзі, Австрія, 15. Хліборобсько-Освітній Союз і Секції Жіноча та Молоді, Бразилія, 16. Товариство «Відродження» і Секції — Жіноча та Молоді, Арґентіна, 17. ЦУ ОДВУ, ЗДА, 18. Головна Управа УЗХреста в ЗДА, 19. МУН в ЗДА, 20. Центральний Провід «Зарева», 21. ОДВУ, УЗХ і МУН Міннесоти, 22. КЕ УНО Канади. 23. ГУ УСГромади в Канаді, 24. ЦУ ОУК в Канаді, 25. КУ МУНО в Канаді, 26. УНО, ОУК, МУНО в Торонті, Канада, 27. УНО і БО Торонто-Захід, 28. УСГ Віндзор, Канада, 30. УНО і БО Садбури, Канада, 31. УНО і БО Монтреал, Ка-

нуванні своїх обов'язків, на сторожі моральних і національних принципів.

Я — один із десятків тисяч тих, яких формував живий приклад, зразок прикмет характеру Полковника. Тож тут я прощаю людину, найближчу серцю тисяч моїх ровесників.

Провід УН, Організація УН, УНРух і весь націоналістичний табір зазнали незамінної втрати. Полковник бо мав і матиме заступників, але не матиме наступника в повному цього слова значенні. Адже Він був одним з творців епохи, епохи леґендарної Визвольних Змагань. Він був творцем епохи в житті й боротьбі української нації, як 25-літній Голова ПУН. З Його ім'ям на устах вмирали бойовики підпілля, бійці повстанських частин. Але до цього Він дійшов шляхом, яким ідуть справжні великі люди: будучи першим в бою, останнім в почестях, першим у праці, останнім у відпочинку, що й спричинило те, що відійшов Він від нас, коли ми потребували Його, коли вірили, що ще нас вестиме роками.

Взявши все сказане до уваги, треба сказати: нехай же замовкнуть уста й говорить тільки наше серце. Але — Покійний упав на шляху до нашої Землі Обітованої, на шляху боротьби за державність. Тож крім наших сердець мусить ще говорити діло. Будьмо ж Його послідовниками. Плекаймо ті прикмети, що ми цінили й цінимо в Його трудному житті.

Ми здвигнемо пам'ятник на Його могилі. Але наша відданість Його ідеалам найкраще виявиться у продовженні змагання за здійснення їх.

Смерть полковника Андрія Мельника відбилася голосною луною по всьому світі, де тільки б'ється українське серце. Смерть Голови ПУН відбилася вже голосною луною на Рідних Землях. Зраділи вороги, здригнулися болюче серця підпільників і всього українського народу.

Пане Полковнику! Цей відгук Рідної Землі ми візьмемо до серця як зобов'язання. Як зобов'язання — довести братам, що борються і не ламаються, що й ми незламно йтимемо Вашими слідами, змагаючись за довершення того, що не вдалося довершити Вам. А коли й нам не судилося довершити розпочатого Вами, то намагатимемось зробити дальші кроки на цьому шляху.

Рушаючи з Рідної Землі, щоб стати заступником, а згодом і Наступником сл. п. Євгена Коновальця, Ви вивезли

нада, 32. Видавництво «Новий Шлях», Канада, 33. Б. Зелений з родиною, Віндзор, Канада, 34. ГУ Об'єднання Українців у Великій Британії, 35. Відділ ОУуВБ в Брадфорді, 36. Відділ ОУуВБ у Лондоні, 37. Відділ ОУуВБ в Олдгамі, 38. Відділ ОУуВБ в Манчестер, 39. Відділ ОУуВБ у Волтамкрос і Енфілд, 40. Відділ ОУуВБ в Рочдейлі, 41. Жіноча Секція ОУуВБ, 42. Англо-Українське Т-во і Оберон Герберт, Велика Британія, 43. Полк. Віктор Малець, Лондон, 44. Василь Бондаренко, Лондон, 45. П. Новосад, Олдгам, 46 Легія Українських Повстанців, Лондон, 47. Головна Управа УНЄ, Франція, 48. Філія УНЄ в Парижі, 49. Товариство «Відродження» в Ліоні, 50. Т-во ім. Шевченка в Альґранжі, Франція, 51. Філія УНЄ в Льонґві, 52. Філія УНЄ в Мелені, 53. Філія УНЄ в Кольмарі, 54. Т-во ім. С. Петлюри в Рубе, Франція, 55. Т-во ім. М. Міхновського в Ліль, Франція, 56. Т-во «Відродження» у Везін1Шалет, Франція, 57. «Українське Слово» Париж, 58. Організація Української Молоді у Франції, 59. Пані генералова Капустянська, Париж, 60. Пані Олена Усенко, Німеччина, 61. Українська Національна Рада, 62. Український Національний Союз, 63. Союз Українських Военних Інвалідів, Мюнхен, 64. Т-во Українських Політичних В'язнів, Мюнхен, 65. Фундація для Студій Життя і Діяльности полк. Є. Коновальця, 66. Закордонні Частини Організації Українських Націоналістів, 67. СУВетеранів, Німеччина, 68. Українська Громада в Люксембурґу, 69. Е. Василишин, Монтреал, Канада, 70. Центральне Представництво Української Еміґрації в Німеччині, 71. Пані Ольга Коновалець, Рим, 72. Панство Дрогомирецькі, Париж, 73. Панство Кузьмовичі, ЗДА, 74. Д-р Богдан Кентржинський, Швеція.

Вінків було понад сто, безчисленна кількість китиць. Просимо вибачення, коли не всі нам вдалося занотувати.

(За «Українським Словом», Париж)

з рідного села грудку землі. Її Вам кладемо під голову, як найцінніший дар України. Нехай ця грудка української землі шепче Вам вічно, що вона не забуде одного з найкращих своїх синів, який віддав їй усе, кличучи на шлях служіння Україні своїх братів і послідовників. У свій час вона скаже Вам, наскільки ми сповнили наші зобов'язання перед нею і перед Вами.

ПОДЯКА

Не маючи змоги подякувати особисто всім, що висловили мені співчуття з приводу смерти мого незабутнього Чоловіка,

сл. п. полк. Андрія Мельника

та віддали йому останню прислугу своєю участю в похоронах, складаю цим шляхом мою сердечну подяку.

Дякую всім Всесвітлішим і Високопреподобним Отцям за відправлення похоронних обрядів, всім, що не жалували труду і далекої дороги, щоб прибути на похорони, всім промовцям за прощальні слова, всім тим, що зложили вінки на його могилі.

Окрема моя подяка панові К. Маковецькому, що весь час недуги Покійного опікувався ним з правдиво синівською відданістю та не оставив мене в найтяжчі хвилини мого життя.

Софія Мельник

Частина промовців, що прощали сл. п. полк. А. Мельника: проф. О. Грановський, інж. М. Селешко, Гнат Поворозник, проф. Нижанківський, дир. Е. Василишин, майор П. Василів, інж. Ю. Коваленко, сот. О. Чуб, проф. Б. Гнатюк, Микола Плав'юк, Віра Смерека, П. Дорожинський, Калина Гузар-Угрин, мґр. Антін Мельник.

Українське Православне Духовенство на похороні: о. митроф. прот. П. Дубицький, о. протопресв. Бачинський, Всч. о. Хайневський.
Похоронний похід

Греко-католицьке Духовенство на похороні: Всч. о. Бучко, Всч. о. Лужницький, Впреп. о. дек. Фуканчик, Всесв. о. шамб. Марусин, о. ген. Вікарій д-р Василик.

Жалібним серпанком покрита Вдова, Софія, поруч її сестра, інж. О. Бойдуник, з правого боку ген. М. Капустянський, ред. Олег Жданович-Штуль

Почесна стійка біля домовини Полковника: ген. М. Капустянський, інж. О. Бойдуник, інж. Д. Андрієвський, ред. О. Бойків.

Несуть вінки

Несуть вінки...

ВИСЛОВИ СПІВЧУТТЯ

Надіслані до ЦУ ОДВУ

Митрополича Канцелярія Філядельфійської Архиепархії.

10 листопада 1964

Високоповажаний Пан
Др. Богдан Гнатюк
535 Прескат Рд.
Мерійон Стейшен, Па.

Високоповажаний Пане Докторе,

Несподівана вістка, яка дня 1. листопада ц. р. блискавкою рознесла по світу, що поміж живими не стало Полковника Андрія Мельника, співтворця і командира збройної боротьби за краще завтра українського народу, наповнила болем серця української спільноти, бо стало відомим, що назавжди перестало бити серце одного з будівничих державного відродження України.

Своєю посвятою та відданою для України працею, Покійний Полковник здобув любов і пошану не тільки націоналістичних кадрів, яких був Провідником, але й загалу суспільства.

З приводу невіджалуваної смерти сл. п. Полковника Андрія Мельника, Митрополича Канцелярея висловлює щире співчуття Достойній Дружині Покійного, Родині, Проводові та кадрам Українських Націоналістів, обєднаних в Організації Державного Відродження України. Хай Господь потішить у смутку, а Душу Покійного прийме там, де нема болю і страждань.

Від Митрополичої Канцелярії:

о. Монс. Михайло Польовий
Генеральний Вікарій

***

Організація Оборони Чотирьох Свобід України
Головна Управа

2 листопада 1964 р.

До
Центральної Управи
Організації Державного Відродження України (ОДВУ) в Ню Йорку.

Вельмишановні і Дорогі Друзі!

З приводу смерти славної пам'яти полк. Андрія Мельника, Голови Проводу Організації Українських Націоналістів, великого друга спільної боротьби, наша Організація в великому жалі і глибокій пошані клонить голову перед Маєстатом великого патріота, лицаря-воїна і керманича визвольної боротьби за Українську

Самостійну Соборну Державу, та висловлює найщиріші співчуття для Членів Вашої Організації.

За Головну Управу ООЧСУ:
Голова: мґр. Євген Лозинський
Гол. секретар: підпис не чіткий.

***

Головна Управа ДОБРУС

6-го листопада 1964 р.

До Центральної Управи ОДВУ.

Головна Управа ДОБРУС-у в США висловлює Вам щире співчуття з приводу смерти сл. п. полк. Андрія Мельника, довголітнього Керманича ОУН та ідейного Провідника Вашої організації. В особі Покійного українська еміграційна громада втратила відданого борця за незалежність України і зразкового державника.

Український нарід збереже назавше пам'ять про нього. Ми разом з Вами сумуємо по невіджалуваній втраті.

За Головну Управу
А. Ґудзовський — Голова.

***

Обєднання Прихильників Української Народньої Республіки в США
Український Фінансовий Комітет в США

Нью Йорк 2-го листопада 1964-го р.

До
Центральної Управи Організації
Державного Відродження України,
На руки Голови Пана Др. Б. Гнатюка.

Високоповажаний Пане.

Прийміть глибоке співчуття з приводу смерти Голови Проводу Українських Націоналістів Світлої Памяти Полковника Андрія Мельника.

За Головну Управу Об'єднання Прихильників
Української Народньої Республіки
І. Паливода — Голова
Др. Р. Авдиковський — Секретар.

***

Пролог — Дослідне і Видавниче Об'єднання.

5 листопада 1964

До
Центральної Управи
Організації Державного Відродження
України, Ню Йорк, Н. Й.

Вельмишановні Панове!

В глибокій пошані схиляємо голови перед маєстатом смерти Голови Проводу Українських Націоналістів полковника Андрія Мельника. Дозвольте цим шляхом передати Вам і усьому Вашому членству вислови нашого найглибшого співчуття з приводу смерти цього великого Воїна, Державника, Патріота, керівної постаті наших визвольних змагань і українського націоналістичного руху. Славної пам'яті полковник Андрій Мельник увійде в історію України як людина, що впродовж майже пів сторіччя стояла на передовому пості нації у визвольній боротьбі українського народу за незалежність.

З правдивою пошаною до Вас
Микола Лебедь — голова
Юрій Лопатинський — секретар.

***

Об'єднання Прихильників УНР

До Хвальної Головної Управи
Організації Державного Відродження
України, Ню Йорк, Н. Й.

Високоповажані Пані і Панове!

З невимовним смутком ми сприйняли сумну вістку про невблагану смерть одного з Великих Синів Землі Української Світлої Памяти Провідника Організації Українських Націоналістів Полковника Андрія Мельника.

Ми цілковито усвідомлюємо, що смерть св. памяти Полковника Андрія Мельника — болюча втрата не однієї партії чи угруповання, а всієї спільноти Української на Батьківщині і у вільному світі сущої, бо Він був ані галичанином, ані надніпрянцем — Він був Українцем.

Він належав до тих, які в одних шерегах з галичанами і надніпрянцями збройно боронили право Народу Українського на власну Державність.

Він належав до тих, які життя своє присвятили Україні без Збруча.

Від імені Товариства Прихильників УНР в Детройті висловлюю Членам Організації, яку очолював Покійний, та всій Українській спільноті наше братерське співчуття та молимо Всевишнього, щоб оселив душу Покійного, де праведні спочивають.

За Управу Товариства —
Сотник П. Трепет

***

Українська Католицька Церква в Магони Сіті

Листопад 1964

Високоповажаний Пан Професор
і Голова головної Управи ОДВУ в ЗДА
Др. Богдан Гнатюк

Високоповажаний Пане Професоре.

З причини смерти світлої пам'яти п. полк. Андрія Мельника,пересилаю на Ваші руки вислови мойого правдивого жалю і співчуття. Нехай чужа земля буде легка великому ідеалістові, а пам'ять про Покійного п. полк. Андрія Мельника, нехай залишиться вічним добрим споминов в історії нашого народу.

Остаю з належною пошаною
о. Роман Ганас

Головна Управа ТУСМ

(телеграма)

Відхід Полковника Андрія Мельника у вічний спочинок це не лише втрата Вашої Організації, а втрата всієї української спільноти, а в першу чергу втрата ОУН.

З висловом глибокого співчуття
За Головну Управу ТУСМ
Богдан Кульчицький

***

Організації Визвольного Фронту в Чікаґо

Шикаґо, 5 листопада 1964

До
Хвальної Управи
Організації Державного Відродження України
в Шикаґо

Високоповажані Панове!

В імені Управ Організацій Українського Визвольного Фронту — складаємо щирі вислови співчуття з приводу смерти сл. п. полковника - інженера Андрія Мельника.

З Його смертю відходить з українського державного, політичного й громадського життя видатна й провідна постать, — а Український Націоналістичний Рух втрачає ідейного, загартованого і відданого провідника й воїна — воїна — борця за найвищі ідеали українського народу.

Віримо, що Його багата духова й ідейна спадщина найде гідних послідовників і що недалекий той час, коли Його тлінні останки спочинуть на Рідній Землі у Вільній, Незалежній Українській Державі.

А тимчасом хай чужа земля буде Йому легкою, а пам'ять про його діла і труди хай живе в будучих поколіннях!

Слава Україні! Героям Слава!

За Управу ООЧСУ — др. Роман Кобилецький, За Управу Осередку СУМА — Лука Костелина, За Управу Станиці АПБН — Уляна Целевич, За Управу Т-ва б. вояків УПА - інж. Степан Ґоляш, За Управу ТУСМ — Мирон Куляс.

***

НАДІСЛАНІ НА АДРЕСУ В ЕВРОПІ

Президент УНР в екзилі (лист)

З приводу втрати визначного Провідника Організації Українських Націоналістів, прошу прийняти від мене вислови мого найглибшого жалю.

Смерть Полковника Андрія Мельника буде болюче відчута якнайширшими кругами Українського Громадянства.

Степан Витвицький

***

Голова ВО УНРади (телеграма)

Щирі співчуття з приводу смерти Великого Українця, полк. А. Мельника.

Микола Лівицький

***

Владика Архиепископ Мстислав

Сумна вістка про несподівану смерть сл. п. Полковника Андрія Мельника надійшла під час моєї службової подорожі по парафіях нашої Церкви в США. Повернувши вчора до С. Бавнд Бруку, одразу ж вислав моє щире співчуття Дружині Покійного. Сьогодні ж, з численною громадою вірних нашої Церкви та з представниками Вашої Організації, під час Архиерейської Служби Божої і спеціяльної Панахиди, молились ми за душу покійного Слуги Божого сл. п. воїна Андрія.

А тепер, Дорогий Друже, спішу просити Вас передати моє дійсно щире співчуття Проводові Українських Націоналістів і всім членам Вашої Організації з приводу невіджалуваної смерти Вашого Провідника, Великого Патріота-Соборника і послідовного та невгнутого Борця за волю і державність України.

Відданий у Христі
† Мстислав
Архиепископ

***

ЙЕ Кир Володимир Маланчук

З великим жалем в серці довідався я в Римі про смерть сл. п. Полковника Андрія Мельника, визначного діяча і вождя. Хоч вже від Канцелярії Українського Католицького Екзархату в Парижі висловлено на руки Хвального Проводу Українських Націоналістів наші спільні й глибокі співчуття з приводу так великої втрати, спішу теж від себе додати гаряче слово жалю з цієї сумної нагоди, так на адресу Достойної Рідні славного Покійника, як теж на адресу Проводу Українських Націоналістів, із запевненням моєї усердної молитви за упокій душі того примірного християнина, який завжди будував мене своєю ревною та й активною участю у Богослуженнях, коли лиш мав він нагоду бувати в Парижі.

Нехай легкою буде йому чужа земля та нехай згори вимолює у Господа сил на скоре здійснення тих ідеалів, для яких він на землі жив, страждав і упокоївся.

Вічна Йому Пам'ять!
† Володимир
єпископ-екзарх

Екзархат у Великій Британії

З великим болем прийняла наша Українська Католицька Церква у Великій Британії сумну вістку про велику втрату для українського народу в Особі сл. п. Полковника Андрія Мельника, визначного Провідника наших Визвольних Змагань, ревного християнина, доброго Члена своєї Церкви та Великого Українця.

В заступстві Їх Ексцеленції Високопреосвященного Кир Августина, ЧСВВ, Апостольського Екзарха, складаю на руки Об'єднання Українців у Великій Британії наші найсердечніші вислови співчуття враз із запевненням про наші молитви, щоб ласкавий Господь прийняв добру душу сл. п. Полковника Андрія Мельника до своїх Осель та нагородив її за весь труд і посвяту на землі вічним спокоєм і щастям там, де вже «ність болізни, ні печали, но жизнь безконечная...».

З висловами глибокої пошани
з доручення ВПреосвящ. Апостольського Екзарха
о. д-р Степан Вівчарук — канцлер

***

Провід ЗЧ ОУН

До Проводу Українських Націоналістів
Вельмишановні Друзі!

Просимо прийняти від нас вислови найглибшого співчуття з приводу смерти сл. п. Полковника Андрія Мельника, Голови Проводу Українських Націоналістів, довголітнього борця за державне визволення Української Нації, колишнього Шефа Штабу Січових Стрільців та члена Начальної Команди Української Військової Організації.

Ми переконані, що ця велика втрата не послабить націоналістичних кадрів у їхній дальшій боротьбі на протимосковському фронті за ідеї державного визволення України.

Слава Україні!

Провід Закордонних Частин ОУН
Степан Ленкавський Данило Чайковський

***

Верховний Репрезентант Гетьманців-Державників

З великим смутком довідалась про тяжку хворобу й смерть Голови Проводу Українських Націоналістів, сл. п. полк. Андрія Мельника. Царство Йому Небесне!

Висловлюю щире співчуття Його Родині, членам Організації і Приятелям. Українці доброї волі мусять і далі єднатися й працювати на добро свого народу. Поможи, Боже!

З привітом і повагою
Єлисавета Кужім-Скоропадська

Крайова Політична Рада ОУНз у Вел. Британії

Крайова Політична Рада ОУНз у Великій Британії, в імені всього свого членства просить Вас прийняти вислови нашого найщирішого співчуття з приводу болючої і тяжкої втрати, якої зазнала Родина, найближчі Покійного та все членство ОУН через смерть Голови ПУН, полк. Андрія Мельника.

Нехай чужа земля буде Йому легкою!

За КПРаду ОУНз у В. Б.
В. Томків — секретар

***

Президія ЦК УНДС

В імені Президії Центрального Комітету Українського Національно - Державного Союзу і всього нашого членства, цією дорогою складаю щире, найсердечніше співчуття з приводу невіджалуваної смерти сл. п. Полковника Андрія Мельника. Він був великим горячим патріотом і борцем за волю і долю свого народу і відійшов у вічність з чистим серцем і чистим сумлінням.

Хай чужа земля буде Йому легкою, а пам'ять про Нього вічною.

За Президію ЦК УНДС
Микола Шраменко, ген. хорунжий, заст. голови

***

Комітет Українців Канади

(телеграма)

З приводу смерти Великого Українського Патріота, Полковника Андрія Мельника, пересилають кондоленції — Президент КУК о. д-р Кушнір з членами Президії і Екзекутиви КУК - його Достойній Дружині та Організації Українських Націоналістів. Вічна Йому пам'ять!

За Централю КУК
В. Кохан – Екзекутивний Директор

***

УЦ Репрезентація в Арґентіні

Просимо передати Проводові Українських Націоналістів вислови правдивого і щирого співчуття від імени українців Арґентіни з приводу смерти Голови ПУН, сл. п. Полковника Андрія Мельника.

Українська Центральна Репрезентація в Арґентіні

***

ЦПУЕН в Німеччині

З глибоким потрясенням прийняли ми сумну вістку, що 1. листопада відійшов у вічність сл. п. полк. Андрій Мельник, Голова ПУН.

Свідомі величезної втрати, що її зазнав український нарід і його визвольно-революційна та політична дія зі смертю сл. п. Полковника, просимо цією дорогою прийняти від Головної Управи Центрального Представництва Україн-

ської Еміґрації в Німеччині вислови щирого співчуття яке просимо ласкаво передати також Високодостойній Дружині Покійного.

За Головну Управу ЦПУЕН
Мгр. Антін Мельник — Ген. Секретар, Роман Дебрицький, — в. о. Голови, Ольга Лощенко.

Об'єднання Українців у Голляндії

Складаю вислови найбільшого співчуття з приводу смерти Голови ПУН. Клоню голову перед Великим Сином України і незламним Борцем за свободу. Нехай чужа земля буде Йому легкою, а Його слава нехай залишиться вічною посеред нас.

Ці вислови співчуття складаю від себе й від української спільноти в Голляндії, якій сл. п. Голова ПУН був відомий як визначний український політик та організатор.

Вічна Йому пам'ять і слава!
Від імени ОУГ: Михайло Брик

**
*

Спілка Визволення України

Від імени членів Спілки Визволення України та від власного імени висловлюю глибоке співчуття з приводу болючої, важкої втрати — смерти Голови Проводу Українських Націоналістів, видатного й безкомпромісового Борця за самостійність і соборність Української Держави, сл. п. Полковника Андрія Мельника. Пам'ять про цього незламного Революціонера та вірного сина України буде вічно жити в серцях українського народу.

Проф. д-р Василь Плющ, Голова СВУ

**
*

Головна Управа ОДУМ

Головна Управа Об'єднання Демократичної Української Молоді (ОДУМ) в США висловлює Вам своє глибоке співчуття з приводу несподіваної смерти Голови Проводу Українських Націоналістів, полковника, інженера Андрія Мельника.

За Головну Управу ОДУМ в США
Данило Завертайло — Голова
Марія Павлівець — Секретар

**
*

Союз Конструктивно-творчих сил України

Вражені сумною вісткою про смерть Голови Проводу Українських Націоналістів, Полковника Андрія Мельника, висловлюємо як Організації, так і Родині Покійного наше найглибше співчуття.

За Управу СКТСУ: д-р П. Кошинський

**
*

Головна Пластова Булава

Глибокі співчуття з приводу смерти Полковника Андрія Мельника (телеграма).

Англо-Українське Т-во (телеграма)

Дозвольте висловити мій особистий жаль і глибокий біль, що його відчуває Англо-Українське Товариство з приводу смерти Полковника А. Мельника. Віддаємо салют великому українському джентелменові, чесному в слові, справжньому батькові ідей боротьби за свободу і честь України. Нехай вічна буде слава великому українському патріотові й християнинові.

Оберон Герберт — Голова

**
*

Український Вільний Університет

Потрясений великою втратою, яку поніс весь український нарід і Ваша Організація з відходом у вічність великого українського патріота і громадянина — сл. п. Полковника Андрія Мельника, — уважаю своїм сумним обов'язком висловити Вам і Вашій Організації від мойого імени та від імени УВУ найглибші співчуття з приводу такої великої втрати.

Ім'я Покійного Полковника буде записане золотими буквами в історії українського народу, як безкомпромісового і безкорисного борця за краще майбутнє України.

Хай чужа земля буде Покійному Полковникові легкою. Вічна Йому пам'ять!

Проф. д-р Василь Орелецький — Ректор

**
*

Крайова Управа СУМ в Німеччині

З глибоким зворушенням прийняли ми відомість про смерть сл. п. полк. Андрія Мельника, визначного і провідного кол. старшини Української Армії та Голови ПУН. Зразкова і жертовна служба Покійного для добра української нації залишиться назавжди прикладом для української молоді.

З приводу цієї невіджалуваної втрати складаємо ПУН та Родині Покійного наші глибокі співчуття.

За КУ СУМ в Німеччині
Ст. Костюк — Голова

**
*

Український Християнський Рух

Клонимо голову перед світлими тінями Лицаря, Вояка, незламного патріота і справжньої Людини, прошу прийняти від УХРуху та від мене особисто вислови сердечного співчуття і передати їх співробітникам сл. п. Полковника.

Проф. д-р В. Янів

**
*

Крім поданих, а відомих нам, надійшли вислови співчуття від: Т-ва кол. Вояків УПА в Канаді, Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції, УАТовариства в Парижі, Союзу Українських Ветеранів у Голляндії, Союзу Українців б. Вояків у Великій Британії, ОУЖ в Німеччині, Наукової Ради Т-ва СУН і Бібліотеки та Музею ім. Т. Шевченка в Лондоні.

ЖАЛІБНІ ВІДЗНАЧЕННЯ

ПІТСБУРҐ, Па.

Заходами 6-го Відділу ОДВУ в Пітсбурґу відбулася в неділю 22 листопада ц. р., в репрезентаційній залі готелю «Рузвелт» Жалібна академія для вшанування пам'яті полк. А. Мельника.

Академію відкрив голова місцевого Відділу, п. Михайло Майнош; проводив програмою секретар Відділу, п. Павло Кравчук. Доповідь про полк. А. Мельника виголосив член ЦУправи, п. Павло Дорожинський. У мистецькій частині програми виступали: п-і Анна Комічак, що відспівала при форт. супроводі своїх синів, Маркіяна і Романа, дві стрілецькі пісні: «Засумуй трембіто» і «Видиш, брате мій»; проф. Михайло Малюк, що віддеклямував монтаж поезій Маланюка, Ольжича, Мосендза й Липи, п. н. «Балада про непереможного героя» , п-і Стефанія Олійник, що відчитала свій вірш «На смерть А. Мельника».

Академію зачав молитвою український католицький парох Пітсбурґу, о. монс. Віктор Поспішил, а закінчив молитвою український православний парох о. Дмитро Сенета.

В неофіційній частині програми виступили зі спогадами про полк. А. Мельника о. д-р Ісидор Нагаєвський із МекКіз Ракс, о. Микола Левицький із Дженет і п. Михайло Малюк. Докладнішу інформацію про недугу й похорон полк. А. Мельника подав учасник похорону п. Павло Дорожинський.

Того самого дня перед Академією були відправлені заупокійні Панахиди в українській православній церкві о год. 12-ій вполудне і в українській католицькій церкві о год. 4-ій.

До збільшеня успішности Академії причинилась у великій мірі Українська Радіопередача п. Михайла Комічака, яка присвятила тієї неділі свою полудневу передачу майже повністю пам'яті полк. А. Мельника.

Пані Марія Малевич, відома громадська діячка на терені Пітсбурґщини, заініціювала по Академії збірку на пам'ятник сл. п. полк. А. Мельника.

СТ. ПОЛ - МІННЕАПОЛІС, МІНН.

Як тільки наспіла вістка про смерть сл. п. Полковника Андрія Мельника, заходами націоналістів у Ст. Пол і Міннеаполіс відбулися Панахиди в п'ятьох українських церквах. Заповіджено урочисту Панахиду в 40 день смерти, в якій візьмуть участь представники усіх організацій Твин-Сіті. Тоді ж відбудеться урочиста Академія.

7. листопада відбулися Жалобні Сходини членства ОДВУ і БО.

ДІТРОЙТ, МІЧ.

1. листопада, українська громада в Дітройті відзначувала 50-ліття УСС-ів, згадуючи всіх тих, що віддали своє життя у визвольних змаганнях українського народу. Того ж дня наспіла до Дітройту пізно увечорі сумна вістка з Европи, що співтворець УСС-ів, УВО-ОУН і Голова ПУН, сл. п. Полковник Андрій Мельник відійшов у вічність в цей пропам'ятний день.

Сумна вістка сколихнула глибоко серця всіх тих, що жили і працювали згідно з ідею, якій і він служив ціле своє життя! З приводу так великої втрати та вшановуючи пам'ять Борця і Провідника, ГУ УЗХ зарядила 40-денну жалобу, а день 8 листопада назначила днем спільної молитви і панахид. Голова ЦУ ОДВУ, проф. Б. Гнатюк репрезентував і нашу Організацію на похоронах в Люксембурґу та зложив від ГУ УЗХ вінець.

Окружна Управа ОДВУ, УЗХ і МУН в Дітройті вшанувала пам'ять Полковника Андрія Мельника панахидами в українських церквах. Дня 7 листопада ввечорі, панахиду в українській католицькій церкві Непорочного Зачаття Преч. Діви Марії відправили о. Ігумен І. Лотоцький, ЧСВВ, в асисті о. В. Ґавліча, ЧСВВ і о. Д. Височанського, ЧСВВ. Співав чолов. хор під управою п. Я. Филипова. Про велич постаті Покійного промовляв о. В. Ґавліч, згадуючи велику відданість Українській Нації і Церкві сл. п. Андрія Мельника, якого знав особисто під час свого побуту в Европі. Панахиду в православлистопада, о. парох М. Куданович і теж у своєлистопада, о. парох М. Куданович і також своєму слові підкреслив велич духа Покійного, що не шукав ніколи слави, завжди в скриттю, а провадив свій нарід непохитно в боротьбі за державне визволення. Ціле своє життя віддав на службу свого народу! Під час панахиди співав хор під управою п. І. Китастого.

На обох панахидах відділи УЗХ і ОДВУ взяли масову участь, на чолі з Головною Управою УЗХ і Окружною Управою ОДВУ, УЗХ і МУН. Всі членки УЗХ були в своїх організаційних одностроях. В одностроях були і почесні варти Пласту. Майже всі українські організації, які були запрошені, взяли участь з своїми організаційними прапорами, так що обидві Церкви були заповнені. Дух Полковника Андрія Мельника об'єднав нас усіх до спільної молитви.

В неділю 15 листопада 14 відділ УЗХ після своїх місячних зборів відбув жалібні сходини, якими провадила Голова відділу, пані Анна Левкут. Відкриваючи ці сходини, на які прибули і чоловіки членок, вона попросила вшанувати сл. п. Полковника Андрія Мельника однохви-

линною мовчанкою. Голова ГУ УЗХ п. Марія Квітковська в своєму слові змалювала духову постать Покійного, що 25 років був Головою ПУН і нерозривно сплів своє життя з героїчною добою боротьби українського народу за свою державність. Згадала вона також свої зустрічі з великим Покійником у минулому році в Ротердамі. Покійний виявляв велику пошану до Організації і взагалі до жертвенної праці українського жіноцтва в Америці, де воно завжди дбало про моральну і матеріяльну підтримку визвольної боротьби нашого народу.

З глибокою пошаною і в глибокім смутку склонили голови членкині УЗХ перед маєстатом смерти і духово з'єдналися в жалобі з Достойною Вдовою, панею Софією Федак-Мельник. «Вічна пам'ять» понеслася з уст присутніх, а наш національний гимн залунав на знак, що ми продовжуватимемо далі нашу працю, щоб здобути волю Українському Народові!

М. К.

**
*

РОЧЕСТЕР, Н. Й.

В суботу 7 листопада, заходами Управи 20. Відділу ОДВУ, Управи 18. Відділу УЗХ, Куреня Карпатських Січовиків та Відділу МУН, відбулися в Українсько-Американському Клюбі Жалобні Сходини. Сходини відкрив Голова Управи 20. Відділу ОДВУ п. Павло Шимін. Затрубила жалобна сурма й до залі увійшли прапори багатьох організацій, перев'язані на знак жалоби чорними стрічками.

Про життя і діяльність сл. п. полк. Андрія Мельника мав доповідь Голова Обласної Управи ОДВУ, мгр. Михайло Середович «Поклін Полковнику» деклямував пластун Юрій Зелез. Від імени товаришів по студіях і цивільній професії забрав слово інж. Роман Вергун, що поділився своїми спогадами про Покійного.

У Сходинах взяли участь представники хіба всіх українських організацій м. Рочестеру. Сцену удекорував фотограф-мистець п. Володимир Зелез. Сходини закінчено співом «Не пора».

Того ж дня, о год. 5.30 вечора, відбулася Панахида в православній церкві, яку правив Всч. о. Микола Чернявський при співі хору парафії. У цій Панахиді взяли участь представники організацій з прапорами.

У неділю 8. листопада, відбулися Панахиди в двох грекокатолицьких церквах. В церкві Св. Йосафата правив о. Чомко при заповненій вірними церкві та в присутності прапорів ОДВУ, УЗХ і Пласту. В церкві Богоявлення Господнього правив Панахиду о. Городецький, співав хор «Сурма» під управою інж. Я. Матковського. Крім прапорів ОДВУ, УЗХ і Пласту були прапори Т-ва Комбатантів та б. Вояків І. Дивізії УНАрмії.

Перші святкування засвідчили про загальну пошану, якою користувався Покійний серед нашого загалу. Організаторам цього відзначення належиться глибока подяка за їх труд і справність.

Василь Пакош

НЬЮ ЙОРК, ЗДА

У Нью Йорку панахиди та жалобні сходини присвячені сл. п. полк. Андрії Мельника проходили в такому ж гідному пам'яті визначного і заслуженого борця за волю України дусі, як і скрізь.

Заходами Управи 10 Відділу ОДВУ в Нью Йорку, відбулися тут 8. листопада панахиди в українських церквах східнього обряду. На цих панахидах була велика кількість учасників. Треба підкреслити, що у панахидах взяла участь також численно наша молодь, що вказує на те, що вона належно розуміє велич останнього з великих учасників наших визвольних змагань.

На особливу згадку та увагу заслуговує панахида в катедрі св. Юрія в неділю 8. листопада, після Богослуження. Її урочисто відправили п'ять священиків, при повнісінькій церкві. Члени організацій місцевого відділу ОДВУ, Українського Золотого Хреста, МУН-у і Пласту прийшли з своїми організаційними прапорами. Співав церковний хор при катедрі під проводом проф. Романа Левицького. У церкві панував глибоко - жалобний настрій.

Після панахиди у Літературно-мистецькому клюбі відбулися жалобні сходини. Програмою цих сходин керував Голова Управи місцевого Відділу ОДВУ. Він відкрив сходини і з'ясував їх ціль. Піяніст Ігор Соневицький відіграв три стрілецькі пісні, а д-р В. Калина, Йосип Гірняк та інж. П. Байбак виголосили короткі доповіді, в яких представили сл. п. полк. А. Мельника, як провідного і незламного борця за волю України на командних становищах наших бойових формацій та армії УНР, як творця формацій УСС і Корпусу СС, як співтворця УВО-ОУН, як Голову Проводу Українських Націоналістів. Вони підкреслили неоцінену державницьку працю Покійника та велику втрату, яку поніс наш нарід зі смертю Полковника Андрія Мельника.

Жалобну Академію закінчено відспіванням пісні «Журавлі».

ЧІКАҐО, ІЛЛ.

В навечір'я похорону сл. п. полковника Андрія Мельника, 6. листопада відправлено в Чікаґо у обидвох українських катедрах — грекокатолицькій і православній — Панахиди за спо

кій душі Голови Проводу Українських Націоналістів і одного з найвидатніших провідників, учасників і репрезентантів українських Визвольних Змагань, незламного борця за волю України.

В Панахидах численно взяло участь українське громадянство і представники всіх суспільно-громадських та політичних середовищ. Зокрема були численно заступлені товариші зброї Покійного з Українських Армій, які підчас жалобних відправ тримали почесні стійки і холодною мовчанкою та мужнім вояцьким смутком супроводили свого Начальника і Друга в зоряне царство.

МУН і Комбатанти на Панахиді в Соборі Св. Володимира в Чікаґо

У православному соборі св. Володимира Панахиду відправив о. мітрат Ф. Білецький у співслуженні о. Новицького й о. Нагірняка, при чудовому співі хору «Боян» під управою відомого диригента, проф. І. Трухлого. Зворушливими словами згадав о. Мітрат Покійного як громадянина-провідника та людину чину.

У греко-католицькій катедрі св. Миколая Панахиду відправив о. Я. Свищук у асисті катедральних отців. Співав катедральний хор «Славута» під дириґентурою ентузіяста вокального мистецтва д-ра Ярослава Кокорудза.

Безпосередньо після Панахид відбулися в парохіяльній залі при соборі св. Володимира Жалобні Сходини громадянства, що їх відкрив голова Жалобного Комітету інж. Ю. Дачишин, переплітаючи в блискучій формі траурні почування із незабутніми фактами біографії Покійного Голови ПУН. Вийнятковий момент переживали учасники Сходин, коли інж. Ю. Дачишин закликав приявних вшанувати пам'ять Полковника постанням із місць і однохвилинною мовчанкою, під час якої глухо били барабани, а два сурмачі грали останній салют.

Із спогадами про Полковника, як вояка, виступив д-р Олесь Бабій і кількома картинами з фронтів Визвольних Змагань барвисто змалював небуденну очайдушність і бистроту ума Людини, що вічно дивилась в очі смерті і, навіть вмираючи, вірила, що її таки переможе.

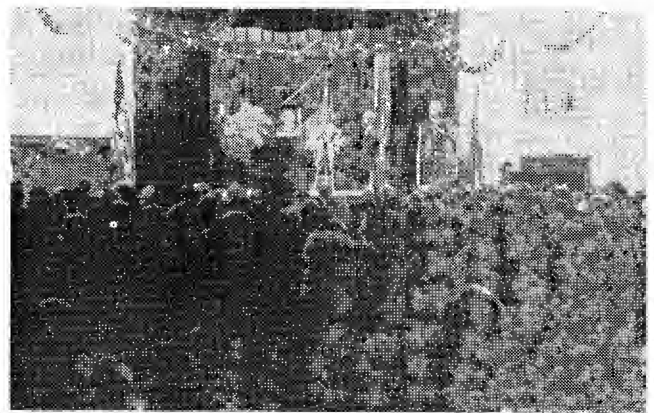
Поезію Т. Курпіти «Безсмертному», що її автор написав спеціяльно для Жалобних Сходин, відчитала панна Л. Дорошенко. Поезія, сильна в своїх патріотичних реґістрах, висловлювала в цій трагічній хвилині український національний оптимізм, що ідея, якій усе своє життя служив Полковник, житиме вічно.

В імені молодшого покоління говорив п. Михайло Панасюк.

На закінчення Сходин проф. В. Шуть виконав на фортепіяні «Жалобний Марш» Бетовена.

Із приємністю треба підкреслити, що на Жалобній Урочистості ми бачили у вщерть виповненій залі представників різних суспільно-громадських організацій, відпоручників політичних партій і представників Фронту Української Національної Ради, представників комбатантських і молодечих організацій.

Не можна не згадати хвилюючого враження, коли бачилось у перших рядах Достойних Отців обох наших Церков та численну делеґацію від Організацій Визвольного Фронту — ЗЧ ОУН, що їх очолює проф. Степан Ленкавський, під проводом голови ООЧСУ д-ра Романа Кобилецького та представників Т-ва Визвольної боротьби, що споріднене з ОУНз, на чолі з доктором Павлом Турулою.

Олесь Бабій промовляє на Жалобних Сходинах в Чікаґо

Жалобний Комітет, зложений із членів ОУН, ОДВУ і БО, очолювали: Дачишин Ю., Рибак А., Дорошенко В., Іванів А., Панасюк М., Павліш І., Кузик Л. Бережан М. та Несевич І.

Андрій Іванів

***

С. БАУНД БРУК, ЗДА

8-го листопада ц. р. в церкві Св. Андрія в С.

Баунд Брук, Українська громада вшанувала пам'ять сл. п. полк. А. Мельника. У вшануванні взяли участь члени 7-го Відділу ОДВУ з Нью Бронсвік і б. Вояки Армії УНР.

Панихиду відслужив о. Щадинський, з великою увагою і пошаною до сл. п. Лицаря, Командира, Провідника ОУН і Голови ПУН Полковника Андрія Мельника. Отець Щадинський виголосив слово до зібраної жалобної громади, в якому змалював образ життя Великого Українця, який боровся на протязі 50 років свого життя за волю і державність українського народу.

Вояки Армії УНР і члени ОДВУ з 7-го Відділу в Нью Бронсвік стояли в рядах з великими восковими свічками в руках на переді жалобної громади. Співав хор при церкві св. Андрія в С. Баунд Брук під диригентурою п. Леоніда Харченка. Жалобна громада на заклик Отця зложила на нев'янучий вінок сл. п. Полковника 45 долярів. Гроші передані на докінчення Церкви-Пам'ятника в С. Баунд Брук. Вінок, який був придбаний Відділом ОДВУ в Нью Бронсвік, стояв посеред церкви під час відправи, а після Панахиди два члени ОДВУ, п. Володимир Серна і п. Микола Теслевич, занесли вінок на Український православний центральний цвинтар, і положили його на хрест в честь замучених Героїв, який стоїть на цвинтарі.

7-ий Відділ ОДВУ ім. Ольжича в Нью Бронсвік цею дорогою дякує всім, хто чим небудь причинився для цеї Жалобної Панахиди і за щирі молитви української громади за душу сл. п. Полковника Андрія Мельника.

Микола Теслевич
Секретар 7-го Відділу ОДВУ в Нью Бронсвік

НЬЮ БРОНСВІК

8-го листопада ц. р. була відслужена Панахида за спокій Душі сл. п. полк. Андрія Мельника в церкві Непорочного Зачаття ПДМ в Нью Бронсвік, Н. Дж.

Панихиду відправив Всечесніший Отець Танчак, який виголосив коротку, але дуже змістовну промову, в якій підкреслив світлі моменти з життя Великого Лицаря, вояка командира і провідника сл. п. Полковника Андрія Мельника. Отець Танчак у свойому слові сказав, що безперечно ми українці втратили ще одного з лицарів в боротьбі за Українську Самостійну і Соборну Державу. Втратили Людину чесну і віддану свойому знедоленому народові.

Після проповіді всі люди, присутні в церкві з запаленими свічками, взяли участь в Панахиді і члени Відділу ОДВУ з Нью Бронсвік, які стояли біля вінка в честь сл. п. Полковника Андрія Мельника.

В Панахиді взяли участь члени ООЧСУ з Відділу в Нью Бронсвік, члени Союзу Українок і деякі члени Відділу УККА.

7-ий Відділ ОДВУ в Нью Бронсвік щиро дякує о. Танчакові і всій громаді в Нью Бронсвік за щирі молитви до Бога за душу сл. п. Полковника Андрія Мельника.

Микола Теслевич
Секретар 7-го Від. ОДВУ в Нью Бронсвік

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

Відділ ОДВУ ч. 12, Відділ УЗХ ч. 20 та Студентське Товариство «Зарево» влаштували в домівці ОДВУ і БО при вул. Френклін увечорі 6 листопада 1964 р. жалобну відправу., в якій взяло участь біля 70 осіб.

Жалобні сходини для вшанування сл. п. полк. Андрія Мельника, Голови ПУН, відкрив голова Відділу ОДВУ — інж. Іван Харамбура, візвавши приявних віддати поклін Полковникові однохвилинною мовчанкою. Зворушливе слово до учасників виголосив Андрій Шекерик-Доників, пригадуючи людські, християнські, патріотичні та лицарські властивості Покійного.

Після жалобно-урочистої частини сходин, на заклик інж. Михайла Нича, проф. Оксани й Петра Ґенгала учасники склали свої датки на покриття коштів лікування Полковника. Рівно ж покликано до життя ініціятивну Групу, на чолі з сот. М. Алиськевичем як головою та інж. Михайлом Ничем як секретарем, яка має запросити представників українських комбатантських, суспільно-громадських і молодечих організацій міста Філядельфії до участи в Громадському Комітеті для вшанування пам'яті Полковника Андрія Мельника в сороковий день Його смерти церковними відправами та громадською академією.

В усіх українських католицьких церквах нашого міста, як і всієї Архідієцезії на зарядження Їх Ексцеленції Митрополита Амброзія, ЧСВВ, відслужено в неділю 7 листопада по співаних Службах Божих панахиди за спокій душі сл. п. Андрія Мельника, Голови Проводу Українських Націоналістів. Рівно ж на зарядження Його Блаженства Митрополита Йоанна Теодоровича відправлено в православних церквах панахиди в той же день. Всі церкви були переповнені вірними.

Ряд організацій долучився з власної ініціятиви до жалоби й відкликав свої розвагові імпрези з приводу смерти Полк. Андрія Мельника. Тут треба згадати Товариство Українських Інженерів, Т-во Української Студіюючої Молоді ім. Міхновського, СУМ, Пласт. Рівно ж на дискусійному вечорі Т-ва «Самопоміч» дня 13. листопада 1964, на якому м. ін. доповідали проф. д-р Петро Стерчо, член ЦУ ОДВУ, та інж. Богдан Гасюк, член Крайового Проводу «Зарева» та д-р Білик, на заклик Голови Т-ва «Самопоміч» дир. Степана Спринського вшановано пам'ять сл. п. А. Мельника по доповіді д-ра Петра Стерча.

(Закінчення на 3-ій стор. обкладинки)

Ганна Черінь

АНДРІЙ МЕЛЬНИК

Ізнов у вирій линуть журавлі...
Серпанком суму вкриті їхні крила.
Далеко від батьківської землі
Нова, ще свіжа, виросла могила.

Помер наш вірний, мудрий проводир...
Був чверть століття на чолі загонів.
Ми з ним пройшли через війну і мир,
У наступах стрімких і в обороні.

Селянський син з Дрогобицьких полів,
Він поєднав у серці Львів і Київ.
Він дію ставив попереду слів
І в боротьбі знайшов свободи вияв.
І побіч Коновальця і Петлюри
Козацьке хрещення прийнявши у бою,
Змагався він через громи і мури,
Щоб Україну визволить свою.
Коли полковник Мельник мчав на Київ
Під пісню синьо-жовтих прапорів,
То ворогів, як буревій, розвіяв
Його стрімкого наступу порив.

Повік запам'ятала Україна
Лисонські і Макіївські бої
І згадує з любов'ю свого сина,
Що став грудьми на захисток її.
Та присудила невблаганна доля
Йому скитальщини тернистий шлях.
Рука, що звикла до меча й пістоля,
Взяла перо... Не згас вогонь в очах!
Вода з підземних рвалася джерел,
Із рідних піль приходили листи...
Він чатував невтомно, як орел,
На слушний час, щоб в наступ повести
І не діждавсь... Нещадна чорна смерть
Перетяла життя тендітну нитку.
Стражданням переповнене ущерть,
Спинилось серце... Так осінню квітку
Вбиває несподіваний мороз

Без попередження і без погроз.
Душа його нарешті відпочила...
Як жаль: на чужині його могила,
А не в країні, що його зродила...

Він все віддав, без жадного прибутку,
В змаганнях за Соборну Україну.
Лиш рідної землі маленьку грудку
З собою взяв на згадку в домовину.

Він відійшов у інший кращий світ...
Та не загасла сонцесяйна мрія!
Залишилася нам як заповіт
Ідея світла Мельника Андрія!

ПОЛК. АНДРІЙ МЕЛЬНИК

Полковник Андрій Мельник народився 12 грудня 1890 р. в селі Якубова Воля на Дрогобиччині. На четвертому році життя тратить матір, і може цей біль зробив його таким твердим і мовчазним. Може цей біль і відчуття браку матері заставляє його бути суворим до себе і теплим до інших: як казав Є. Маланюк — твердий мов криця і м'який як шовк.

Покінчивши початкову науку в народній школі в Самборі й Дрогобичі, 1900 р. вступає до гімназії. В 1905 році, по смерті батька, переноситься до гімназії в Стрию, яку закінчив в 1910 р. Важкі були шкільні роки Полковника і тому після матури проходить шпиталь і дві операції.

Полк. А. Мельник, 1910 р. в Стрию по матурі

В 1912 р. вступає до Високої Земельної Школи у Відні.

Службу Нації полковник Андрій Мельник починає далеко перед покликанням Його на Голову Проводу Українських Націоналістів в 1938 р. На цей високий пост прийшов він не випадково, але у висліді довголітньої служби українській визвольно-державницькій ідеї, завдяки своїй незламній волі, хрустальному характерові, послідовності в принципах та непересічним організаційно-провідницьким здібностям і розумові державного мужа.

Коли багато чільних мужів української революції виступали на кін історії, видвигнені хвилею революційного кипіння, то полковник Андрій Мельник виростав шляхом безперервної праці над собою та сповнюванням свого обов'язку супроти України без огляду на обставини чи припадкові зрушення. Всі його почини виходили з нутра його власного «Я», яке вимагало від нього постійного чину, випливаючого з принципу вірности Батьківщині.

Цей принцип був для нього законом вже тоді, коли в 1914 р. молодим юнаком добровільно голоситься до леґіону Українських Січових Стрільців і опиняється на фронті проти ворога,який скував його Батьківщину — Москви. В ступні чотара та поручника, Андрій Мельник переходить всі операції й найважчі бої. Попавши в бою на Лисоні в московський полон, перебуває в таборах полонених в Тамбові, Уфі, Царицині та Дубовці. В полоні полковник знайомиться зі сл. п. Євгеном Коновальцем і тут починається спільний шлях обох велетнів.

Революція й упадок царату творять передумови для українського національно-державного відродження. Андрій Мельник враз із Євгеном Коновальцем та іншими старшинами тікають з полону до Києва і тут беруться за найбільш важливу, а водночас занедбану ділянку. З полонених австрійської армії українців вони організують Галицько-Буковинський Курінь, що згодом перетворюється в Курінь Січових Стрільців. На чолове місце у військово-організаційній роботі поруч Євгена Коновальця вибивається Андрій Мельник.

Не була це романтика й шукання слави чи пригод юного старшини, а свідомість того, що лише своя, українська збройна сила, а не різні рецепти, що тоді так буйно лунали по Україні, запевнять наше національне визволення, та рішеність послідовно змагати до її творення. Самі ж Січові Стрільці, це була революційна формація, що в ній так мало було козацької романтики, а так багато княжої суворости — обов'язок і чин понад усе.

І коли в 1918 році темні хмари зібралися над серцем України — Києвом, Андрій Мельник не віддає ворогові столиці без бою.Він боронить її навіть тоді, коли уряд уже перенісся до Житомира. Після Берестейського миру Андрій Мельник знову в першій лаві боїв за Київ, а здобувши його, разом з сл. п. Євгеном Коновальцем організують полк Січових Стрільців і Андрій Мельник стає в ньому заступником Команданта.

В міжчасі доконується державний переворот генерала Скоропадського. Зберігаючи вірність

законному державному проводові — Центральній Раді, нехай він і не був ідеальний, нехай йому бракувало ясної державницької лінії й рішучости,Команданти Січових Стрільців, Євген Коновалець і Андрій Мельник, воліють піти на роззброєння полку, аніж стати на службу гетьманові. А коли в Україні запанцував німецький окупаційний режим, Андрій Мельник бере участь у формуванні окремого загону Січових Стрільців як помічник його Командира.

Коли в листопаді 1918 р. в Галичині постала українська держава і вужча батьківщина полк. Андрія Мельника опинилася у важкій боротьбі з відвічним ворогом, Польщею, і коли її представник, д-р Назарук, зі сльозами на очах прохав Січових Стрільців, в більшості уродженців Галичини, йти боронити Львова, Євген Коновалець і Андрій Мельник відповідають устами Черника: «Не Львів рішить, а Київ . Шлях до вільного Львова лежить через вільний Київ». І з цього шляху принциповости в питанні соборности України полк. Андрій Мельник ніколи не сходив, залишаючись зразком державника й соборника. Бож там, на Східніх Українських Землях, він провів найкращу частину свого життя і там остаточно оформилась його ідейно-політична тугість.

Щоб в грізний для України час оминути переворотів,Командири Січових Стрільців вживають всіх заходів, щоб відтягнути гетьмана від згубної співпраці з московськими елементами. Суверенність Української Держави, нехай і під владою гетьмана, який до неї прийшов незаконно, для них була понад все. Але коли гетьман проголосив федерацію з Росією, майбутні Вожді нації не завагалися стати на чолі грізної вогненої потопи всенародного повстання.

15. грудня 1918 р. на Софійській Площі у Києві прошуміли українські державні прапори. Директорія Української Народньої Республіки, оцінюючи високо заслуги полк.Євгена Коновальця і полк. Андрія Мельника, іменує їх Отаманами Військ УНР. 16. січня 1919 р. коли на Державній Раді в Києві обговорювано справу створення сильної влади, яка б могла опанувати хаос, то на носіїв цієї влади пропоновано тріюмвірат — Симон Петлюра, Євген Коновалець, Андрій Мельник. Це свідчить про ті високі впливи й популярність, якими вже тоді користувався полк. Андрій Мельник. В січні того року він стає Начальником Штабу Армії УНР і на цьому пості перебуває до липня.

В грудні 1919 р. всевладний тиф не поминув і полк. Андрія Мельника. На лікуванні відправлено його до Рівного, потім переїздить до Луцька. Звідси виїздить закордон в характері контролера Військових Місій УНР і на цьому пості перебуває до 1921 р.

Закінчилась українська визвольна війна і приходить час понурого миру. Але не для Полковника і Друзів. Андрій Мельник перший між тими, що постановили не складати зброї, не капітулювати перед ворогом, а боротись, хай у змінених умовинах, в підпіллю, до переможного кінця. Він з тією спокійною впевненістю, з якою стояв в стрілецьких окопах чи в Штабі Армії, пірнув у підпільну роботу і боротьбу. Скінчивши в 1922 р. студії лісництва з дипломом інженера, негайно повертається на Рідні Землі і вже по кількох тижнях попадає на три місяці до лядської в'язниці. Те, що не признається до нічого, дає звільнення, щоб чекати на дальші арешти.

Полк. А. Мельник, по виході з польської в'язниці

По виїзді з кінцем 1922 р. полк. Є. Коновальця за кордон, Андрій Мельник стає першим Крайовим Командантом Української Військової Організації. Але Полковник увесь час на очах польської поліції. Весною 1924 р. поляки знову його арештовують та засуджують в процесі Бессарабців на 5 років важкої тюрми. В тюрмі Андрій Мельник проходить найважчі тортури польської поліції, його жорстоко катують та ламають ребра. Але і в тюрмі він є найбільшим авторитетом як борець за людські права і національну гідність українського політичного в'язня.

По виході в 1928 р. з тюрми з підірваним здоров'ям, від 1929 до 1938 року полк. Андрій Ме-

льник працює на становищі інспектора лісів греко-католицької Митрополії та рівночасно далі бере участь у революційній роботі. Він сповняє функцію Голови Сенату УВО, а по створенню ОУН виконує різні доручення полк. Євгена Коновальця як підпільно-революційного, так і суспільно-громадського характеру. Українські військовики маніфестують свою пошану до Полковника, вибираючи його Головою комбатантської організації «Молода Громада». На чолі цієї організації Полковник стоїть кілька років. Він теж очолює організацію української католицької молоді «Орли».

В 1937 р. полк. А. Мельник таємно зустрічається в Татрах зі сл. п. Вождем Євгеном Коновальцем. Полк. Євген Коновалець, що вмів глибоко оцінювати вартість людей, бачив, що в разі трагічного випадку полк. Андрій Мельник має найбільше даних узяти в свої руки керму ОУН.

Напередодні другої світової війни, 12 жовтня 1938 р. полк. Андрій Мельник, згідно завіщанням сл. п. Євгена Коновальця, обняв це високе

Полк. А. Мельник, 1945, по звільненні з концентраційного табору в Саксенгавзен

становище,починаючи нову сторінку своїх змагань. Під його кермою українські революційні сили входять в період другої світової війни.

Писати про діяльність полк. Андрія Мельника на становищі Голови ПУН,це значить писати хроніку визвольно-революційного руху останніх 17-ох років, писати хроніку всієї української історії цього періоду. Бож йому, як найвищому керманичеві Української Національної Революції, довелося керувати всією українською визвольно-революційною боротьбою і провадити визв. політику серед вийнятково важких внутрішньо-українських відносин і в не менш важких зовнішніх обставинах другої світової війни. Але саме в цих обставинах сл. п. Полковник виявив далекозорість і розум державного мужа, стратега, провідника.

Державне будівництво Карпатської України було генеральною пробою ОУН до назріваючих подій.Вже тут показалося, що вона своїми впливами охопила всі національно здорові українські сили та вміє спрямувати їх до одного річища визвольно-революційного руху.Героїчна оборона Карпатської України показала, що ОУН уважає шлях революційної боротьби в оперті на власні сили народу за єдиноправильний.

З вибухом німецько-польської війни полк. Андрій Мельник підкреслює, що «українські визвольні змагання є власнопідметні і на їхню мету і засади не може мати жодного впливу піякий зовнішній чинник». І це стає напрямною лінією дії ОУН на час другої світової війни. Очолений Андрієм Мельником Провід Українських Націоналістів не сходив з неї ніколи,він дотримується її й тепер. Всі спроби німців звести полк. Андрія Мельника зі шляху цієї принциповости не дали жодних наслідків. І тут не допомогло їм ні інспірування розколу в ОУН в 1940 р., ані арешт Голови й членів ПУН.

Коли в 1939 р. німці пропонували Полковникові підняти на Західніх Українських Землях повстання проти Польщі, Полковник відповів закликом до націоналістичних кадрів, що «наказ до виступу прийде тоді, коли для цього буде найвідповідніша хвилина» під кутом української державно-визвольної рації. Коли в червні 1941 р. німці запропонували творити легіон з кількасот людей для своїх пропагандивних цілей у війні з большевиками, Полковник відповів:ми хочемо Армії з українським командуванням, підпорядкованої українському державному проводові. Коли в 1944 р. конаюча Німеччина хотіла використати українську карту і звернулась до Полковника, він відповів — так, але як рівні з рівними.

В роки другої світової війни ОУН на всіх просторах нашої розлогої Батьківщини у всій ширині розгорнула революційно-визвольну роботу, закріплюючи ідеї українського націоналізму на його вихідній базі — Наддніпрянщині. Тут ОУН поповнює свої сили кращими елементами Наддніпрянщини, включаючи їх у визвольну бо-

ротьбу. У відповідь на німецьку колоніяльно-грабіжницьку політику в Україні,ОУН оголошує їм непримириму боротьбу на всіх українських теренах і всіми можливими засобами, включно з активною повстанською боротьбою.

Уже в листопаді 1941 р. ОУН понесла криваві жертви в зв'язку з підбазарською маніфестацією. Далі приходять арешти й розстріли провідних членів ОУН у Києві в грудні 1941 і в лютому 1942 роках та терор по всіх містах України, спрямований проти ОУН, як єдиної реальної й суверенної української сили.

Та найважніше те що ОУН на всіх українських землях розгорнула в першу чергу боротьбу за новий тип українця-державника, за якайбільше закріплення самої ідеї національно-державного визволення, революціонізуючи маси для майбутньої вирішальної боротьби. Київ, що став центром підпільно-революційної діяльности ОУН,став і символом найбільшого революційного напруження.

Відстоявши позиції непримиримої боротьби проти німців,полк. Андрій Мельник дає наказ націоналістичним кадрам готуватися до затяжної боротьби в умовинах совєтської дійсности. Підготова до цієї боротьби і остаточної розправи й стала основним завданням дальшої політики ОУН.

Впарі з визвольно- революційною боротьбою на всіх українських землях, полк. Андрій Мельник веде широкозакроєну діяльність в площині міжнародньо-політичній, змагаючи до скріплення українських позицій по обох боках фронту. Коли в 1940 р. до Европи приїхав заступник американського міністра закордонних справ, Семнер Велес,ПУН передав йому меморіял, в якому підкреслено, що українська визвольна політика керується лише інтересами української державної суверенности,яка є передумовою впорядкування европейських відносин та що ОУН однаково непримиримо ставиться до кожного, хто йде поневолювати Україну. Подібний меморіял, підписаний полк. Андрієм Мельником враз з іншими українськими діячами передано в 1941 р. Гітлерові. Доволі інтенсивну діяльність розгорнула ОУН на скандинавському секторі.

1. травня 1945 р., телеграмою до президента Об'єднаних Націй, Стетініюса, полк. Андрій Мельник починає новий етап діяльности на відтинку міжнародньої політики та всієї повоєнної діяльности ОУН.

Маючи глибоке почуття відповідальности за розвиток визвольної боротьби полк. Андрій Мельник бачить погубність двоподілу Націоналістичного Руху. Тому, як в часі війни, так і після неї постійно робить заходи для привернення єдности, готовий піти на далекойдучі уступки тим, що в 1940 р. від ОУН відійшли.

Полк. А. Мельник — 1953 р.

Та поруч єдности Націоналістичного Руху, визвольна боротьба й політика вимагають єдности всіх українських самостійницьких сил, скоординованих в одному центрі. Тому зже по виході з німецького кацету, полк. Андрій Мельник приступає до наполегливих заходів для створення такого центру. Створення Координаційного Українського Комітету в 1946 р. й Української Національної Ради в 1948 р. та кількаразові наради всіх українських політичних середовищ, це успіхи координаційних заходів ПУН і його Голови полк. Андрія Мельника

Великий є балянс праці Українського Націоналістичного Руху і великий вклад в нього його найвищого Керманича, полк. Андрія Мельника. Збагачений досвідом і великим моральним капіталом цінностей, зокрема сл. п. Голови ПУН Андрія Мельника, освячений кров'ю Вождя -Основоположника сл. п. Євгена Коновальця й тисяч революціонерів, Український Націоналістичний Рух продовжуватиме боротьбу за відродження Самостійної Соборної Української Держави, за славу і велич Української Нації.

Ю. Вассиян

ВЕЛИКА ЛЮДИНА

(Частина доповіді, виголошеної в 60 роковини сл. п. полк. А. Мельника в Чікаго)

Андрій — чарівне для українського слуху рідне ім'я. У сизій давнині зринає воно постаттю апостола на горах Дніпрових і прорікає постання великого славного міста. При звукові цього імени виявляємо благовісно розкриті руки над заплодотворною землею і чуємо, як величні слова пророчого благословення линуть у вирій часу і стаються живим тілом того історичного народу, що на цій землі вдомовився по сьогоднішній день.

Легендарна далекість, пророча вагітність і осяйна святість єднаються у цілість і творять притаманну сутність цього імени. Воно, як всяке іменне слово, має в собі устійнений непроминальний зміст, отой буттєвий реалізм Платонівської ідеї, що відкривається в живих зразках індивідуального людського існування. Люди — припадкові носії імен, деколи сповняють їх так вартісно змістом свого особистого життя, що, здається, перекликуються із досконалістю ідеї, як її ідеальний зразок. Винятково рідкісний є такий збіг повновартісного звучання подуманої в ідеї досконалости із життєвою дійсністю живої людини. Це знак, що найбільш істотна спрямованість реального життя — нагірня, ідейна, вершинно-доцільна.

***

Ми, люди, дуже суворі судді людської довершености і радше схильні з природи поменшувати значенність ближньої людини, аніж її перебільшувати. Є своя особлива родова людська розкіш у буренні святощів і зрівнюванні всього вивищеного до спільного рівня загальнолюдської пересічности. Як люто висміваємо вчорашніх богів, з якими кпинами накидається холодний розум на ідолопоклонство власної душі, як цинічно знущається він над природою людини, що з невідомих, незрозумілих і дитинно наївних спонук творить собі вічно нових ідолів і поклоняється їм з з однаковою відданістю в часи варварства, просвітности чи цивілізації. Зміняються божки і образи — людина ж незмінна, і потреба культу вічна. Вона обезславить сусіда і вб'є власними руками ближнього праведника не із святого почуття речника справедливої людської рівности, а тільки тому, що в почутті власної славолюбности не переносить образу брата на тому місці, якого прагне виключно собі. Переслідування релігії, нищення вівтарів, поборювання вір має той самий спільний корінь глухої зависти, з якого роститься дика парість нового ідолопоклонства — матеріяльно і безпосередньо собі самому.

Суд духово свобідної людини про людей і людську природу вільний від усяких пристрастей думки та почуття і збувається єдино на засновках гідности і вартости. Признаємо талант мистця доброго, величаємо геніїв творчої мисли, падемо на коліна перед Спасителем. І в думку не приходить охота бунту, настільки вимовна для нас сила вартости в даних постатях і настільки потверджена в них наша жива вічна людська природа, що зводить свій тужний зір в небесні висоти. Як відрадно на шляхах розбою стрінути добру людину, як спасенно серед оргій безвірства і порочного відступства здвигається світоч віри і вірности, як полум'яно загоряються очі в заляканих пітьмою людських челюстях приречених жертв, коли нараз прогомонить голос: «не бійтеся, я з вами завсіди, я свідчу, що людина не вмерла у ваших душах, але тільки примеркла в недолі животворча її сила».

Хто б не сказав отих слів, він мовить сущу правду, він речник вічної людини і збудник непроминальних сил людської природи, що прагне світла на землі, світлости людини і образу живої святости. Не шукаймо розумом в людині більшого, ніж серцем прагнемо, і не поменшуймо в світі та людях тієї дійсности, що її очима справедливої душі можна виразно побачити і без сумніву ствердити.

***

Перед нами постать дивної людини немов підноситься з течії часу і хоче подивитися над нею в звершеному стані. Час не має сил змінити її обличчя, ні додати йому сильніших рис виразу. Життям завершена сформованість виявлена безпосередньо, як вислів незмінного характеру, як портрет внутрішньої суверенности, як своєзаконна духова особовість. Андрій Мельник — людина зразкової міри, повний муж, про якого зайво втрачати посібні засоби характеристики. Слово тут скаже завсіди менше, ніж треба, він бо завсіди більший, аніж здається бути. Додавати чогось цій постаті, різьбити її образ мистецьким підкресленням поодиноких ліній, — означало б скривлювати його оригінальний дійсний стан живої повноти: кривдити його. Через додачу чи підкреслювання пропала б правда безпосередньости, а з нею була б втрачена найсуттєвіша посвідка сили — жива дійсна лицар-

ська людина. Такий голод, у світі і в нас, на людину в скромному значенні природної достойности і внутрішньої гідности, що не бачити справжнього скарбу людяности, оминати його на дорозі власного життя — є непрощенною виною незрячих, які не відають, що саме в житті прагнуть.

Андрій Мельник ніколи не накидався своєю особою, а говорив про себе тільки багатим життям добре сповнюваної повинности і несхитної вірности на становищі, без огляду чи надійне воно чи втрачене.. Від молодечих літ добровольця УСС до останнього дня на стійці несхитний воїн, Андрій Мельник — знак, що становище укріплене силою найкращої людської якости. Однак не справа борця і воїна про це казати рідним братам, які з полудою на очах і заразою в серці товпляться на життєвому тоці, мов на смітному базарі, де обман, грабіж, крадіж і зрада є людським хлібом для торговців всім і всіми. Він не там пробивався до людських душ, його шлях був вибраний просто і прямо — через українську історію до здійснення української національної ідеї і створення української державної нації. Шлях не був готовий і вимощений для походу збройеносців і бойових возів, шлях починався в історично-національній свідомості молодої душі, що чула в серці призив бути в рядах Архистратижого війська, нести в собі призначення Св. Юрія і служити лицарським подвигом святій справі. Так починався славетний шлях цей крізь безодню до вершин, так виглядало перше військо, на прапорах якого лопотіли хрести, схрещенні шаблі і витав побратимний дух січового лицарства. В ньому ожила давність української слави, були хвилини, що до живого нагадували княжі дружини або козацькі сотні. Відвага, сміливість, завзяття, бойовий порив і оборонна видержність. Лицарська честь — не була пустим словом крикливої окраси, але суттю бойових чинів і життєвого побуту. Сила неписаного закону, мужність духа творила панівний настрій Стрілецтва і в такому середовищі треба було кожному панувати над собою, триматися внутрішньою силою на обрії повинного рівня. Взаємна постава людей тримала цілість в подобі ордену, свідомого своєї великої історичної місії. Добір в складі тієї бойової формації вчорашнього українства переводила жива ідея та високі її бойові вимоги. Не диво, що стрілецтво видало зі себе численну фалянґу хоробрих бійців, старшин і пізніших організаторів та провідників громадського і політичного життя.

В коло воїнів — побратимів увійшов Андрій Мельник, думаємо, внутрішньо готовий, як морально сформована особовість. На тлі вифструнченої лави новітніх хмельничан вибивається його висока струнка постать нордичної будови тіла незмінним стилем постави, рухів, ходи, мови і поведінки. Абсолютна опанованість людини знутра власної природи, тип буттєвий, не повсталий зусильним самовишколом, невпинною контролею себе, мозольним вивченням рухів, поз, манер, характер безпосередньо прямий, твердий і невгнутий, а не з наказу собі, з рації панівної мети, особистої чи суспільної — оті риси творять доповнену і ритмічно врівноважену цілість живої істоти, де вигляд і будова тіла висловлюються в виявах душевного життя, а душа говорить складом, рухами і загальним образом фізичної природи. Ота психофізична довершеність займає в просторі людських взаємин становище повної суверенности, яка діє на оточення не показом, перебоєм чи накидом себе, але враженням своєї внутрішньої свободи, природности своєї появи і буттєвої певности себе. Нічого із тих прикметних ознак не підкреслюється доцільно, кожна проявляється природньо і свобідно, і саме в цьому невимушеному стилі самовияву коріниться увесь чар особистости на оточення і тайна поваги та респекту оточення для особи полковника Андрія Мельника. Найперше враження певної замкнутости, недоступности, холодности, доктринальної аскетичної суворости, ба навіть нечулої жорстокости ідейника — слабне і повільно перетворюється у дальших взаєминах з ним в пересвідчення про високу людяність, уважливість, відданість, цінність і доброту тієї напричуд багатої душі, що замешкала в її стрункій статуї гідности, поваги і стоїчної мовчаливости. Проте рухи тієї статуї м'які, елястичні, а вияви, можна сказати, величні, бо відбуваються вони в такт внутрішнього життя, що насправді горить непослабно високим напняттям моральної волі, — напняттям рівним, буттєвим.

Не будемо брати в перелік видатних виявів чинної волі тієї людини, не будемо хвалити ні славити його вояцьких чеснот, скажемо тільки, що себе не жалів він ніколи, і в бою йшов на переді, в полоні і тюрмі прикладно і зразково зберігав високу честь воїна — революціонера. Своє становище займав в той самий спосіб природної свободи долі, як приймав кожний її удар — мовчки, без торгів і нарікань, зайвих жестів свідомої гордости і великости. Це правдивий дружинник з тієї лави передових воїнів, що любої хвилини може зайняти місце упавшого князя, однак його честь ніколи не дозволить йому і думки наставити на владу живого князя тому, що носить він в собі справді княжу душу,

яка не міняє установленого морального ладу і жиє не для боротьби за особисту владу, але для перемоги своєї ідеї в світі. Саме тому — цьому блискучому речникові, оборонцеві і будівничому людського життєвого ладу на найкращих і найтривкіших вартостях людської лицарської духовости, цьому рідкому на ґрунті нашої сучасности зразкові життєвого аристократизму, цьому вродженому мистцеві такту, цій високо шляхетній людині було призначено, силою засади контрасту, наткнутися на гать рідного опору, яка відплатила мужеві вірности — зрадою свого вождя і чеснот провідництва. Найболючіший удар іде із заду від своїх однодумців, тоді, коли він ціле життя стояв в боротьбі в бойовій лінії і жив одною думкою про ворога своєї Батьківщини. Такого удару доля Андрієві Мельникові не пожаліла, однак найбільше лихо в тому, що ця подія залишилася для полутемного українського світу в темряві, і він до сьогодні не збагнув її вимови історичного нашого двоєдушшя — героїчної світлости, пожираної челюстями руїнного хаосу. Андрій Мельник мав оте коріння знаття основних рушіїв людської душі, тому відповідно вимогам становища свого народу між двома ворожими тоталізмами другої світової війни не пішов на розбурхання пристрастей визовників, але наказав жертвенну видержність перед ударами рідного шалу. Він вірив в українську людину, яка переможе вкінці в собі пекельні сили хаосу і прозріє для творчої дії.

«Я такий, який є, готовий віддавна, я незмінно живий серед вас і чекаю вашого дружнього відзиву» — отак міг би сказати про себе мовчазний воїн нашої доби, що свій довгий похідний шлях пройшов кроком рівним і певним. Та він — Андрій Мельник — не скаже про себе нічого бо що змогли б слова, коли лицарськи звершене життя його не знайшло достатньо слухачів. Тривання тієї постаті на ґрунті української дійсности різко відрізняється виразними контурами своєрідности і наперекір сокрушній потузі часу не розпливається в пануючій світлотіні нашого краєвиду. Блиск шляхетного каменя світить у темряві братнім соняшним сяйвом немов терпеливий запит горам сірого людського каміння: «Чому не світите силою вашої життєвої видючости, вона ж у вашому нутрі нечинно спочила, добровільно закована сном моральних сил ваших? Будіться і світіть, починайте вже раз той свій невольними думами оспіваний і незрячими очима вимріяний день свободи і вільного людського життя. Станьтеся гідні власного призвання, ви ж бо люди!».

На широкому шляху історичного буття українського народу багато пам'яток, написів, символів і покликів. Кожна визначна людська постать говорить мовою сутности свого звершеного життя. Між живими звичайно небагато буває таких, які правили б за символ і зразок. Тільки виняткова довершеність особи, сформованість морального людського типу дозволяє сучасникам живу людину вважати дороговказом і вартістю. Мусить це бути особливо видатна людська постать, щоб серед життєвого виру і стихійного руху перемін сталася помітною і тривалою. Це знаємо, з джерел якої волі йде поклик до життя особливо виражених і окреслених людських подоб, погоджуємося в здогаді, що Провидіння чинить такі скріплені підкреслення в пляні історичного буття для витримання людських спільнот в можливо сильній формі змагової життєвої здібности. Суспільні організми, схильні дробитися і розпадатися, забезпечує воно появою рівноважних сил зцілення та наладнання в них здорової органічної функціональности частин. То сили здорової і моральної якости. Їхнє призначення внаявнюється характером і стилем цілого їхнього життя. В тому відношенні вони діють на своє життєве оточення безпосередньо своїм прямим буттям і перемагають його спротив вже за життя, або прокладають до нього шлях черговим появам. Постать Андрія Мельника та його життєвий твір — то передовсім відклик до ідеї духового братерства і життєвого побратимства в серцях українських людей, які заглушили в собі природну людяність. Цей відклик виконаний зразковим стилем шляхетного лицарського життя людини і поставлений українству, як основний запит, на який воно мусить дати ядерну і ясну співзвучну відповідь. Не заявами, а своїм достойним шляхетної людини життям національно свідомої і державнотворчої спільноти. Згаданого запиту не ставить від себе, особи, Андрій Мельник, але його цілою постаттю та моральними якостями його духової природи питає історична доля України живих сучасників так як питає мати своїх розсварених синів, що побиваються за місце батька родини. Родина в небезпеці і перед розпадом може врятувати її єдино ідея роду, визнана словами й устами, але не стверджена серцем братів, як головна напрямна їхнього життя в родинній спільноті. Важкий і непопулярний такий запит для слуху сучасного українця, що переважно втратив фізичну змогу самостійного слухання, або настановився на легку перемогу і любі звуки побідних фанфар. Та ніякий грім барабанів не заглушить запиту, що ставлений внутрішньо в площині збірної совісти, як неухильне призначення, яке

виконати треба по лицарськи, зразково, так як його виконував впродовж свого життя Аонрій Мельник — шляхетна людина, повний муж.

***

Дорогий Лицарю! Стоїш, як і стояв, серед рідного лісу високий і стрункий, ніби мовчазний кедр, що заслухався в пошуми дерев. Як завжди спокійний, поважний, величний. Може прагнув би Ти вирости ще вищий на своїй вічній стійці вартового, щоб виразніше бачити далину та чути внутрішній гомін її сил, що де далі звіються хмарою над Твоїм рідним лісом і розірвуться бурею. Та Ти знаєш її з молодсти, оту вічну хмару небезпеки від темної півночи. Тобі не треба рости, щоб краще вглянути в її печерне лігво, Ти ж бачив його не раз. Сумний Ти, здається, не від вічного наступу ворожої хмари тієї, але від своєї самотности в рідному лісі, в якому чуєш постійно, ніби змовні таємні шепоти, що ніяк не можуть зійтися в могутню пісню, в гимн живого лісу, який готовий всією силою лісової волі вдарити і розвіяти хмару. Лісу нема, є окремі дерева, роди дерев, об'єднані під назвами своїх старшин. Навіть оті найближчі Тебе назвалися Твоїм іменем і зберігають таке іменне своє окреслення. А твоєю мрією від ранньої молодости був вродливий батьківський ліс, в якому Ти родився, якого мечем боронив перед напором хижого номада-наїздника, та в якому Ти був працьовитим, дбайливим господарем, що насаджував нові зразки і вирощував молодий деревостан. Твоя праця не закінчена, однак Твоя завітня мрія про єдиний український ліс, — наперекір чужим хмарам і рідним шепотам, — здійсниться завтра, бо засадив Ти в своєму житті багато деревець і завтра вже вони прошумлять гармонійний гимн єдиного лісу української землі».

Зиновій Книш

ЛЮДИНА І ПРОВІДНИК

(До характеристики полк. Андрія Мельника)

Понад п'ятдесят літ провів полк. Андрій Мельник на провідних і командних постах українського військового, громадського, підпільно-революційного і політичного життя. Цей проміжок часу рівняється майже двом людським поколінням. Значить, що в тому часі разом з полк. Мельником — чи то під його проводом, чи то побіч нього в інших військових формаціях — виросли два покоління громадських і політичних діячів, його сучасників Вони були свідками його діяльности, нераз мусіли займати до неї таке чи інше становище, брати до уваги його особу й характер, як провідника, більше чи менше з нею рахуватися у власних їхніх діях. Але всі вони зжилися з ним, як з невід'ємною частиною української дійсности, і ледве чи був би хто з них у стані в тому часі всеціло і під кожним кутом подати характеристику свого великого сучасника. Недарма ж — за життя людини ніколи не можна її правильно оцінити, тільки по її смерті, з перспективи часу, відкинувши пересуди і політичні пристрасті — виринає повний і правдивий образ людини.

Буде завданням історика прослідити повне трудів і змагань життя полк. Андрія Мельника та визначити його місце в історії. Завдання це буде легке, коли він схоче реєструвати й інтерпретувати факти та події. Але він стане перед величезними труднощами, коли в джерелах своєї праці схоче покликатися на слова самого полк. А. Мельника. Промов виголошував він мало, декларації і заяви складав тільки в конечності, пресові конференції чи інтерв'ю з пресовими кореспондентами відбував тільки в надзвичайних випадках ,коли не можна було без того обійтися. По всій своїй вдачі була це людина діла, а не слова, він не писав історії, тільки творив її. Таким був усе своє життя: скупим на слова, багатим на чини, рішучим у команді, не похитним у раз зайнятій поставі. Таким пам'ятали його сучасники і так перейде він до історії.

Спробуймо пригадати собі декілька голосів визначних сучасників полк. Андрія Мельника, коли зайшла їм потреба висказатися про його особу.

Генерал Микола Капустянський писав ще в 1922 році, цебто в часі, коли ще не був членом Організації Українських Націоналістів, бо ж не існувала вона ще тоді, і коли ще не лучили його з полк. Мельником тісніші вузли однієї організації, тільки спільні спогади воєнних днів:

НАЧАЛЬНИК ШТАБУ, ОТАМАН АНДРІЙ МЕЛЬНИК

Штаб дієвої Армії організовано в Києві, виділивши з Головного Управління Генерального Штабу частину особистого його складу. За начальника Штабу було призначено отамана Андрія Мельника.

Отаман Андрій Мельник, старшина австрійської служби, з походження галичанин. Брав діяльну участь в організації січовиків (помічник коменданта, полк. Євгена Коновальця). В ролі начальника Штабу Корпусу СС

керував січовиками в переможному наступі на Київ. *Видатний старшина, знаменитий організатор, відважний, коректний і чесний, палкий патріот. Здобув собі пошану й повагу старшин ШДА, вояків та урядових і політичних чинників.* ..

Отаманів Андрія Мельника та Василя Тютюника (його помічника) на ці посади було призначено з причин національно-політичних, як видатних і популярних у війську й суспільстві діячів»[1]).

Подібних голосів знайдемо більше в українській военній мемуаристиці, для прикладу вибрали ми один з найбільш авторитетних.

Неменш високо цінили особу полк. Андрія Мельника й українські духові кола. Відома його тісна й довголітня співпраця з митрополитом Андрієм Шептицьким, так у довоєнних часах, як і в часі самої війни. Може колись розкриються архіви й неодин цікавий та незнаний момент з тієї співпраці вийде на денне світло.

Коротку, але бистру характеристику полк. А. Мельника напередодні другої світової війни подав архиепископ Іван Бучко, що в тому часі об'їздив українські поселення в Америці:

«Полковник Мельник — це найкраща людина, якого українці можуть мати за вождя. Працьовитий, побожний і шанований усіма — він мало говорить, зате робить. Він добре розважує консеквенції якоїнебудь акції, але рішившися раз, переводить цю акцію рішучо. Поляки чотири роки пробували зломити його тортурами але його мужність не заломилася. Він ніколи не заводить довір'я... Андрій Мельник має довір'я серед народу і нарід гордий на нього, як на свого вождя» [2]).

Ближчі співпрацівники полк. Андрія Мельника рідко говорили і дуже скупо писали про нього. Не любив того полк. Мельник і тільки, коли вже ніяк було відмовитися, напр. у 50-літній, 60-літній чи 70-літній ювілей свого життя, мовчки сприймав цю конечність. Знали вони про таку його поставу і шанували його волю. З тих небагатьох голосів наведемо один, з-під пера близьких його і довголітніх співпрацівників:

Характеристика навіть пересічної особи має на меті не тільки з'ясування її, як одиниці, але в першу чергу пізнати її призначення. Куди тяжча характеристика людини, що виростає понад рівень свого оточення і життя якої є історією її народу! Такої людини неможна вичерпно окреслити, її треба інтуїтивно відчути. Згадаємо тут особисту хоробрість полковника Андрія Мельника, хрустальну чистоту його характеру, його організаційний хист і глибоке знання людей. Це все записали вже наші літописці в своїх анналах, про те знаємо з безпосередньої зустрічі з ним і співпраці, а далі з боїв і з в'язничних тортурів — все те доведено його досягненнями в минулому й сучасному. Це загально сказано. Але що лежить у структурі його особистости?

Головна прикмета полковника Андрія Мельника, це його логіка, непохитна консеквенція його думки аж до останніх висновків. До того долучується глибоке відчуття реальности, якої не може бракувати в характері правдивого великого державного діяча. Андрій Мельник бачить самого себе, власні можливості, людей і аспірації такими, якими вони є, а не якими повинні бути, або як хотілося б їх бачити. Бачить їх він з прозорою повністю, а до свого пізнання послідовно стосує діяння. Послідовність чину так само характеристична для індивідуальности Полковника, як надзвичайна послідовність його думки.

Другою характеристичною рисою особистости полковника Андрія Мельника, це його річевість. Добро нації, інтерес справи ставить він вище власних інтересів і власної амбіції, але теж і понад інтереси й амбіції інших. Ця риса сполучена з гострим і надзвичайно розвиненим інтелектом та інтуїцією. А в тій сполуці саме лежить здібність полковника Андрія Мельника творити широко закроєні пляни дій і передбачувати наслідки рішень. Андрій Мельник є перш усього людиною чину. Суспільна діяльність його керується волею та інтелектом. Для вольової сторінки його характеру питома надзвичайна завзятість і відпорність великого імпульсу. Андрій Мельник не належить до людей, що надто швидко приймають рішення, або деклярують своє відношення до людей, свої погляди на події чи методи їх опанування. Але раз прийняте рішення він послідовно і з надзвичайною твердістю переводить до кінця, наскільки не змінилися доосновно умови, що це рішення упідставнюють. Знаючи своє призначення, полковник Мельник є водночас надзвичайно скромний. Особисто непохитний у принципах, він завжди готовий піти назустріч людям, признати їм заслуги і помогти направити помилки. Непорушно твердий в осяганні своїх цілей, він толерантний в особистих взаєминах. Це є толерантність людини, сила характеру якої стоїть поза сумнівами так його власними, як і всього оточення. Цікаве, що цей твердий вояк і державний діяч холодного розсудку визначається рідкою особистою добротою вдачі і джентельменською льояльністю супроти своїх співробітників. Кожний з нас свято вірить і знає, що він на життя і смерть може покластися на слово полковника Андрія Мельника» [3]).

Володимир Мартинець, історик українського підпілля, розкриває в оповіданні Миколи Бігуна, одного зо спів'язнів полк. Андрія Мельника у львівських тюрмах, такий промовистий момент, що характеризує його невгнутість перед загрозою найвищої небезпеки:

«Вже зразу по прибутті до тюрми помітив я, що полк. Мельник не тільки з мотивів дотеперішньої функції в УВО, але й через свою поведінку й поставу в тюрмі був незаперечним авторитетом для всіх політичних в'язнів. Він і тут кермував ними, як недавно на волі... Вранці 1 листопада 1924 року всі в'язні вийшли на прохід з національними відзнаками. Сторожі домагалися їх зняти, але ніхто їх не послухав, що більше — полк. Мельник виголосив до в'язнів коротку святочну промову, в'язні відспівали пісні й відійшли до камер. По обіді на всіх трьох турах проходу в'язні були з відзнаками і співали пісень. В тюремних обставинах це було невиданим явищем. Тюремна адміністрація заалярмувала поліцію й дозорців з Баторого й Бригідок. Прийшло около п'ятдесять поліцаїв на чолі з комісарем поліції та з президентом суду Гавлем і радником Рудком. Вимагають припинити співи та зняти відзнаки. Ніхто не слухає. Тоді стягають усіх з проходу й ведуть перед вартівню, де повторюють наказ зняти відзнаки. І ніхто тепер не виконує його. Тоді през. Гавель звертається до полк. Мельника, заявляючи що він буде відповідальний за те, що зараз станеться. Полк. Мельник відповів, що сьогодні наше національне свято й увечері ми самі знімемо відзнаки. Тоді Гавель передав владу в руки комісаря поліції. Цей наказав поліцаям надіти багнети й оточити в'язнів кордоном. Комісар звернувся до полк. Мельника, що стояв на правому крилі відділу в'язнів, з домаганням знати відзнаки, загрозивши, що інакше поллється кров. Полковник Мельник поглянув на ряд в'язнів і відповів: «На нас ваших багнетів забагато, але на ідею 1-го Листопада замало!». І подивився на спів'язнів, як вони сприймають його слова. Ці стояли поважні й мовчазні. Поляки зніяковіли. Мовчанка. По хвилині Гавель викликав комісаря поліції на подвір'я і щось з ним говорив, після чого комісар вернувся й відкликав поліційний відділ» [4]).

Особиста відвага — одна з найважніших прикмет кожного провідника. Хто хоче інших вести за собою, цей мусить мати відвагу. За

боягузом ніхто не піде. Але відвага в обличчі небезпеки, в бою, коли важиться життя і смерть — це речі, що їх нерідко стрічаємо. Одначе відвага людини великого формату виявляється щойно тоді, коли прийдеться їй брати рішення за долю не тільки себе самого чи найближчих своїх друзів, але й за відповідальність перед цілим народом та перед історією. В пам'яті автора довічно буде живим засідання Проводу Українських Націоналістів під проводом полк. Андрія Мельника в Кракові 1941 року, коли прийшла перша — глуха й неперевірена ще — чутка, наче б то у Львові створилася українська державна влада під проводом молодих людей, що стояли в опозиції до полк. Андрія Мельника і кермованого ним політичного руху. Полковник Роман Сушко — в його руках лежали зв'язки до Львова — зреферував вістки та усі інформації, що їх міг у зв'язку з тим зібрати в Кракові. Потім кожний з нас присутніх членів ПУН висказався по черзі і прийшов момент рішення Голови ПУН:

«Коротка мовчанка, наші очі зависли на устах Голови Проводу. На його чолі виступили краплини поту від страшної духової напруги. Аналіза ситуації не давала підстави до наглих рішень Проводу Українських Націоналістів. Заждемо кілька днів до їх вияснення. Але попереджує всіх членів Проводу і вже від тепер просить освоїтися з думкою, що на випадок, коли вістка покажеться правдива і коли справді у Львові відновилася державна українська суверенність, тільки один шлях може стояти перед нами, як перед Організацією Українських Націоналістів: стати на службу української держави. В обличчі маєстату української державности, за який стільки наших друзів поклали голови, ми мусимо відвернути наші очі від осіб, що його хвилево репрезентують, і забути про наші особисті й організаційні амбіції, відсунути всі спогади минулого, хоч як не були б вони болючі. Це в першу чергу відноситься до Голови Проводу і він певний, що всі без вийнятку його члени виявлять свою повну з ним однозгідність і солідарність.

...Тут, в оточенні ветеранів українських визвольних змагань, високих старшин української армії і піонерів революційно-визвольного націоналістичного руху: генерала Миколи Капустянського, полковника Романа Сушка, підполковника Миколи Сціборського і сотника Омеляна Сеника-Грибівського, серед яких тільки ми два з Ольжичем, як наймолодші, не нюхали воєнного пороху, стояв Голова Проводу Українських Націоналістів, Полковник Андрій Мельник, шеф штабу Дієвої Армії, співосновник Української Військової Організації і безперервний Заступник її Начального Коменданта, один з перших політичних в'язнів і жертва ляцького тюремного терору, вособлення традиції і тяглости військово-революційних визвольних змагань трьох українських поколінь. Все своє життя віддав він на службу Україні. І тепер, во ім'я тієї України, він готовий іти на приниження... щоб зберегти внутрішній український мир і не допустити до української громадянської війни. Політичний рух, що має такий Провід, мусить затріюмфувати в остаточності, хоч і як трагічні та тернисті були б його стежки до кінцевої мети» [5]).

Скільки ми не зібрали б голосів про особу й характер полк. Андрія Мельника, як людини, воїна й політика, скільки і хто б не писав про нього в минулому й майбутньому, перед новими українськими поколіннями завжди вийде він таким, яким був насправді ціле своє життя: скромним в особистих відношеннях з оточенням, привітним і ласкавим для своїх друзів і лицарським до противників. Бо він завжди вірив у доброту людської душі. Вона може помилитися, схибнутися хвилево з рівноваги, але кінець-кінцем добра її сторона мусить перемогти і тоді зникнуть різниці й усі разом зійдуться на одному шляху до волі України.

---

[1]) *Ген. Микола Капустянський: Похід українських армій на Київ і Одесу в 1919 році. (Підкреслення З. К.).*

[2]) *Цит. за: Г. Полікарпенко — Організація Українських Націоналістів під час другої світової війни, четверте доповнене видання, за редакцією Богдана Михайлюка. На чужині, 19в1 р.*

[3]) *Цитат зо статті Зиновія Книша п. н. Лицар світлочистої ідеї, «Хлібороб», Курітіба (Бразілія) чч. 50-51 з 1955 року.*

[4]) *В. Мартинець: Українське підпілля. Від УВО до ОУН, спогади й матеріяли до передісторії та історії українського організованого націоналізму, 1949, стор. 7г-73.*

[5]) *Зиновій Книш: Б'є дванадцята, спогади й матеріяли до діяння ОУН напередодні німецько-московської війни 1941 р. «Срібна Сурма», Торонто, стор. 276-278.*

Д. Квітка

АНДРІЙ МЕЛЬНИК — СИМВОЛ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТИ

Дійсність ніколи не є такою великою, такою могутньою, як Ідея і Дух, що дають життя цій фізичній дійсности. Тому ми так рідко за життя віддаємо належну шану великим постатям. Ми не можемо найти їм міри, бо не завжди маємо змогу відрізнити фізичне тіло від духа, безліч думок і поглядів від основної Думки-Ідеї Аж коли тіло розпрощається з душею, коли дух звільниться від часу і простору, — ми раптом стаємо віч-на-віч із Вічністю: з тим, що творило, що було суттю, найбільшою вартістю даної людини. Навіть фізична поява у формі фотографії того, що відійшов у вічність, стає символом Духової Постаті. Вона, ця фотографія, говорить до нас цілком відмінною мовою від тієї, яку ми чули тоді, коли людина, що відображена на цій фотографії, була ще між нами.

Коли американська преса відмічала в листопаді цього року річницю з дня смерти б. президента Джана Ф. Кеннеді, то українська преса приносила вістки і некрологи про відхід у віч-

ність сл. п. Полковника Андрія Мельника. Хтось у хаті вирізав зо сторінок преси обидва портрети — президента Кеннеді й Полковника Мельника й поставив їх на почесне місце. Обох їх я недавно бачив і чув. Обидва були симпатичними, сильними індивідуальностями. Але обидва були **людьми:** тільки людьми. Я бачився з Полковником у травні 1963 року в Ротердамі. Як звичайно, він був у повному розумінні цього слова джентельменом: мав чисті руки і ніколи не говорив неправди — буквально і символічно. Але все ж таки він був тоді джентельменом — людиною. Великою, словною людиною, але все ж таки **людиною.** Покійного Президента Кеннеді також бачив недавно — під час виборчої кампанії і майже щодня на телевізії.

Сьогодні тільки портрети їх переді мною. Надзвичайно добрі, вірні портрети. Обидва мов живі, — але рівночасно якіж відмінні ці портрети від тих **живих** постатей, що я бачив ще недавно! Я знаю, що і Полковник Андрій Мельник і Президент Кеннеді не живуть, що їх уже немає між нами! Але дивлячися на їх портрети, мені видається, що я аж сьогодні розумію їх докладно, що аж тепер вони в дійсності стали тим, чим вони були чи хотіли бути ціле своє життя! Смерть підсумувала все їх життя й перед нами стала синтеза — синтеза тих великих вартостей, з яких складалися їх індивідуальності.

***

Нема вже у фізичному світі особи, котра носила назву, ідентифікаційну картку: Андрій Мельник. Щоправда, ця фізична особа — Андрій Мельник — уже за життя стала символом великої організації та великого ідеологічно-політичного українського руху, але все ж таки за життя вона могла бути ще предметом дискусій і контроверзій. Сьогодні цього більше бути не може: Андрій Мельник став символом, став Ідеєю. Тому, коли я дивлюся на його портрет, я відчуваю кожним нервом моєї душі, що переді мною стоїть **Монумент Духа!** Духа, що живе, дихає, пульсує багато сильніше, як за життя. І мені здається, що він зробить більше тепер, як зробив за життя.

***

Характеризуючи духову постать сл, п. Полковника Андрія Мельника, можна сказати дуже багато: що він був великим українським патріотом і дійсним соборником; що був він неустрашимим воїном і залізної вдачі революціонером; що він був незаступним другом й відданим ідеалістом; що він був аристократом духа і джентельменом найкращої якости. І так далі. Мав він і свої слабі сторони; але він не був би людиною, якщо б не мав цих слабих сторін. І мені якраз хочеться зупинитися в цих кількох рядках над одною з тих його «слабих» сторін. Бо я глибоко переконаний нині, що ця одна «слабість» його характеру буде чи не найбільшою його заслугою в історії українського народу. За цю його «слабість», про яку якраз говоритиму, дорікали йому часто навіть його найближчі друзі.

В хвилини кризи, в хвилини непослуху, в хвилини бунту в рядах організації, за долю якої він перебрав був на себе повну й незастережну відповідальність, — він не повівся так, як звичайно поводяться провідники революційних організацій у подібних випадках: не полетіла ані одна голова з його наказу. Ціна: розбиття найсильнішої, **єдиної** української революційно-політичної організації в одну з найтяжчих хвилин нашої історії. І замість ворожих, летіли наші, братні голови з рук тих же братів. І замість одного, суцільного фронту, ми мали найменше три фронти: два проти ворогів, один проти себе. Брат на брата.

Але якщо б ОУН не була розколена надвоє, якщоб залізна рука революціонера була врятувала єдність Організації ціною братньої крови, чи вислід був би інакший від того, що був? Відповідь на це дати дуже тяжко. Можемо сказати тільки, що навіть якщоб вислід був той самий, зн. ми не були б у силі здвигнути самостійної Української Держави в 1939-1945 рр, то все ж таки наша відпорна сила була б могутніша й наші визвольні позиції були б кращі від тих, що ми їх маємо сьогодні. Але чи не осягнули ми щось більшого, сильнішого, могутнішого від того, що стратили? Я гадаю, що так, з передумовою, що **ми вмітимемо вичитати з історії наших найновіших часів те, що виписав на її сторінках Полковник Андрій Мельник,** а саме: **Національна Єдність.**

***

І тут знову приходиться говорити про речі, які не даються схопити нашими змислами. Бо національна єдність — це ідея. Це одна з основних ідей кожної нації. Ще більше: це основа, на якій побудована нація. І на протязі історії різні державні мужі, філософи і мислителі по різному називали цю ідею. В ім'я і довкола цієї ідеї постали модерні нації.

Якщо поминути в нашій історії «Золотоверхий Київ» з його князем як першим між рівними, що мав бути символом єдности і доосереднього спрямування енергії української Руси, яка розпалася в першу чергу тому, що наші князі і бояри не вміли оцінити об'єднуючої, націо- формуючої сили Києва і його Князя; як-

що поминути Козацьку Добу з її боротьбою за «віру православну», як символу знову ж тієї національної єдности, то модерна доба в нашій історії вже голосить ясні й недвозначні гасла державно-політичної й культурно-національної єдности українського народу. Останній гетьман України, котрий залишився аж до наших часів символом державної суверенности України, Іван Мазепа, закликав братів своїх «озмітеся всі за руки», а Тарас Шевченко, творець модерної України в духовому аспекті, закликав братів своїх «вражою злою кров'ю» окропити волю України, а для «земляків» своїх він благав у Бога «братолюбія» і«единомислія».

І мені видається, що в найновіших часах носителем і борцем, а тепер символом цього українського «братолюбія» і «единомислія» є Полковник Андрій Мельник.

***

Національну єдність можна осягнути брутальною, фізичною силою або практикуванням і проповідуванням її словом. Полковник Андрій Мельник вибрав цей другий шлях. Він — цей майже професійний вояк і бойовик революціонер — без застереження відкидав застосування фізичної сили внутрі української нації. Якщо зчасом і пролилася братня кров, **то ніколи з його наказу й за його згодою.** Що більше: він навіть не вмів бути суворим до людей, що так чи інакше були підлеглі йому, — хоч був суворий і невблаганий до себе самого. Проте, мабуть, історія не знає багато провідників революційно-підпільних організацій, котрі тішилися б таким беззастережним послухом, такою відданістю, такою пошаною і респектом, як сл. п. Полковник Андрій Мельник. Йому закидали «потурання злу» в рядах організації, непокарання «зрадників» тощо, але **ніхто не закидав йому особисто** якогось злочину.

Трохи дивно виглядає, що провідник-революціонер не застосовує брутальної сили, здійснюючи, реалізуючи революційні пляни. Не забуваймо при тому, що **Полковник Андрій Мельник не був пацифістом.** Він був проти брутальної сили **тільки** в рямцях, внутрі української нації. Він був **проти братовбивства.** І в цьому його найбільша сила, через це, на мою думку, він стане **символом** для майбутніх поколінь. Бо не забуваймо, що він, як довголітній провідник революційної організації, мав змогу й нагоду пролити більше братньої крови ніж будьхто інший у нашій визвольній боротьбі за останніх 50 років. Але він цього не зробив.

Він допустив до розбиття єдиної ОУН, він заборонив уживати зброї проти брата в усяких умовинах, він допустив до повного організаційного послаблення очолюваної ним ОУН **тільки в ім'я загальної української національної єдности.** Далі: без його ініціятиви й активної підтримки не було б нині оперативного Державного Центру. Без його ініціятиви й активної підтримки ОУН та всіх ідеологічно-споріднених організацій не було б нині того сильного громадського тиску до координації й співпраці всіх українських сил поза межами Батьківщини в напрямі допомоги визволенню України. Майбутній історик вичислить одного дня всі великі діла цього Революціонера-Апостола Української Єдности, як дороговказ для майбутніх поколінь українських державників.

***

Я — і багато таких самих як я — часто не розумів і критикував американську демократію за її «розперезаність», «м'якість», а то й глупсту... Бо як же можливо в «порядній родині» так довго толерувати такого Гофу! Як можна приглядатися руїнницькій роботі американської комуністичної партії й не зліквідувати її? Як можна толерувати Кастра з його підривною роботою, якщо Америка має силу знищити його за кілька годин?! Що за глупота переводити свої експерименти з летами в космічні простори на очах цілого світу, в той час, коли Москва тримає все в найбільшій тайні?! І так далі.

Але якщо було б інакше — чи Америка була б ще демократією? Якщо ми дійсно за т. зв. «відкритими суспільствами», за свободою одиниць і народів, то чи цей факт не накладає обов'язок на тих, що проповідують свободу й демократію, **не тільки проповідувати,** але й показувати цю свободарність прикладом власного поступування?!

Цієї засади додержувався і Покійний Андрій Мельник. Він не тільки проповідував, але власними ділами, власним прикладом впроваджував у життя ідею української національної єдности. Він прикладом власного життя показував **ідею української національної єдности в дії.** Тому він лишив по собі організацію, розгалужену по всіх закутинах світу, не найбільшу числом своїх членів у порівнянні до деяких інших організацій, але напевно найсильнішу своєю ідейністю, національною наснаженістю й кадром людей. Ні одна українська організація у вільному світі не може виказатися таким великим числом не тільки ідейно відданих, але і характерних, по-державницьки думаючих та висококваліфікованих членів. В цьому також велика, історична заслуга сл. п. Полковника Андрія Мельника.

***

Полковник Андрій Мельник перейде в історію як символ української національної едно-

сти, бо він ніколи, за ніяких умовин, не захитався, не піддався сумнівові, що ми таки найдемо спільну мову й спільними лавами йтимемо до великої мети. До останнього моменту свого життя працював над ідеєю об'єднання всіх нас довкола одного диспозиційного центру. Він умер з простягненою рукою до братерського стиску. Він чи не одинокий в останніх 50 роках український державний муж, воїн, політик-революціонер і провідник, що без вагання і з залізною послідовністю здійснював принцип національної єдности й творчої братньої співпраці в поході до великої мети, заперечуючи тим самим і відкидаючи темні сторінки з книги історії України, записані кривавими міжусобицями, бунтами й чорними радами, отаманщиною й братовбивствами. В цьому його історична заслуга.

ІЗ ЛИСТІВ ПОЛК. А. МЕЛЬНИКА ДО ПРОФ. Є. ОНАЦЬКОГО

30 червня 1941 р.:

... В незмірних завданнях, які стоять еред нами, не сміє бути зайвих і не сміє бути добровільно зложених рук. Кожний українець чистого серця, доброї волі, кожна вартісна досвідчена одиниця мусить знайти своє місце на національно - державному будівництві. З рамени Проводу Організації покликано до життя фахові тіла з представників української науки й професійних організацій, що мають за завдання розробляти деталі цього будівництва й підготовляти його здійснення. У цій площині повинна прийти тривала концентрація українства для конкретних, речевих національно-суспільних завдань...

15 грудня 1941 р.

Ми працюємо з надзвичайними труднощами, але їх поборюємо... Ввесь актив пересунено на рідні землі... Наша праця зосереджується там в Міській Управі і УНРаді... Серед невимовних труднощів виборює собі українство своє право на власне життя. Всевладний голод і холод вимагають від нашого активу посвяти і самопожертви; кожний з них — апостол нашої Євангелії. На висоті завдання остають лише сильні духом...

25 квітня 1942 р.

Йде весна і у нас, з нею так багато надій у весну народів Европи. Віримо, що зацарить вона і на нашій землі, бо кріпка віра половиною успіху наших завдань і стремлінь...

23 травня 1943 р.

Стоїмо на дотеперішніх позиціях. Працюємо невпинно. Несемо все нові жертви. Про велику останню нашу втрату в особі Лімницького (Я. Барановського — Є. О.), просив я повідомити Вас. Події розвиваються, та всі радісні для нас... Новою загрозою для нас, побіч червоних, ще білі москвини. Ці останні стали незвичайно активні в останніх часах. Дуже пиняво йде справа українських формацій; втрачено стільки можливостей і дорогого часу, що аж досада бере. Треба побоюватися чи взагалі не спізнена вже ця справа. Воєнний час має свої вимоги, вони не солодкі і для нас. Слава Богу, що Лівобережжя не стало бойовим тереном. Дай Боже, щоб воєнні дії розігравалися подалі від наших границь. Минає весна, ідуть нові сподівання наші. Щоб хоч справдилися цим разом, і щоб прозріли засліплені!

9 вересня 1941 р.

(Мова тут про вбивство сл. п. Сеника-Грибівського і М. Сціборського — Редакція).

Високоповажаний Пане Професоре!

Зайво довше спинятися в цім на скору руку писаному листі, яку велику втрату несе наша справа в особах обох впавших. Добре знаєте, яке їх місце в ПУН, знаєте чим були оба для мене. Тому уявляєте собі наш всіх біль від цього каїнового удару. На память приходить весна з перед трьох літ по ротердамській події. Як тоді так і тепер кров наших найкращих зросила їх посів на українській ниві, щоб дати буйний і багатий плід, пролилась вона, щоби засталити наші серця в завзятті і сповнити їх крицевою вірою в успіх дорогого над усе нам діла, в повну перемогу нашого ідеалу.

Окремо пише Вам Мілько пересилаючи згаданий матеріял. Прохаю Вас негайно з одержанням цеї почти повідомити й поставити в курс справ, зосібна житомирської події, заокеан і далекий схід. Юліян в Мільківці повідомлений від нас, те саме Войт і Софонія.

Давно не маємо нічого від Вас. З виїздом Віри звідсіль припинилась почта, від місяця ні слова. Очікую відомости чи ще мається у Вас один примірник з двома підписами, чи теж перевели в життя все про що писав я Вам 6. м. м

Всего добра Вам бажаю. Держіться, стара ґвардіє! Здоровлю Ваших дома.

Слава Україні!

Бад Кіссінген, 23. червня 1945.

Вельми поважаний Пане Професоре!

Впродовж трьох минулих місяців ми в тривозі були про Вас. Всі наші зусилля віднайти Вас у Вірцбурґу звелись нінащо. Хоч Ви знали, що ми в Бад Кіссінґен, не подали Ви сюди віс-

тки про себе. Остання відомість по нашій особистій зустрічі прийшла про Вас з Ваймару в початках березня ц. р. Побоювання наші збільшились коли докотилась сюди до нас хвиля біженців по страхітливих бомбардуваннях Вірцбурґа. Щойно недавно одержали ми листа з південної Баварії від рідні, яка сповіщає, що живі і дужі живете Ви недалеко них. Дуже зраділи ми всі з цього приводу і коли трапляється нагода безпосередньо звязатися з Вами, заготовляємо ось цього листа, щоб вітати Вас щиросердечно, вилаяти не менше сердечно за Вашу мовчанку та втрату звязків з нами і щоби цим шляхом доповнити попередні розмови наші, бо немає виглядів у мене, щоб я міг відвідати Вас в теперішню пору.

Перед Вашим виїздом до Італії хочу поінформувати Вас передусім про дещо, що Вам треба знати і що Вам може пригодитися. Перед перевезенням нас в табор в Захсенгавзен перебули ми частину нашого інтернування в одній гірській закутині в товаристві ріжних чужинців. По нашім звільненню ґестапо вимагало від нас мовчанки про все це, побоюючись певно контактів з оставшими інтернованими в горах. Зрештою серед тодішної української дійсності краще було і буде про це широко не говорити. Між чужинцями, з якими ми були разом, були теж Ваші ближче чи дальше знакомі: Сенізе, «капо» і Роза (на імя Сальвадоре) «вічекапо» римської поліції, що оба остали на своїх постах по перевороті Бадолія і за це були німцями арестовані. З них обох Роза, хоч менше впливовий, але за це більше доступний, стояв з нами в дуже близькім контакті. Перед нашим вивезенням до Захсенгавзен ми умовлялись з ним, що по війні відшукувати його будемо через міністерство внутрішніх справ. Не виключене, що Роза пішов до адміністрації, куди він мав намір вернутися назад і є префектом десь на провінції. Сенізе певно остав в Римі в централі; живе він мабуть дальше при пяцца ді Спаня у відомім готелі, якого назву на жаль я призабув. Добре було би якби Ви по приїзді до Риму могли їх обох відвідати, передати від нас привіт і в цей спосіб навязати з ними контакт, який міг би пригодитися Вам. Їх треба би поінформувати, що причиною нашого вивезення до Захсенгавзен був арест Ольжича, а в звязку з цим найдення доказів протинімецького наставлення і акції ОУН, як це зрештою підтвердив нам Вольф. Причину нашого звільнення ще перед закінченням війни виясніть згідно з правдою як спробу німців втягнути український актив в чинну боротьбу проти союзників. По звільненню не могли ми писати до них, хоч обіцяли, бо Вольф вимагав писати за його посередництвом, а це практично рівнялося здержанню всякої переписки. Крім вище двох наведених були з нами разом бувший італійський премієр старенький Франческо Нітті і бувший французький амбасадор в Римі Андре Франсоа-Понсе. Вони оба певно виїхали до Парижа, де мали родини, але якби коли найшлися на італійському терені, можна навязати з ними контакт покликаючись на нас. Всі чотири дуже симпатично ставилися до нашої справи і цікавилися нею. Годі предвидіти в якій мірі зможуть нам бути помічні. Всежтаки не відмовляють своєї помочі там, де щонебудь зможуть зробити. Зокрема старенький Нітті своїми впливами міг би Вам придатися в неодній справі, хоч ледви є надії, щоби вернув він до влади з огляду на його вік. Його мешкання в Римі знищене, збереглася його вілля над морем на південь від Неаполю. Там теж мабуть осяде він вернувши з Франції до Італії.

Я заступав би думку, щоб Ви, Пане Професоре, не гаяли часу і вертали по змозі найскорше до Риму на свій давний пост, де жде Вас велика праця в звязку зі завданнями принятими Вами. Який шлях повороту туди оберете, годі мені звідсіль про це сказати. Знаю, що Дубчак і Полтавський вибралися звідти перший ще з початком квітня, а другий в половині травня шляхом таборів поворотців. Не маю ще відомости від них, але сподіюся, що повинні вже бути на місці. Немає теж ще звязку у нас зі Стокгольмом ані з Мадридом. Мабуть прийдеться слати туди когось. Найприкріше то це, що дотепер всі наші намагання звязатися зі заокеаном не дали нічогісенького у висліді. Постає отже питання чи звязок цей не доведеться відновлювати Вам з Риму. Правда в цій справі при нагоді писав я теж Преосв. Іванові, попри інші заходи, та не знаю чи він дістав мойого листа зі залучниками і чи зможе він сповнити мої прохання. Розуміється прошу Пр. Івана від мене вітати і поставити в курс наших справ.

Вернувши до Риму майте в опіці вдову і сина бл. п. Евгена. Постарайтеся, щоби до часу встановлення нашого звязку з ними обоїма, їх матеріяльним забезпеченням занявся заокеан. Половину фунтів, які залишилися у Вас передайте вдові, другу половину передаю до Вашої диспозиції, на покриття видатків звязаних з Вашими завданнями.

Залучені копії актів призначені для Вас, щоби були Ви в курсі останніх потягнень тут. Добре було би видати друком «Пояснення до програми ОУН»; вернувши на південь розгляньтесь за можливостями реалізації цього нашого пляну. Ваші завваги відносно «Дійсності і наших зав-

дань» передайте сюди при найближчій нагоді. Низку інформацій з останніх тижнів передаємо окремо.

Прошу передати привіт Вашій Дружині від нас усіх вітати вдову і Юрка. Бажаємо успіху у Вашій дальшій праці, очікуємо нетерпеливо відомостей від Вас, здоровимо Вас всіх добром

Слава Україні!

Адреса:
Бад Кіссінґен
Гавс Бетанія
Рінґштрасе 2.

27. грудня 1948 р.

Вельмишановний Друже Професоре,

Глибоко зворушений Вашою памяттю про мене з нагоди Андріївського дня. Прийміть мою щиру подяку з цього приводу і не відмовте передати вислови моєї окремої вдячности для ВШ. Дружини Вашої. Мілько поспів теж своечасно з побажаннями і йому я відповідаю осібно.

Незвичайно радий я, що вернули Ви до давньої форми, повні життя, енергії і віри.

Дякую за інформації про «Комітет середньої й східньої Европи». Тішуся успіхами на форумі цього Комітету і витаю сердечно з приводу призначення з рамені УНРади. На цій новій ділянці Вашої діяльности Боже Вам помагай!

Потверджую отримання Вашого листа писаного перед трьома місяцями на адресу Стобаря. Листа цього він переслав мені, а я поділився тим цінним матеріялом з нашим осередком.

З пильною увагою слідкуємо за піонерською важкою Вашою працею, співчуваємо в смутках, клопотах та трудногцах, що їх приходиться поборювати Вам та Мількові і радіємо невимовно найменшим успіхом Вашим. Сподіюся, що найтяжчий період вже за Вами і небаром прийдеться Вам дещо лекше, коли прибудуть нові сили нашого активу. Хотілось би дуже, щоби Ваші взаємини з проф. Корсунським так уклалися, щоби він міг виручати Вас в ділянці суспільно-громадській, в якій він набув за останні три роки поважного досвіду. Дуже буду просити Вас заопікуватися ним з хвилиною, коли добеться він до Вас.

Мило мені, що в повній гармонії працюєте з Мільком, який все в суперлятивах пише про Вас. Удержуйте на високім рівені «Наш Клич», зосібна в переломову дотеперішню добу матеріяльної скрути у нас, яка не дозволить нам на европейськім континенті через якийсь час продовжувати всі дотеперішні видання і ми примушені є на поважну редукцію їх. Очевидно по змозі наших сил піддержуватимемо і на дальше Ваші зусилля, як це робили дотепер. Надіємось, що внедовзі на півдні заокеану дорівнюватимете українству з півночі.

Хоч повільним але рішучим йдемо кроком вперед. Жде нас ще не одна невдача, та не спинить нас ніяка сила в нашім поході по ідеал Нації. Очікуємо, що поважно зазначиться в цьому поході й українство з півдня Америки. Зі щирим бажанням, щоб якнайвизначніша роля в майструванні і кермі цього походу у Вас належала Вам, кінчу цього листа.

Зі Святами Нового Року і Різдва прийміть ВШ. Друже Професоре з Ріднею від мене і моеї дружини найкращі побажання всего добра. Щасти Вам Боже у Вашій плідній праці для добра і слави Батьківщини.

Прошу приняти вислови моеї глибокої пошани.

Слава Україні!

20. ЖОВТНЯ 1939 РОКУ

До націоналістичного активу, що по звільненню з тюрем і таборів найшовся поза межами українських земель або на їх західніх скравках.

Націоналісти!

Останні події на наших землях сповняють нас глибоким сумом. Не так ввижалася нам всім хвиля Вашого звільнення з польських тюрем в момент розпаду Польщі; з ним звязували ми визволення українських західніх земель і поворот до власного державного життя. Обставини внутрішньої і зовнішньої натури не сприяли реалізації давно мріяних і недавно ще так близьких до здійснення задумів наших. Стоїмо перед великим завданням бути готовим до чергової нагоди скинення пут неволі нашої в тюрмі народів СССР. В цім напрямі звернена буде вся наша увага, віддані будуть все сили.

Серед невідрадного положення в останних днях невимовною радістю для мене була вістка про поворот в наші ряди найкращих з націоналістичного активу західніх земель наших. З отвертими раменами і щиро та сердечно вітаю Вас всіх на з тугою довго очікуваної Вами волі поза тюремними мурами і таборовими дротами. Знаю й вчуваюся скільки прийшлося кожному з Вас пережити страхіть і мук. Не всім Вам навіть судилося вернутися у рідні сторони, чи поміж нас сюди; клонимо всі голови перед світлими і дорогими їх постатями. Знаю, що достойно всі Ви держалися перед ворогом; хай свідомість, що він роздавлений буде для Вас покищо розрадою і вдоволенням і хай віра, що недалекий час коли впаде й другий наш історичний ворог — Москва, веде Вас до нових великих завдань, що перед нами.

Сподіюся і очікую, що Ви горите цим святим вогнем посвяти, що запалав у Ваших душах се-

ред праці нашого підпілля на рідній землі. Знаю, що хотіли Ви застати інший стан загальної нашої справи, може інший нашої спілки; знаю що радієте, що терпіння Ваші, весь Ваш великий дотеперішній труд не пішли марно. Не вертаєте на попелища і руїни сподівань і мрій Ваших; приймаємо Вас серед гіркої без сумніву дійсности та як же повні віри у слушність нашої дорогої справи і в побіду нашої правди. Наш рух з галицького сектора вспів розростися на три континенти засягом своїм приєднуючи кожну вартісну українську душу; з галицько-волинського підпілля зумів він вийти на світову арену як одинокий і дійсний речник та носій визвольної боротьби української нації. Ці осяги нашого руху окупили ми минувшого року величезною жертвою життя нашого сл. п. Вождя. На добутих ним позиціях ми вдержуємося, хоч ніким і нічим не в силі покищо заступити Його втрати для нас. Приходите в наші ряди якраз у слушний час, коли їх треба буде перед новим великим завданням, що очікує нас, щораз більше і пильніше скріпляти.

Жалію, що в теперішній ситуації не маю змоги повітати Вас всіх особисто, бачитися і поговорити разом. Хай цих кілька рядків слів моїх покищо заступить мою зустріч з Вами. Писемною дорогою старатисямемо вдержати необхідний контакт, який крормі цього наказав я навязати з Вами цим з моїх співробітників, що мали спромогу ближче бути до Вас.

Закликаю Вас, як лише по тяжких переживаннях останніх літ прийдете до сил, до дальшої боротьби за наш ідеал. Беріться за працю на відтинку, на який приділені будете, з новим завзяттям і свіжою вірою в перемогу української справи.

Слава Україні!

Дня 20. жовтня 1939.

***

Це письмо пересилаю на руки провідника Бандери. Його теж прохаю змістом письма цього поділитися з цими, до кого воно звернене. Бажанням моїм є особисто зустрітися по змозі найскорше принайменше з провідниками: Бандерою і Вассіяном. Провідник терену, на якому є оба названі, подбає про переведення цеї зустрічі і мене своєчасно повідомить в цій справі.

[signature]

18. жовтня 1944 р.

Підсумки переговорів переведених мною з доручення порозуміння українських політичних чинників.

По моїм звільненні в дні 17. жовтня 1944 стрінувся я з проектом українських і німецьких чинників заснування Українського Національного Комітету, як репрезентації українства на терені Німеччини. Після засягнення інформацій та переведення мною розмов з представниками українських політичних і громадських чинників, виявилося, що цей проект находить їхнє повне признання. У висліді тих розмов повстало порозуміння українських політичних чинників в Німеччині. В наслідок того запропоновано мені стати на чолі майбутнього УНК і провадити в цьому напрямі переговори з німецькою стороною.

Беручи під увагу українські національно-державницькі змагання і досвід останніх літ, я заявив, що пропозицію мойого головування в УНК я зможу щойно тоді приняти, коли зі сторони німецького уряду дані будуть певні гарантії і тим самим вигляди на можливість здійснення українських плянів для створення УНК і що найважніше для будучої його праці під моїм кермуванням.

По вступних розмовах з'ясував я 25 і 30 жовтня 1944. компетентним німецьким чинникам позитивне становище українства відносно УНК і для оминення всяких недоговорень і непорозумінь видвигнув я, подаючи їх до відома українських політичних чинників, ось які передумови, від сповнення яких німецьким урядом узалежнюється обняття мною головства в майбутньому УНК:

а) повна амнестія і звільнення негайно всіх українців з тюрем, таборів і арештів, де опинилися вони під всякими закидами, за винятком провин і злочинів кримінальних і більшовицької акції;

б) поява декларації німецького уряду, в якій він: 1. признає природнє право українського народу на власне життя в самостійній українській державі в українських етнографічних межах, 2. заявляє готовість піддержати визвольні змагання українського народу всіми засобами, зосібна мілітарно, сприяючи створенню української національної армії під одноцілим українським командуванням, 3. проголошує територіяльну незаінтересованість до українських земель і готовість пошанувати суверенітет української влади на українських землях, 4. зобовязується з хвилею заключення миру стягнути німецькі війська з усіх українських земель;

в) нотифікація факту постання УНК відбу-

деться в міністерстві закордонних справ і голова майбутнього УНК принятий буде міністром закордонних справ Німеччини;

г) незвязування українських справ, зосібна УНК, з акцією генерала Власова, до якої то акції українство ставиться негативно і всяке повязання УНК з цією акцією уважає неприємливим.

На конференції в дні 30. жовтня 1944. заявлено мені з німецької сторони, що відповідь на поставлені мною передумови наспіє щойно по пяти днях. Завважено мені рівночасно, що деякі з предложених передумов є ледви до приняття для німецької сторони.

В міжчасі одержав я від представника німецької сторони, з яким я вів переговори, нарис обосторонних деклярацій, цебто німецької і української сторони з приводу покликання до життя УНК. Проєкт цей, унятий в так загальних рисах, так відбігав від вище згаданих передумов, що я рішився виждати на відповідь, яка мала наспіти за кілька днів. У вичікуванні на відповідь через два тижні йшла підготовка для скликання і уконституовання УНК: опрацювання статуту, розгляд особового складу майбутнього УНК тощо.

В дні 11. листопада 1944 наспіли вістки про намірений празький конґрес і створення комітету для визволення народів Росії. Вістки ці найшли підтвердження в дні 14. листопада 1944. в проголошенні відомого маніфесту генерала Власова. Подія ця була посередньою відповіддю на одну з точок згаданих передумов і наказувала бути далі не оптимістом відносно очікуваної відповіді.

Подія ця схвилювала не тільки українство, але й всі народи поневолені бувшою і теперішньою Росією. Вона найшла належний вияв в ноті до німецького уряду за підписом представників народів: азербейджанського, білоруського, вірменського, грузинського, кримотатарського, північно-кавказьких, туркестанського уралотатарського і українського. Від української сторони підписав я цю ноту з доручення українських національних політичних чинників. В ноті наведені в кінцевих виводах три засадничі домагання, які були видвигнені теж і мною в моїх переговорах з представником німецького уряду, а саме: 1) признання національних самостійних держав, 2) згода на створення національної армії під власним командуванням, 3) уневажнення претенсій генерала Власова відносно поневолених Росією народів.

В дні 17. листопада 1944. запрошено мене представником німецького уряду, з яким я вів переговори, на довго ожидану конференцію. Відповідь, яку я тут одержав, є в засадничих питаннях відмовна, в других справах частинно чи вповні позитивна. Позитивно принято німецьким урядом домагання амнестії і нотифікування факту постання УНК у міністра закордонних справ Райху. Лише частинно позитивно принято домагання створення української національної армії, бо відкинено передумову, щоби ця армія була під одноцілим українським командуванням. Негативно потрактовано поставлену передумову появи від німецького уряду деклярації, зокрема признання української самостійної держави. Негативною була теж відповідь відносно незвязування української справи з акцією генерала Власова.

По одержанні цієї відповіді я заявив представникові німецького уряду, що супроти відкинення німецьким урядом найважніших з предложених мною передумов, я не вважаю для себе можливим піти назустріч бажанням українських національних чинників, щоб я обняв керму майбутнього УНК, бо не маючи необхідних гарантій з німецького боку, я не бачу можливості створення УНК під моїм кермуванням. Заявив я рівночасно, що одержану німецьку відповідь, а вслід за тим і мою децизію подам до відома українських політичних чинників.

Ось найважніші моменти переговорів, що їх перевів я з представником німецького уряду. Уважаю, що цим пройдено етап на шляху створення УНК; уважаю мою місію в переговорах з німецькою стороною відносно УНК за скінчену і передаю порозумінню українських політичних чинників стан речей, що заіснував в міжчасі, під розгляд і рішення.

Берлін, дня 18. листопада 1944.

З АРХІВУ

Жовтень 1946 р.

РОЗМОВА З ПОЛК. А. МЕЛЬНИКОМ

(Подаємо тільки першу частину цеї розмови - інтерв'ю)

Питання:

— Які на вашу думку, Пане Голово, є основні завдання українського громадянства поза межами краю?

Відповідь:

— Основним завданням організованого українства поза межами України — я уважаю гідну репрезентацію і оборону інтересів України пе-

ред чужинним світом. Підрядним завданням є розв'язання цілого ряду проблем практичного характеру і які стосуються побуту української еміграції на чужині.

Коли говорю про інтереси України, маю на увазі цілість української національно-державної справи. Підставові постуляти тої справи для всіх українських патріотів однакові: Українська Самостійна Соборна Держава, вільна від всякого чужинного гніту, вповні суверенна. Не бачу великих розбіжностей в думках тих патріотів і щодо шляхів та способів здійснення того постуляту. Висунення його перед міжнародніми чинниками серед сучасних складних обставин мусить бути розважне і солідне. Від того залежить, чи здобудемо довіря до нашої справи. Одного шуму і галасу для цього не вистарчить і надуживання зовнішнього ефекту може скорше пошкодити справі. Від крику могли впасти мури Єріхону, але криком досі ніякої держави не побудовано.

Годі однак думати, що здвигнути державу можна одною лише дипломатією. Ця остання мусить доповнювати чинні змагання поневоленого народу, які є першою передумовою визволення. Такі змагання ніколи не вгавали в Україні. Тож і тепер чужинна преса повна вісток про збройну боротьбу українського народу силами Української Повстанчої Армії (УПА). Це є вияв чинного спротиву нашої нації, всіх її соціяльних прошарків, всіх політичних таборів, а головно народньої маси, спротиву виміряного на визволення з під чужинного московського гніту. Всі українські патріоти серцем і душею є з борцями. Отже і під цим оглядом ми є однодушні. Між нами можуть бути розходження хіба в думках щодо способів провадження збройної і політичної боротьби. Автім партизанка має свої закони і хто їх не розуміє чи нехтує з мотивів побічних, той може скорше пошкодити ніж помогти їй.

Організоване українство поза межами краю повинно подбати про врятування соток тисяч українських скитальців, які є правдивим цвітом українського народу під оглядом культурним, соціяльним та біологічним і якому нема місця під чужинною совєтською окупацією. Наші земляки за океаном роблять великі зусилля, щоби прийти з допомогою скитальцям. Але їх засобів ніколи не вистачить, бож є це справа великого маштабу, яка понад сили навіть одної держави. Тому то проблема «обездомлених осіб» стала міжнародною проблемою. Наші заходи повинні зміряти до того, щоби оперти рятування українських скитальців на міжнародні сили і засоби. А для того мусимо поставити відповідно цілість української національної справи перед міродатніми міжнародніми чинниками, повязавши її з проблемою миру і організації повоєнної Европи. Без такого розширення рямок проблеми скитальців, ці останні будуть розглядатись лише, як біологічна маса, до якої стосуються хіба гуманні міркування. Нажаль в наші жорстокі часи гуманність не відограє великої ролі і вирішальними є політика та економіка.

Питання:

— Чи не ці завдання, що випливають з самої природи політичної еміґрації, пояснюють шалену ворожість Совєтів до організованого українства за кордоном?

Відповідь:

– Нема нічого дивного, коли наші вороги намагаються дискредитувати українську еміграцію, яка є живим свідком їх злочинів, перед чужинним світом, а також єдиною надією згноблених Совєтами земляків наших. В тій цілі вони розпочали кампанію на американськім ґрунті. «Українські Щоденні Вісті» друкують серію статтей під наголовком «Під чужими прапорами» повні брехні та немудрих вигадок, де українських «кацетників» (тих, що сиділи в німецьких концентраційних таборах) робиться прислужниками німців. Совєти казали написати якомусь Новаченкові брошуру, де українські патріоти представлені, як українсько-німецькі нацисти і яку урядово поширюється в Україні. Однак і чужинці, а тим більше українці знають ціну большевицькій пропаганді, яка є рівнорядна роботі Ґеббельса. Така пропаґанда хіба зробить нам рекляму і то цілком безкоштовно.

Питання:

- Так широко закроєні Вами, пане Голово, завдання вимагають від українців великих здібностей, тяжкого труду і немалих жертв. Чи бачите Ви ті чинники в українськім житті на чужині, що могли би їх доконати?

Відповідь:

— Так, ті завдання велитенські і понад силу одного чи кількох чинників нашого громадсько-політичного життя, хіба їх всіх разом. Тому то скрізь, де є організовані громади українців, є гін до концентрації діючих в ріжних ділянках сил наших. Так є в Канаді, ЗДА, Полуд. Америці, зрештою в Европі, де повстали ріжні централі, які провадять допомогову чи загальнонаціональну акцію. Той гін є виявом самозаховавчого інстинкту нашої нації, яка з краю, з матірного пня дає нам наказ економії і доцільного використання наших сил для спільної справи і рятунку Батьківщини.

Питання:

– Розумію Вашу глибоку думку щодо здорового життєвого інстинкту нашого народу, який шукає рятунку в єдности. Але ми звикли думати, що українські націоналісти не є прихильниками політичних коаліцій, бо вони, мовляв надто в'яжуть рухи і відбирають розгін окремим чинникам. Чи ідея єдности має розтягатись і на політичну ділянку?

Відповідь:

– Ваш сумнів має свою рацію. Але прошу взяти під увагу, що в політиці нема місця для абсолютів і там все, крім оконечної мети, залежить від обставин. Український анціоналізм в своїх початках мусів відштовхнутися від всіх інших політичних угруповань, щоби знайти себе, викристалізуватись, перевести певну критичну роботу в українській національній дійсності. Та той період внутрішнього оформлення минув і належна робота переведена. Націоналістична ідея вже просякла в українську свідомість і зробилася загально-національною категорією думання. Це однак не значить, що ОУН може зійти зі сцени. Ні, ця організація має свою глибоку рацію існування, як те горнило, в якім плекається націоналістична ідея і те знаряддя, яке переводить її в життя. Однак нині наша організація вже може дозволити собі на коаліцію без ризика втратити своє питоме обличчя. І то тим більше, що поза межами краю, що в цілому є під окупацією чужинців, вона, як зрештою і інші політичні угруповання, не має терену для практичного застосування своєї програми. Загальні ж її завдання на чужині є ті самі, що і у інших політичних груп. Звідси можливість стислої співпраці всіх українських політичних чинників. Дарма, що в справах тактики вони можуть дещо розходитись. Але в питаннях тактичних політичні угруповання не повинні себе взаємно поборювати, лише взаємно себе доповнювати.

Питання:

— Отже закиди чи підозріння, що ніби українські націоналісти змагають до гегемонії в українськім житті не є оправдані?

Відповідь:

— Коли мова не про гегемонію ідеї, але про гегемонію силову, що є рівнозначне з тоталітаризмом, то мушу рішучо заперечити подібні закиди і підозріння. Я вже зазначив, що на мою думку ніяка група не в силі винести, сама одна, цілої української справи на своїх плечах. Більше того, я уважаю, що приклади інших народів показують, наскільки намагання неподільного панування одної групи чи партії є небезпечні. Для правильного функціонування проводу в якомусь суспільстві повинна існувати критика, яка би не давала проводові зійти на манівці та допровадити до такої катастрофи, яка сталася з Німеччиною та Італією. Англійська система, яка передбачає орган критики в лиці «опозиції уряду Його Величности» виправдала себе сотками літ практики і велетенськими осягами. Звертаючись до нашої української дійсности, треба ствердити, що намагання монополізувати суспільно громадський та політичний провід призводить не до об'єднання, але до розбиття нашого загалу на щонайменше два непримиримих табори. І з тої ситуації нема виходу, доки не заникнуть тенденції до монопольности. Бож навіть застосовання найбільш варварських методів поборювання противника не дасть силової переваги одній групі в обставинах життя поза межами свого краю.

ВІН ДУХОМ З НАМИ

Не довелося сл. п. полк. Андрієві Мельникові дочекатися цьогорічних Різдвяних Свят, але своїм ДУХОМ на ці Свята ВІН є з нами.

Хай Його святочна картка з 1-го січня 1964 року до інж. Юрія Артюшенка, яку тут містимо, пригадує нам присутність Його духа на ці Свята серед нас.

Дата 1-го січня 1964, що стоїть на картці, наче пов'язує її з цьогорічними Різдвяними Святами та передає всій українській спільноті, що є собі «Ріднею», найкращі побажання від сл. п. полк. Андрія Мельника. На цій картці наші читачі пізнають його письмо, що має оригінальний характер, питоменний тільки Йому.

Рівночасно з цим, — як приклад заінтересування св. п. полк. А. Мельника всіми без винятку українськими проблемами, на всіх континентах світу, та як дороговказ до наслідування в дотриманні принципової лінії щодо розв'язки всіх українських проблем, де б вони не вирішувалися, — наводимо витяги з листів сл.п.полк. А. Мельника до інж. Ю. Артюшенка, — давнього співробітника нашого журналу. (До речі, в цьому році останньою кореспонденцією сл. п.

Полковника до нього була Великодня картка і запрошення на V ВЗУН.)

Редакція

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ ТА НОВИМ РОКОМ

Прийміть Друже найкращі мої побажання всього добра Вам і Вельмишановній Дружині Вашій і Родині. Бажаю зокрема кріпкого здоров'я й надалі кріпости духа в сповнюванні визначних Ваших завдань. Щастя Вам Боже у всьому в новім році.

1 січня 1964.

Андрій Мельник

Витяги з листів:

14 травня 1955 р.

Шановний Друже Інженере,

З найбільшим зацікавленням перечитав я Вашу статтю: «Проблема українських збройних сил». Будемо з ген. К. дискутувати на днях на порушені Вами теми... (Ця стаття друкувалася в «Самостійній Україні» — Ред.)

Вислід Вашого листування з урядовими чинниками ЗДА отворює нові можливості для політичної нашої еміґрації, сприяючі політичній діяльності її. Прийдеться дати належний розголос цьому вислідові, щоб ним могли користуватися передусім «прапорні мужі» наші за океаном. (Проблема політичного азилю.—Ред.)

19 червня 1960 р.

Дуже вдячний Вам за звернення до мене в цій діловій справі, як завжди радий був я попередніми інформаціями про Ваші виступи чи про Ваше становище в нашій многогранній дії. В них я завжди відмічував оригінальний підхід зі збереженням обов'язуючої у нас генеральної лінії, якої нераз не придержуються деякі навіть провідні наші активісти.

З дружніми побажаннями дальших успіхів у творчій Вашій праці здоровлю Вас, Стара Ґвардіє, всім добром.

Слава Україні!

(Підпис)

(Цей лист написаний на формулярі ОУН.—Ред.)

Никифор Гірняк

ВЕЛИКИЙ ПОЛКОВНИК

Якщо майбутній історик Визвольного Змагу нашого народу до волі шукатиме між його видатними діячами зразка Лицаря Волі України — того, хто найдовше стояв на бойовому фронті, ні на хвилину не випускаючи з рук зброї, ніколи не входив у ніякі компроміси з ворогами Рідного Краю, а промовляв до них тільки твердою мовою заліза — то він мусітиме спинитися на постаті полк. Андрія Мельника.

Правда — наш Визвольний Змаг видвигнув цілий ряд героїв України. Згадати б тільки Головного Отамана Військ УНР, С. В. Петлюру, полковника СС-ів, Є. Коновальця, сотника УГА Ю. Головінського, полковника УГА Омеляна Сеника-Грибівського, полковника Військ УНР Миколу Сціборського, полковника СС-ів Р. Сушка. Але зла доля надто скоро вирвала їх із рядів активних борців залишаючи полковника А. Мельника єдиним, останнім із старої Ґвардії Товаришів Зброї.

До того ж майже всіх названих вище героїв висуває щойно 1917 рік, коли по упадку царату в Московії Україна вступила в добу національної революції, а полк. Андрій Мельник (як і полк. Р. Сушко) на кілька років перед тим, під прапором Українських Січових Стрільців, відновляє збройну боротьбу України проти московського тирана двохсотлітньої неволі.

Таким чином полк. Андрій Мельник стояв понад 5 десяток років на бойовому фронті України й своїм високим приміром непохитности, характерности та твердої віри в остаточну перемогу нашої Святої Справи вже друге покоління віз важким бойовим шляхом Волі Рідного Народу.

Літом 1914 р. на перший поклик України голоситься молодий абсольвент лісової академії, Андрій Мельник, рядовиком у Леґіон УСС-ів, необізнаним ще з воєнним мистецтвом. Дуже скоро він стає членом стрілецької еліти, яка бойовою поставою і солідним виконуванням во-

яцьких обов'язків осягає старшинські степені й відзначення, а своєю ідеологічною настановою стається одним з виразників стрілецької політичної думки, співтворцем стрілецької ідеології. Під впливом тієї еліти Стрілецтво — не зважаючи на те, що воно організаційно зв'язане з чужою армією — вдивлене очима душі у визвольну Батьківщину і її вільну Самостійну Соборну Державу, переносить усі удари й упокорення, яких прийшлося УСС-ам зазнавати від національних ворогів у лавах австрійської армії. Воно зі співом на устах іде в бій за Україну, а з ним вся українська природа радіє у цій весільній хвилині:

За Рідний Край, за нарід свій,
За Волю України
Ми йдем у бій крізь згарища руїни...
Ми йдем у бій,
Радіють гори й степи,
Бо нас у бій благословить
Великий Дух Мазепи.

Отакий гордий спів несеться з грудей юних УСС-ів, коли вони із заквітчаними мазепинками вирушали на поле бою, у почутті високої Мети, що була для них провідною зорею.

Під впливом своїх ідейних провідників Стрілецтво від самих початків існування Леґіону виявляло високий бойовий дух. Історик УСС-ів, Осип Думін, при описах воєнних дій стрільців часто згадує ім'я полк. А. Мельника, як одного з найкращих старшин.

Зимою 1914 р., під час т. зв. позиційної війни, полк УСС-ів виконував службу «очей фронту»: стрільці просувалися невеликими стежами в передпілля ворога, або й, обминаючи його застави, діставалися в його запілля, слідкували за його порухами й звітували вищій команді. Про цю акцію каже Думін:

«Стрілецькі стежі йшли, доказуючи чудес. Ніякі інші, навіть т. зв. старшинські стежі, не могли рівнятися зі стрілецькими, не осягали того, що УСС своєю відвагою, бистрою орієнтацією в поземеллі та меткістю... Не диво, що стрілецька слава росла серед своїх і серед ворогів».

А в закінченні каже Думін: «Найбільш уславилися як провідники стеж: Михайло Мінчак, Іван Балюк, Гриць Трух, Андрій Мельник та ще інші.

В березні 1915 року Андрій Мельник був уже четарем і зі своєю сотнею брав визначну участь у маківських боях Леґіону. І знов згадує Думін його ім'я між тими старшинами, які вибивалися своєю хоробрістю в тих історичних боях УСС.

По прориві ген. Мекензена під Горлицями армії осередніх держав відкривають велику офензиву проти москалів. Тоді УСС сходять з верхів Карпат на доли та женучи царські полки перед собою в тяжких боях переходять через Болехів, Викторів, Галич, Завалів аж до подільських ланів і доходять до ріки Стрипи. Тут, у районі Семиковець, стрільцям прийшлося звести найбільший, останній бій з ворогом у листопаді та закінчити свою воєнну епопею 1915 року. На малому секторі стрілецького фронту — на просторі 3 км. зосередив ворог 140 гармат і переважаючу кількість своїх сил. Три дні й три ночі безперервно тягнувся бій і закінчився перемогою УСС-ів.

Про цей бій нотує Думін:

«З хвилиною, коли російський пролім стався поважною загрозою, II курінь УСС одержав наказ до протидій. Сотню Мельника, що стояла спершу відокремлено на лівому крилі куреня, пересунули у зв'язку з цим трохи на південь і звідси кинули на покритий уже російськими закопами горбок...

«Заки сотні Будзиновського й Левицького виконали ускладнений командою бригади маневр, сотня Мельника перейшла Студинку, піднялася на укріплений уже ворогом горб і, стершись з москалями на баґнети, відкинула їх у напрямі південного виходу Семиківців. Стрільці не пощадили ворога, але й не пощадили себе в цій критичній роботі, кидаючись у саму ворожу гущу. І не диво, Командант сотні скрізь давав сам примір очайдушного геройства. Його високу постать можна було бачити все попереду, або там, де була найбільша небезпека, де смерть найбільше збирала жниво. Його рівна, спокійна команда, навіть серед пекельного грюку і тріскітні, електризувала стрільців.

«З полудня сотня Мельника здобула московські лучні рови, що вели до Стрипи, а далі підсунулася, держачи напрям на північний-схід, аж до властивого оборонного ворожого ядра під Семиківцями. Ввечір піддався їй тут цілий ворожий курінь».

Після семиковецьких боїв прийшов час довшого застою. Оба фронти окопалися на зиму обабіч Стрипи. Щойно влітку 1916 року московська армія дає центральним державам реванж за офензиву Мекензена великою протиофензивою ген. Брусілова. Бойові дії зачалися в червні й тривали ціле літо, по кінець вересня того ж року. Полк УСС-ів зводить того літа два найтяжчі за цілий час свого існування бої на горі Лисоні на початку вересня й під Потуторами при кінці того ж місяця. Зброя Січового Війська вкривається новою славою, але воно платить за неї найбільшою жертвою в людях — 1300 стрільців і більшістю своїх бойових старшин.

Ось один фрагмент лисонського бою, як його подає Думін,

«На самій Лисоні австрійська бойова лінія гнала вже останками сил. Пошарпана, понівечена нічними боями, вона ледве держалася й під трохи сильнішим московським ударом була б пішла врозтіч.

«Враз піднімається до наступу Мельникова сотня. Її чети прямують на південну частину ліска, де рішається доля Лисоні, де ворожий кулак найсильніше б'є по австрійській бойовій лінії. Порухи сотні Мельника було видно з Посухова й стрільці, що залишились там за ними стежили. Один з літописців Стрілецтва, що був свідком цього наступу сотні «Мельниківців», змальовує таку картину: «Схилом гори підсувалася одна сотня. Бистрозорі розпізнали, що це сотня Мельника. Над нею з'являлися без ліку білі, круглі баранці шрапнелів. Сотня наступала в скорому темпі. Що хвилини зривалась якась її частина й підбігала. На місці вбиті й ранені. Нарешті сотня залягла на хребті. Тут знов, як оси, обсіли її шрапнелі. Клекіт скорострілів долітав часом до нас. А сотня, не дбаючи про важкі втрати, підсувалася усе ближче до лісу».

«Під градом шрапнелевих куль» — каже другий літописець — «клалися стрільці сотні Мельника, як скошені квіти, хто не впав, ішов далі витривало».

«В самому лісі, здовж бойової лінії ворог метушився незвичайно й таки добре притиснув стрільців. Особливо в тяжке становище поставили московські протидії ґрупу Мельника. Вона пробилася до запасних ровів. Але зараз таки виявилося, що ліве крило Мельника теж загрожене. Тоді сотник Мельник, залишивши оборону становищ недобиткам чужих відділів, між ними й сотні Сушка, сам зі своєю сотнею кинувся у бік, на північ. Але тут стрільці стрінули такий завзятий опір, що треба було йти на багнети. Із узбіччя гори взяли сотню Мельника під обстріл ще й московські скорострілли, хоч вони не багато шкодили, бо стріляли під гору. Зате наступ сотні розбився об мур штиків, захованих у гущавині лісу. Серед кривавої метушні змагань на баґнети, попав у ворожий полон командант сотні й багато стрільців».

Так на початку вересня 1916 р. доля вирвала хороброго старшину з рядів УСС-ів, щоби пізніше віддати його на службу визволеній Україні в добі формування самостійної Української Держави. В полоні московського царя Андрій Мельник використовує час на теоретичні студії военного мистецтва, практичну заправу якого він набув у дволітніх бойових змаганнях в Леґіоні УСС-ів. Тут зводить його доля з таким же полоненим старшиною австрійської армії Євгеном Коновальцем і в січні 1918 року оба прибувають у Київ та зразу ж стають на військову службу Україні. Саме в тому часі организувався там Галицько-Буковинський курінь Січових Стрільців. Мельник і Коновалець разом з другими старшинами УСС-ів, які найшлися теж у Києві, дають новій формації струнку організацію, відкинувши революційну засаду виборности старшин, і вишколюють і виховують СС-ів в дусі стрілецької ідеології, яка так знаменито виправдалася була в Леґіоні галицьких добровольців. Таким чином праця київських СС-ів, не зважаючи на відмінні обставини формування, була продовженням і завершенням цих змагань за волю Нації, що їх започаткували в 1914 році галицькі УСС. Вже при кінці того ж таки місяця січня 1918 року київські Січові Стрільці стають на захист молодої Української Держави тоді, коли новостворені українські полки не видержують на становищах і розсипаються, або проголошують свою невтральність у боях з большевицькою навалою і бунтом внутрі.

Без Січових Стрільців, очолюваних Коновальцем і Мельником, які з неймовірним геройством обороняли спершу Київ, а потім Уряд Української Центральної Ради, не було б мирового договору України з Центральними Державами в Берестї Литовському, ані визнання Української Народної Республіки цілим рядом европейських держав.

Полковника Андрія Мельника виносить доба нашої Національної Революції на найвище становище начальника штабу Дієвої Армії УНР. Разом зі своїм найближчим другом полк. Є. Коновальцем він стає мужем довір'я Головного Отамана С. В. Петлюри.

Трагічний кінець нашої державности ці старшини УСС, СС, УГА, УНР оцінюють цілком інакше, як наш загал. Вони стоять на становищі, що змаг за Волю Рідного Краю з перемогою ворогів не закінчений, що вони не є звільнені від присяги на вірність Україні й не складають зброї. Вони творять спершу УВО, потім ОУН, наше революційне підпілля, яке через десятки літ не дає ворогам засиджуватися на загарбаних Українських Землях, щедро политих кров'ю її синів, і нанівець обертає ворожу перемогу.

Творцями й душею тієї революційної організації є обидва найвизначніші старшини СС-ів, полковники Євген Коновалець і Андрій Мельник. У змінених обставинах вони продовжують новими засобами визвольний змаг України. Щиро співчуває їм Головний Отаман Військ УНР.

а патронує наш ґенералітет, який признає над собою Провід УВО-ОУН, дарма що його очолюють тільки полковники. Підчеркую цей факт, як доказ високої громадської моралі наших генералів, для яких добро Батьківщини стоїть понад особистими амбіціями.

За ОУН стають усі прошарки нашого народу. кожний українець-патріот без огляду на те, чи він живе на Рідних Землях, чи далеко за океанами, на еміґрації. Такий загально - національний характер ОУН стверджувала чужинецька, зокрема французька преса вже у 30--их роках. В тому її моральна сила і в тому її небезпека для займанців української землі.

Тож нічого дивного, що ці займанці — від самого початку існування ОУН — роблять усе можливе, щоб унешкідливити. То з їхньої руки гине перший вождь ОУН Є. Коновалець, а по ньому цілий ряд визначних діячів Націоналістичного Руху.

Як кожна законспірована революційна організація, так і ОУН — помимо всіх засобів обережности — не була в силі запобігти різним несподіванкам, як всипи, донощицтво й провокація. Потрясаюче враження на наше громадянство зробила житомирська трагедія, бо ж вона виявила,як глибоко сягнула в ОУН чорна рука ворога. Деякий час висіла велика небезпека над ОУН, але мужня постава природного наслідника сл. п. Є. Коновальця, полк. Андрія Мельника, відхилила її від Організації. Не зважаючи на те, що смерть сл. п. Сеника-Грибівського і Сціборського мусіла найбільше діткнути Провідника Українських Націоналістів, бо ж вони були Його найближчими співробітниками, Його правою рукою, Він не тратить рівноваги духа і до неї закликає все членство ОУН:

«Серце рветься з болю» — мовить Вождь - «у кожного з нас на вид трагедії народу».

«В цю хвилину закликаю вас до рівноваги духа. Нас жде ще затяжний змаг. Як досі, так і на майбутнє перемагатимемо лише нашою Великою Ідеєю, глибокою мораллю, гідною поставою, відданістю справі та вірою в перемогу.

«В часі, коли Батьківщина вимагає від нас творчого чину, праці та жертвенного самозапереченння, ми не сміємо зводити революцію на шлях безвідповідальности й самовинищування.

«Не вб'є ворог Ідеї, вбиваючи її носіїв!

«Жертва крови за правду родить нові когорти борців, що в своїй вірі й завзятті доведуть ідею до перемоги.

«Будьте вірні Україні і Націоналістичній Ідеї, стійте твердо на своїх стійках і давайте рішучу відсіч усім спробам ворога, звідки вони не походили б. Це замогильний наказ Вождів Симона Петлюри й Євгена Коновальця, це зов упавших членів Проводу УН Омеляна Сеника-Грибівського і Миколи Сціборського».

Під умілим твердим проводом полк. А. Мельника ОУН щасливо перетривала критичний у її нутрі стан, очистилася в собі й дальше прямує нестримно до своєї Мети. В тому місці не від речі буде пригадати діяльність ОУН і Голови її Проводу останніми часами:

Безпосередньо перед Другою світовою війною вона була вирішним чинником у розбудові й обороні Карпатської України в рр. 1938-39.

В часі походу Німеччини на Польщу Голова ПУН, полковник Мельник відмовився від співпраці з німцями з тієї причини, що уряд Німеччини не зайняв виразного становища в справі України.

Але ОУН під проводом полк. Мельника була консолідуючим чинником українського громадянства в Генеральній Губернії та організатором Українського Центрального Комітету в Кракові, започаткованим на нараді в Коросні дня 3 жовтня, в якій взяли участь представники всіх наших політичних і громадських організацій.

В березні 1941 р. полк. Мельник пропонував утворити Всеукраїнський Визвольний Центр.

Пізніше полковник А. Мельник пропонував створення Української Верховної Ради для ведення визвольної акції проти обох окупантів України. Вислідом цього було створення Всеукраїнської Національної Ради в квітні 1944 р.

Підчас окупації України німцями Полковник раз-у-раз протестував перед Гітлером проти його політики в Україні. За ці виступи і революційну дію очолюваної ним Організації, полковник діждався арешту й побуту в концентраційному таборі в Саксенгавзені від січня до жовтня 1944 року.

В жовтні того ж року, по виході на волю, на пропозицію Президента УНР А. Лівицького, Павла Скоропадського й Ст. Бандери, Полковник очолив переговори з німцями в справі включення України в активну боротьбу Німеччини проти Советів, одначе, коли німці не прийняли вимог Полковника, як передумов, він у грудні 1944 р. уступив зі свойого становища й виїхав з Берліна.

Після вступу американців у Бад Кіссінґен полк. А. Мельник уже 2 травня 1945 вислав телеграму до ОН, протестуючи проти того, щоб Україну заступали ставленики Москви.

В серпні 1945 р. в порозумінні з Президентом А. Лівицьким Полковник скликає нараду діючих тоді українських політичних чинників, започатковуючи цим консолідацію,що покінчилася ство

ренням Української Національної Ради та реорганізацією Державного Центру УНР на еміґрації.

Не спочиває полк. А. Мельник у намаганні привернути єдність Українського Націоналістичного Руху. Одночасно з намаганнями Провідника УН на еміґрації створити єдиний фронт боротьби України за її Волю, на Рідних Землях членство ОУН зводить кривавий змаг з займанцем.

ОУН і Націоналістичний Рух, це українська національна сила, яка вже понад три десятки літ змагається з усіми ворогами України. Вона й буде в майбутньому вирішувати, як і куди спрямовувати наші удари по ворогах.

Ю. Пундик

«ЦИТАДЕЛЯ ДУХА»

Грецький філософ Діоген ходив у білий день з засвіченою лампою по людних вулицях Атен, шукаючи чесну людину. Діогенів цинізм щодо його земляків був, безперечно, перебільшений. А все ж як важко знайти в житті людину, яка єднала б у собі максимум шляхетних прикмет і наближена була б до ідеалу справжньої ЛЮДИНИ, яка силою своєї особистости відрізнялась би від юрби сірих комах людського мурашника і яка викликала б пошану й беззастережне довір'я навіть у її противників, яка все своє життя віддала б праці для ідеї, не шукаючи собі в цій праці особистої слави, популярности й оплесків.

Такою рідкою ЛЮДИНОЮ в українському житті був полковник Андрій Мельник, якого Архиєпископ Іван Бучко назвав найяращою людиною на очолювання української нації і якого Юліян Васиян схарактеризував як людину «природної достойности і внутрішньої гідности», «живою дійсно лицарською людиною» .

Часто, коли хочеться в короткій формі схарактеризувати історичну людину, її порівнюється до іншої відомої історичної постаті. Особа полковника Мельника викликає згадку про римського імператора й філософа Марка Аврелія, ідеалом якого було так прожити життя, щоб на його схилі можна було з внутрішнім вдоволенням ствердити, що не пішов за дрібною життьовою сузтою, не дбав про життьові втіхи та болі, відкинув з погордою багато так званих «почестей», виявив прихильне наставлення до злобних людей, і щоб люди могли сказати: «Він ніколи не скривдив людини ані вчинком, ані словом.»

Марк Аврелій був рідким поєднанням вояка й філософа, двох прикмет, які в популярному уявлені є собі контрастами. Таким поєднанням був Мельник. Від 1938 року, коли він перебрав головування Проводу Українських Націоналістів, він стояв у центрі української політики, але не був політиком у популярному розумінні політика, який прямує до здобуття влади для себе і для своєї групи, не нехтуючи навіть макіявелівськими принципами політики. Він очолював революційну організацію, але при зустрічі розчаровував поверхових людей, які утотожнюють ревотюційність з зовнішніми ефектами голого чину і уявляють революційного діяча як палкого трибуна народної стихії і безоглядного командира озброєних революційних лав який твердою рукою жорстоко карає всякий непослух його підвладних.

На думку декого, Мельник повинен був бути саме таким безоглядним вождем Організації Українських Націоналістів в трагічні роки другої світової війни, коли вирішувалося питання її організаційної цілости і коли революційний примітив намагався підмінити державницький розум у національній боротьбі. На щастя для української справи Мельник таким «революціонером» не був, бо в іншому випадкові наша визвольна дія під час війни була б перетворилася на братовбивчу війну між самими українцями, була б до краю ослабила і так ослаблені ворожим терором національні сили й скомпромітувала б саму визвольно-революційну дію. У відповідь революційному примітивові він писав: «Як досі, так і на майбутнє перемагатимемо лише нашою Великою Ідеєю, глибокою мораллю, гідною поставою, відданістю справі та вірою в перемогу. В часі, коли Батьківщина вимагає від нас творчого чину, праці та жертвенного самозаперечення, ми не сміємо зводити революцію на шлях безвідповідальности й самовинищування.»

Спокуса влади й сили є велика й часто непереможна. Андрій Мельник мав у своїх руках владу підтриману силою його Організації, але ця влада ніколи його не спокусила тому, що він був зразком тієї ідеальної української людини, до якої прагне український націоналізм. Його особа й життєвий приклад були, як писав Васиян, «відкликом до ідеї духового братерства й життєвого побратимства в серцях українських людей». Він був дійсно практикуючим націоналі-

стом, націоналістом у переконаннях і дії, а не на словах і зовнішніх ефектах. Українська Національна революція, до якої прагнув очолюваний ним Український Націоналістичний Рух, була для нього не лише збройним чином,але в першу чергу намаганням переродити українську людину і перетворити її індивідуалізм з анархічної отаманщини у творчу співпрацю людей свідомих своєї особистої гідности, сповнених пошани й почуття дружби до інших членів національної спільноти й готових жертвувати собою в боротьбі за національні ідеали.

Багато революцій, розпочатих в імя великих ідей, перетворюються в самоціль і знаряддя здобуття влади для їхніх творців. Андрій Мельник був послідовний у своїй вірі в те, що українська національна революція має служити тільки українському народові і що Організація Українських Націоналістів є лише знаряддям для виборення національної незалежности й передання влади в руки народу. Тому всяка дія, яка вела до розбиття єдности національно-визвольного фронту і до боротьби між окремими группами національної спільноти, була для нього зрадою революційних ідеалів і принципів націоналістичного руху. Однак його віра в революцію й ідеологію українського націоналізму не була догмою, зведеною в сухі безкомпромісові форми. Націоналізм був для нього живою філософією життя відданого борця за національну, і тільки за національну, а не групову справу. Він був безкомпромісовий тільки там, де йшлося про добро національної справи; і навпаки, якщо національна справа вимагала компромісу з іншими групами, він без вагання готовий був шукати такого компромісу, в дусі національної соборности.

Українська соборність не була для нього лише територіяльною соборністю, а соборністю дії всіх українських сил в національній боротьбі з підпорядкуванням вузьких інтересів осіб і груп загальним національним інтересам. Саме до такої соборности послідовно прямував і Андрій Мельник і Провід Українських Націоналістів під час війни і після неї. Згадати б заходи ПУН для створення спільного з іншими українськими політичними групами українського проводу в 1941 р., створення Української Національної Ради в Києві і пізніше її перетворення у Львові у Всеукраїнську Національну Раду, очолювання полк. Мельником українського політичного представництва для переговорів з Німеччиною при кінці війни, і врешті активну участь ОУН в реорганізації Державного Центру Української Народньої Республіки після війни і допомогу цьому Центрові людськими кадрами в Німеччині, а особливо поза Німеччиною, де інші групи таких людських сил не мали аж до початків 1950 - их років.

Як колишній військовик і активний учасник війни за українську державність, Мельник був свідомий факту, що кожна революція освячується кров'ю її борців. Але клич «революція потребує людської крови» не був для нього абсолютом і самоціллю. Не вірив у революцію для самої революції і в революційний зрив для пропагандивного ефекту. В його розумінні революція мала служити тільки конкретним потребам національної й державницької рації, бо кожна краплина крови зайво пролита є національною втратою. Тому він погодився ежити кадри ОУН в боротьбі за Карпатську Україну, але відмовився дати наказ до повстання в Західній Україні в 1939 році, коли розліталася Польща, за що пізніше його крайньо - революційні противники обвинувачували в бракові революційности. Під його проводом ОУН не піддалася також спокусі розгорнення масової партизанської боротьби в Україні під час німецько - совєтської війни, воліючи на короткий час жертвувати своїми організаційними впливами замість безкорисно жертвувати людським життям для короткотривалого ефекту й організаційних амбіцій.

Революційним діячам ставлять героїчні статуї, укладають романтичні баляди й довкола них творять легенди. Особа Андрія Мельника якось не укладається в такий тип, може тому що він як людина був скромний і уникав героїчної пози. Але його заслуги не є скромні, хоч навіть оцінка їх вимагає глибокої продуманої аналізи. Як голова Українського Націоналістичного Руху в незвичайно критичній для нашої нації добі він врятував гідність української національної революції, зберіг чистоту ідей українського націоналізму, вивів ОУН на шлях конструктивної служби і силою власного прикладу й гідности допоміг оздоровити загально - українське політичне життя в той час коли йому загрожувало божевілля анархії й внутрішнього самознищення. Про нього можна повторити слова О. Неприцького - Грановського:

«І хоч пора нераз недомагала,
Не можучи збагнути тих вимог,
Що історична путь в нас вимагала,-
З тобою завжди був одвічний Бог.»

Бог і любов до України, особиста гідність, скромна відданість справі і мудрість державної рації, це були дороговкази життьового шляху Андрія Мельника.

О. Бойків

НА ДОСЯГ РУКИ

(Перша фаза другої світової війни. Спомин)

Як тільки ми одержали в Парижі офіційне повідомлення Проводу Українських Націоналістів, що 12 жовтня 1938 року полковник Андрій Мельник перейняв функції Голови Проводу й керманича Українського Націоналістичного Руху, ми негайно привітали його надісланням телеграми, висловлюючи водночас побажання, щоб Полковникові пощастило завершити діло його попередника сл. п. полковника Євгена Коновальця. Події в Чехословаччині вже розпочались були і наше Закарпаття кипіло, мов вогненний вулькан. Ми були виїмково раді подіям

полк. А. Мельник

і провели масову збірку грошей на допомогу урядові Карпатської України. В поворотній дорозі із ЗДА заскочив на кілька годин до Парижа сл. п. Олег Ольжич-Кандиба. В розмові з ним, а поспішав він до осідку Полковника, щоб якнайшвидше переїхати на Закарпаття, він висказався вельми похвально про нашу працю на французькому терені.

«Українське Слово» в Парижі було забезпечене постійними дописами із Закарпаття, що їх постачав дбайливо Улас Самчук, але в його дописах відчувалась певна гроза, чехи не бажали робити якихбудь уступок, а українці прямували безупинно й прискореним кроком до проголошення державної самостійности. «Жертва крови мусить бути і українці її не пожаліють...» — писав в одному з останніх своїх дописів Улас Самчук. Це мене вельми тривожило, бо, будучи в рядах Українських Січових Стрільців, ми бачили, в якому важкому національному і соціяльному стані перебували наші брати Закарпаття, а гострі на язик Стрільці навіть придумали були такі кпини на адресу Закарпатців: «Та, вам, українцям, то добре, але що будемо робити ми, бідні русини?..». Завжди воно якось так стається, що нам, українцям, вороги не залишають потрібного часу для внутрішнього зорганізування своєї адміністрації, а тим самим ми завжди в першій стадії формування свого апарату мусимо боронитися, бо вороги розпочинають війну проти нас.

Очевидно, що події на Закарпатті прикували були всю увагу Полковника і членів Проводу, а тим самим нас залишили в спокою, майже без зв'язку. Ще длаеко до війни ми турбувалися обидва із сл. п. інж. Сціборським, що не можемо ніяк встановити якогось зв'язку із французькими політичними колами, і нам здавалось, що у Франції українська проблема висить у воздусі. Ще бо сл. п. полк. Євген Коновалець встановив був такий зв'язок в Лондоні, де в перших роках перебував інж Євген Ляхович, а пізніше його місце зайняв Степан Давидович. В Брукселі був інж. Дмитро Андрієвський, у Римі проф. Євген Онацький; був зв'язок навіть на Далекому Сході з японцями, але встановити зв'язок у Парижі було майже неможливо. Праві французькі кола були проти війни, соціял-демократи швидше цікавилися большевицьким режимом, ніж війною, що наближалася. В цілому французький нарід не бажав війни, а тому й засуджував чехословацький нарід, який «розбив велику державу» (Австро-Угорщину), засуджував Польщу, яка не вміла зорганізувати внутрішнього державного ладу, одне слово — «хай пропадають»! Ба навіть високі військовики були проти війни, здаючи собі справу, що армія не має модерного озброєння, бо бюджет для армії був завжди «обкроюваний» парляментом та сенатом, а крім цього бойовий дух війська був рівний майже зеро.

Правда, в часі військових маневрів вже в 1938 році нижчі старшини якось нібито «не хотячи» спотикалися на українців у Франції та встрявали з ними в розмови. Те саме повторювали вони і влітку 1939 року, себто напередодні війни; деякі старшини навіть вистрілювали із своїх ре-

вольверів, гукаючи — «Хай живе самостійна Україна!».

Після Карпатської України полк. Андрій Мельник міг присвятити більше уваги нашій еміґрації у Франції. Наш «Український Народний Союз у Франції», був аж до подій в Карпатській Україні найбільшою нашою організацією в Европі і не пожертвувати, а використати цю еміґрацію — це було завданням нас всіх, а в першу чергу полк. Мельника. Негайно повернув до Парижа Любомир Гузар, який під час «арбітражу» у Відні, коли-то віддано мадярам і Ужгород і Мукачів та загнано уряд Карпатської України до маленького місточка Хусту, – отже у Відні Гузар зловив зв'язок із французами. Крім цього, в місяці лютому 1939 року французьке Міністерство закордонних справ відрядило було на Закарпаття свого обсерватора. Після повороту обсерватора назад до Парижа мали ми нагоду з ним говорити і питати про його враження: «Говорив я з десятками людей-українців, розмовляв з о. Волошином, бачив горіючу вогнем вашу молодь і знайшов був одного европейця, проф. Миколу Ґалаґана...». Ставало очевидним, що обсерватор не був захоплений подіями на Закарпатті, зокрема неприхильним наставленням до Чехословаччини, бо як твердив обсерватор, «українці не бачать, з котрого боку їм грозить небезпека».

Безпосередньо по повороті до Парижа Любомир Гузар, який знав дуже добре французьку мову, встановив був зв'язок із французьким міністерством закордонних справ. Це було для нас великою полегшею, бо тиск на «Український Народний Союз у Франції» вже давав себе відчути в 1938 році, безпосередньо після вбивства сл. п. полк. Євгена Коновальця. З початком липня одержали ми повідомлення від проф. О. Грановського та інж. Володимира Коссара, що вони приїжджають в Европу. Викликав їх до себе полк. Андрій Мельник, щоб обговорити всі справи, бачучи, що війна наближається все більше з кожним днем. Англо-польський договір і франкопольський договір переконливо доказували, що Польщу не віддадуть Німеччині, як віддали Чехословаччину. По приїзді до Парижа проф. О. Грановського та інж. В. Коссара, Любомир Гузар пішов до міністерства закордонних справ та виєднав для наших гостей авдієнцію в керманича «европейською секцією» в міністерстві закордонних справ, міністра Опено. Це був службовець, який осягнув був таку ранґу, але не був міністром закордонних справ, яким на той час був Жорж Бонне. Розмова у міністерстві закордонних справ велась англійською мовою, бо інж. В. Коссар не знав тоді французької мови. Нашою делеґацією справа поставлена була чітко: «ми боремося за оновлення самостійної України і просимо помочі». Коли міністер Опено почав говорити про федерацію України з Росією, його перебив проф. О. Грановський, заявляючи, що Україна вже мала декілька федерацій з Москвою, але всі ті федерації, включно з останньою, кінчались поневоленням України. Делеґація одержала запрошення на «офіційну трибуну» на 14. липня, що у Франції є «національним святом». Отже, коли наших заокеанських гостей запросили до офіційної трибуни, це був добрий знак для нашої проблеми, адже в офіційній трибуні засідають запрошені на свято голови держав, дипломати, політики та державні високі службовці, члени парляменту і сенату.

Після цього наші гості ізза океану поїхали на стрічу з Полковником, а після повороту назад до Парижа інж. В. Коссар одверто заявив нам: «війна!». Хоч-не-хоч треба було псквапно до неї готуватись. Але водночас із цим появилась на французькому терені зґрая провокаторів: польські, московські, німецькі, які намагались з одної сторони деморалізувати нашу еміграцію, з другої робити доноси до французької поліції на українців, як «німецьких аґентів». Полк. А. Мельник вчасно переїхав до Риму, щоб бути близько Франції і подавати потрібні нам директиви та вказівки. Українці одверто виявляли своє вороже наставлення до Польщі, а де-не-де навіть відбувались бійки між українцями й поляками. Французька поліція та жандармерія все це нотували та посилали свої рапорти до міністерства внутрішніх справ.

З початком світової війни поляки, перебуваючі в Франції, заходились організувати польський леґіон, але поки одержали дозвіл французького міністерства війни, Польщі як держави вже не стало. Українські західні землі окупували москалі й «з'єднали» їх з Українською Радянською Соціялістичною Республікою. До Парижа прибув чи повернув французький консул зі Львова, який зложив додатковий рапорт про українців Західніх Земель. Той рапорт консула був прихильний українцям. «Українці дозріли до своєї суверенности!». Тепер це було вже ділом міністерства закордонних справ подбати про те, щоб поляки зреклися своїх «прав» до Західніх Земель України. Нелегка була це справа, бо, як казали мені в міністерстві закордонних справ — ген. Сікорські не хоче ще зректися українських земель, але ми поповнили в 1919 році помилку, пустивши Польщу на Схід; цеї помилки ми не будемо повторювати. Польща має триматися Балтику...». Ця заява вказу-

вала недвозначно, що мається на увазі Україну в її етнографічних межах. Але нещастя було в тому, що уряд УНР, який перебував тоді в Парижі, негайно уловив зв'язок із ген. Сікорським і вступив з ним у співпрацю. Очевидно, що поляки почали підтримувати уряд УНР, що його очолив був проф. О. Шульгин, одначе французьке міністерство закордонних справ справді «не бажало повторювати помилки з 1919 року». Воно хотіло, щоб цей спротив приналежати до Польщі самі українці виявляли й тим самим допомагали міністерству робити натиск на Сікорського. Так розпочалась важка боротьба між Управою «Українського Народного Союзу у Франції» та урядом ген. Сікорського.

Бажання наше домогтися того, щоб зформувати при французькій армії Український Леґіон, треба було здійснювати етапами, бо ми гаразд розуміли, що Український Леґіон при французькій армії — це політична акція, а не військова, адже французьке міністерство закордонних справ могло махнути рукою на українців і всі вони були б поставлені перед дилемою: або й польську армію, або до в'язниці, а з в'язниці до концентраційного табору». Листування з полк. Мельником відбувалось за посередництвом проф. Онацького й інж. Андрієвського. Я посилав листи на адресу інж. Андрієвського в Брукселі, він направляв їх на адресу проф. Онацького і щойно тоді вони попадали до рук Полковника. Такий самий був процес, чи шлях листів, що їх слав за дорученням Полковника проф. Онацький мені. Отже йшло нам у першу чергу добитися того, щоб поляки не тягнули наших людей у польську армію, яку почав організувати у Франції ген. Сікорскі. Був це виімково важкий період тої боротьби з польським урядом, але врешті ми домоглися того, що українці — одинокі — мають право вибору, — або польську армію, або французьку. Всі інші — білорусини, литовці, жиди — мали йти туди, куди їх покликають — себто в польську армію, бо французька не має права покликати чужинців до своєї армії, якщо вони є громадянами іншої держави. Але у французькій адміністрації, як і в кожній іншій, протекціонізм допомагає обминати розпорядки, отже в багатьох префектурах не звертали уваги на розпорядок міністерства внутрішніх справ і міністерства війни, а гнали всіх був. польських громадян до польських поборових комісій.

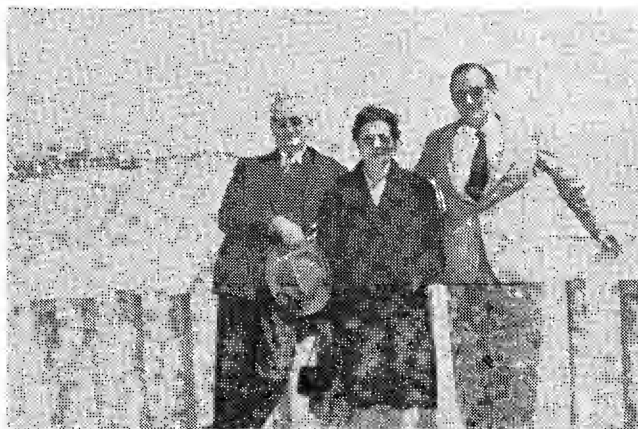
Інформувати всебічно Полковника не можна було, внаслідок цензури листів і ворожого нам елементу, який засів був у цензурному відділі листів. Але те, що найважливіше, було завжди подаване Полковникові до відома, й або приходили його корективи або одобрення.

Війна — це найбільше ризико не тільки для вояків, але й для цілого народу, й коли немає цілі у війні, нарід не приймає війни ентузіястично й не бажає жертвувати всім для здобуття перемоги. Так виявляв себе французький нарід 3. вересня 1939 року. Цілком протилежно, як було в серпні 1914 року, коли не тільки населення Парижа, але й усіх міст та сіл Франції сприйняло війну з великим ентузіязмом, як, мовляв, наше єдине й найбільше бажання здійснюється. Правда, Франція мала тоді ціль у тій війні, а саме, відірвання від Німеччини Альзації й Льотарінгії, але встрявати в другу світову не було ніякої цілі. Тому й весь французький нарід сприйняв її як велике нещастя, яке слід було виминути за всяку ціну, мовляв, позбулися Чехословаччини, треба було позбутися і Польщі. Мобілізація резервістів проходила спокійно, але всі ремствували, а зокрема французьке жіноцтво одверто вигукувало проти уряду.

В лютому 1940 року французький урядніби розрухався й почав організувати «Експедиційний корпус» на допомогу Фінляндії. Насправді, цей «Експедиційний корпус» мав цілком інше призначення, а саме, — новий десант на побережжі Чорного моря. Догадуючись, куди і для якої цілі буде скеровано «Експедиційний корпус», я негайно алярмував Полковника: «зв'язок з Порто!...». Через декілька днів я одержав відповідь: «зв'язок з Портою є!..». Ставало очевидним, що французи хочуть робити ставку на Україну і це було тим приємніше, замість пхати наших людей у холодну Фінляндію. Відношення французьких міністерств, як закордонних справ, так і війни значно покращало для нас і треба було підготовлятись для дозволу на сформування Українського Леґіону. Очевидно, треба було розраховувати тільки на ті наші сили, які були у Франції, бо з Німеччини чи Австрії або був. Польщі не можна буде видістати наших людей до Франції. Треба було розглядатися за молодими українськими старшинами, що перебували у Франції після покінчення нашої визвольної війни, треба було підчисляти тих наших національно найсвідоміших робітників, тих ентузіястів, які були б нервами нашого нового військового організму. Полковник здавав собі дуже добре справу, якою важкою була наша праця й постійно підтримував наші зусилля, а водночас надсилав для друку в «Українському Слові» заклики Проводу.

Коли Фінляндія підписала з СССР перемир'я, ціль «Експедиційного корпусу» відпала, й тоді треба було французам заграти одверто, а саме домогтися від Великої Брітанії згоди утворити

другий фронт на Сході і так включити Туреччину, Румунію і Югославію у війну та водночас включити й Україну. Кипіла в «Українському Народному Союзі у Франції» горячкова праця, щоб бути готовим до того менту, коли одержимо дозвіл на зформування Українського Легіону. Нелегка це справа — формувати на чужині Український Легіон, бо українець не чує **своєї землі під ногами, все це видається йому відірваним від рідного ґрунту. Отже треба було заздалегідь підготовити все, щоб з першого** дня покликані до Легіону знайшли все в якнайкращому ладі. Правда, українці звертають велику увагу «на зовнішній блеск», себто в даному випадкові на приманливу військову уніформу. На жаль, в часі війни немає приманливої уніформи, а достосована та уніформа до фронтових чи окопних боїв. Отже, у французькій армії не було нічого такого, щоб приманювало українця. Але деякі наші, що вступили були до похідніх полків, зуміли причепуритися так, що справді та уніформа виглядала прекрасно. Коли прибували вони до домівки Союзу, приємно було на них дивитися, так вишиковані вони були.

Полк. А. Мельник, Софія Мельник, Юрко Коновалець, Італія 1954 р.

Пропаґанда за вступленням до Українського Легіону могла розпочатися з менту одержання дозволу на його зформування. По наших рахунках можна було утворити щонайвище одну бригаду, бо при висадці на побережжі Чорного моря можна було вже числити на доповнення. Щойно в Україні можна було розгортатися в більшу військову силу. Та лихо в тому, що навіть французи не були готові до війни, відчувалась велика нестача зброї, а зокрема модерної чи наймодернішої. І так пригадувались ті часи з Першої світової війни, коли нам, Українським Січовим Стрільцям, видано було стару зброю, старі рушниці на один набій тощо.

Головне — це було дістатись в Україну, а там, з досвідом з Першої світової війни, зброю можна було легко знайти, адже московські війська при кожному відвороті залишали повно зброї, якою можна було користуватися. Правда, не можна було привчати наших людей, як колись за визвольної війни, мовляв, зброя у ворога, відбери її собі!

В перших днях березня 1940 року, несподівано й неочікувано на пленарному засіданні французького парляменту забрав слово в українській проблемі був. голова французького уряду й був. міністер закордонних справ — Етієн Флянден: «Україна входить в склад Совєтського Союзу, як окрема республіка, а згідно конституції Совєтського Союзу вона може добровільно виступити із Совєтського Союзу і проголосити свою суверенність...».

Це була бомба сильного калібру, але хто був майстром цеї бомби? Ніколи передше цей посол не цікавився українською проблемою. Заметушились негайно всі аґенти — московські, польські, німецькі. У французькому міністерстві закордонних справ були вельми стурбовані, але не хотіли дати нам потрібного вияснення, хоча напевно знали, хто випровокував цю промову. «От-так, послові Флянденові стрілило щось в голову і він виголосив свою промову», - казали. На роз'яснення не треба було довго ждати: німці напали на Данію та Норвегію, і в тому менті забрав голос Молотов і не тільки виправдав той німецький напад, але й обвинувачував французів та англійців, що вони ведуть «імперіялістичну війну». Це означало, що німці «через десяті-двадцяті руки» спровокували таку промову і тим самим ще раз мали московських імперіялістів по своїй стороні, хоча німецька окупація Данії й Норвегії могла бути однаково небезпечною як для Великої Бритaнії, так і для Совєтського Союзу.

В гарячковій підготовці до того щасливого менту (себто дозволу на формування Українського Легіону, який був би знову одержав назву — «Українські Січові Стрільці») нараз немов би все увірвалось! Наступила мертва тишина. Що сталося? Саме в мент, коли нам здавалось, що ось-ось нас покличуть до міністерства закордонних справ, поінформують, що французький уряд дав свою згоду на формування Українського Легіону і відрядять нас до міністерства війни по інструкції, наступає мертва мовчанка! На роз'яснення не треба було довго чекати. «Англійці рішуче відмовилися від участи в такій виправі і французький уряд пере-

стерегли, що вони є проти такої акції». Таке роз'яснення ми одержали від французів. Я повідомив Полковника, але Полковник все ще не втрачав надії, що дозвіл на зформування Українського Легіону прийде.

Можливо, що французи б заризикували самі планувати таку експедицію і утворити другий фронт, якби Муссоліні не поїхав був на зустріч з Гітлером у Бреннері. З того менту стало ясно, що Італія не буде невтральна, а розпочинати морем транспортування французького «Експедиційного корпусу» в таких умовинах було найбільш небезпечним. Тому «Експедиційному корпусові» довелось швидко їхати до Норвегії. Так на ніщо не придались численні французькі дивізії, які завчасно були перевезені до Сирії та Лібанону і яких не можна вже було перекинути на французький фронт, коли почалась німецька офензива в травні 1940 року.

Надії Полковника і наші надії на зформування Українського Леґіону, що видавалось нам «на досяг руки», на жаль, не здійснились. Треба було рятувати наших людей, бо уряд Сікорського і далі покликав їх до служби в польській армії, а французи перестали нами цікавитися. Довелось негайно розіслати тисячі листів нашим людям у Франції, яких ми мали вже у нашому реєстрі: «Коли одержите цього листа, не питайте чому, а сідайте негайно на потяг і рушайте до коша похідних полків»! Тисячі наших молодих українців повністю зрозуміли, що надії на зформування Українського Легіону провалилися і треба їхати туди, куди поручає Управа «Українського Народного Союзу у Франції». Воєнне щастя відвернулось від нас, але у війні успіхи й неуспіхи завжди чергуються. Не виграв з нами бою ген. Сікорські, це єдине, що ми змогли осягнути, а так бажалось зформувати Український Легіон, і Полковник в цьому нам не тільки допомагав, але й заохочував постійно та подавав свої вказівки й поради. «На досяг руки!» — не здійснилось!

ВІДЛІТАЮТЬ СІРИМ ШНУРКОМ

Радіопередача, пера постійного коментатора радіогодини ім. Володимира Блавацького в Філядельфії, проф. Лева Шанковського, переданої дня 7 листопада 1964 року, о год 8.30 вранці в рямцях спеціяльної авдиції, присвяченої пам'яті полк. Андрія Мельника...

Програма авдиції: Жалібний марш, коментар, композиція «Видиш, Брате мій» від слів «Відлітають сірим шнурком». Музичне оформлення п. Євдокії Блавацької. Коментар читав артист Володимир Шашаровський.

***

До останнього звіту у Всевишнього зголосився полковник Андрій Мельник. Зголосився звітувати за своє праведне й виповнене змістом життя на службі українського народу. Окремої символіки набирає факт, що до останнього звіту покликав Господь полковника Андрія Мельника у річницю Листопадового Зриву та річницю смерти Великого Митрополита Андрея, що був Полковникові Духовим Опікуном і Другом. Символіка ця завжди вказуватиме нам на зміст життя Полковника, на його пов'язаність з останнім півсторіччям української історії.

Бо немає найменшого сумніву, що з полковником Андрієм Мельником зійшов у могилу військовий та політичний діяч, якого брак відчуватиметься ще довго. Його відхід відчуватимуть не тільки члени Організації, що її Він очолював, але й усі ці українські самостійники, що бажають і далі продовжувати визвольну боротьбу, до якої перед 50 роками станув молодий інженер лісництва, Андрій Мельник. Українська визвольна ідея, що зродила перед 50 роками Стрілецький чин — живе посьогодні і чекає свого здійснення, будучи одним із провідних рушіїв сучасного українського визвольного руху.

У цьому Ювілейному році Українського Січового Стрілецтва хай нам вільно буде передусім навести короткий, але світлий спогад про бойові діла старшини Українських Січових Стрільців, Андрія Мельника. У пам'ятну карпатську зиму 1914-1915 р. молоденький четар УСС, Андрій Мельник був одним із найкращих провідників далеких стеж, що рейдували в ворожому запіллі. Успіхи його рейдів принесли йому аванс, бойове відзначення та командний пост: молодому старшині довіряють сотню УСС. З цією сотнею Андрій Мельник відзначається в боях на Маківці. На Лисоні поручник Андрій Мельник командує шостою сотнею УСС що находиться в центрі кровопроливних боїв, на пам'ятному горбку число 348. Бій на Лисоні — це була найбільша бойова операція Першого полку УСС, але й найбільш крівава. З 44 старшин полку осталось тільки 16, але Всевишній зберіг життя сотенного шостої сотні для майбутніх діл. Несподівано попав він у полон.

І коли тільки вибухла революція в Росії, полонений стрілецький старшина Андрій Мельник організує втечу стрілецьких старшин і підстаршин з табору полонених у Дубовці коло Царицина-Сталінграду. Шлях утікачів з полону

стелиться у Золотоверхий, де вони вступають дс вже існуючого куреня Січових Стрільців як рядові стрільці. У цій формації, що її покликали до життя колишні УСС-и, полковник Андрій Мельник доходить до найвищих постів. Він, за чергою, начальник технічно-організаційного штабу СС, командант куреня, шеф штабу Осадного корпусу, і, врешті, шеф штабу Дієвої армії Української Народньої Республіки. Коли Головному Отаманові, Симонсві Петлюрі звертають увагу, що на такий високий пост покликав він молодого, 28-літнього старшину без штабового досвіду, Головний Отаман відповідає, що для нього важливіша морально-політична стійкість молодого старшини і його безсумнівна державно політична льояльність для справи. І справді, молодий полковник прекрасно перевів реорганізацію Дієвої армії УНР у реґулярну військову силу на місце різних партизанських загонів. Допомагали йому, в цьому ділі, видатні спеціялісти військової справи: генерал Володимир Сінклер, полковник Василь Тютюнник, підполковник (пізніше генерал) Микола Капустянський... Закінчивши оце важливе діло, полковник Мельник повернувся до своєі формації, до корпусу Січових Стрільців, в якому відіграє видатну ролю в технічно-організаційній ділянці...

І коли покінчилися визвольні змагання 1917-1920 років незаслуженою поразкою, полковник Мельник, як і інші старшини Української Армії, не складає зброї. Він входить у підпільну Українську Військову Організацію — УВО, що рішилась продовжувати визвольну боротьбу у революційно-підпільних формах. Очолює УВО — командир Корпусу Січових Стрільців, полк. Євген Коновалець, а колишній шеф штабу Корпусу, полковник Андрій Мельник стає членом Начальної Команди УВО на Західніх Українських землях. Як і інших бойовиків УВО, не минають полковника польські тюрми й поліційні напасті.

Але не тільки відважним вояком, бойовим старшиною й підпільником був славної пам'яті полковник Андрій Мельник. Був він теж політичним діячем та (після траґічної смерти Євгена Коновальця) другим Головою Проводу Українських Націоналістів. На цьому пості довелося Полковникові переживати добу, вагітну в траґічні й далекосяжні події для всього українського народу і для очолюваної Ним Організації. Історія цієї доби ще не написана і ще не скоро зможе бути об'єктивно написана, бо ще немає для цього достатньої історичної перспективи. Але, коли сьогодні існує організована й дисциплінована когорта Українських Націоналістів, відданих славній пам'яті полковника Андрія Мельника, то ми знаємо, скільки вони Йому завдячують, і їх біль по втраті свого провідника вповні розуміємо та його респектуємо.

І ми бажаємо запевнити членство Організації, очолюваної славної пам'яті полковником Андрієм Мельником, що відхід їх Вождя у вічність вкрив важкою жалобою не тільки їх, але й членів усіх націоналістичних та самостійницьких середовищ і, взагалі, широкі кола української спільноти в світі, для яких українська визвольна ідея не є порожнім звуком. І мені здається, що не було б кращого вшанування пам'яті полковника Андрія Мельника, як наші спільні змагання за віднову українського націоналістичного руху, за створення єдиної й сильної Організації Українських Націоналістів, яка б гасло: «Здобудеш Українську Державу або згинеш у боротьбі за неї» визнавала не за страх, а за совість. Провідною ідеєю українського націоналізму була теза, що весь успіх нашої боротьби за незалежну державність та все наше значення — як міжнароднього чинника — залежить в головній мірі від нашої власної сили. Це була основна ідея українського націоналізму, яка випливала з віри в наш народ.

Але корінь і основа нашої сили може бути тільки в нашій внутрішній єдності! Сучасне розбиття і роздріблення українського націоналізму, взаємне недовір'я та неузасаднені, штучні внутрішні антаґонізми - висувають ідею єдності як конечний імператив, як найвідповідальнішу проблему організованого українського націоналізму. І коли ми цю єдність створимо, чи радше її відбудуємо, то може майбутнє буде більш ласкавим для нас, як було минуле, не зважаючи на кольосальні жертви, що їх українські націоналісти обох відламів склали на жертівнику Батьківщини, для визволення українського народу.

А Полковникові Андрієві Мельникові, Лицареві-Націоналістові без страху й докору, **ХАЙ БУДЕ ВІЧНАЯ ПАМ'ЯТЬ І ХАЙ ЧУЖА ЗЕМЛЯ БУДЕ ЙОМУ ПЕРОМ!**

СЛОВО М. ПАНАСЮКА НА ЖАЛОБНИХ СХОДИНАХ В ЧІКАҐО.

За кілька годин відтепер, в Люксембурґу (Західна Европа), почнуться похорони одного з найвизначніших українських національних борців за волю й національну державність українського народу, відомого цілій українській нації і зовнішньому світові
Голови ПУН сл. п. полк. Андрія Мельника.

Останні десятиліття українських визвольних змагань дуже трагічні, а то й хижі по відношенні до національних Велетнів своїх. Природно, чи підлим способом ворога переривається Їхнє життя і все нові могили Їхні виростають на чужій землі. Париж, Роттердам, Мюнхен і врешті Люксембурґ. Рідний бо чорнозем, рідний бо національний пантеон — їм місце.

Деким мислиться кінець життя людини на цій землі. Насправді ж — воно безперервне в духових вартостях своїх Велетнів.

Голова ПУН сл. п. полк. А. Мельник:
Соборність ідеї і чину — від своїх юних днів національної свідомости, через УСС, Галицько-Буковинський Курінь, СС, Українську Дійову Армію, УВО, ОУН, УПА, — аж до останнього дня кермування Українським Націоналістичним Рухом.

Полковник Андрій Мельник —
Подивугідна лицарскість і гідність української людини від перших кроків на шляху визвольної боротьби й державного будівництва, аж до останніх починань;

Шляхотна, хрустальна й повсякчасна визвольно-державницька дія Його — це унікальна символіка славної новітньої історії безперервности змагань українського народу до волі й своєї держави аж по сьогоднішній день.

Полковник Андрій Мельник —
Безспірна велич християнсько-моральних засад в славні часи підйому і тяжкі моменти упадку самостійно-державницьких і революційно-визвольних змагань української нації.

Національний моноліт і одність українського визвольного фронту, — зі своєю національно-політичною зрізничкованістю, — це імператив всіх задумів і починань сл. п. Голови ПУН полк. Андрія Мельника.

Ця національна спаяність і одність Визвольних змагань при наявності політичної зрізничкованости і очевидно ролі та фронтових позицій Українського Націоналістичного Руху в боротьбі з окупантами — саме і є клясичним, в новітній історії українського народу безпрецедентним розумінням державницької думки, державної законности, державницької рації і право порядку Провідника УНРуху — сл. п. полк. А. Мельника.

І справді — життя безперервне в духових вартостях своїх Велетнів. Створена ними, як писав поет, «цитаделя духа» наснажувала і наснажуватиме життя нових поколінь. Поколінь, що буде «свідоме присяги, свідоме шляхів», поколінь невгнутих «у своїй волі і вірі мов ґраніт».

Олег Ольжич писав:

«Хто має уші — хай слуха!
Хто має серце — люби!
Встає цитаделя духа —
Десятки літ боротьби».

***

«І ми будем гідні, не слави й похвал
Учинку, що горами руха!
Ґранати, петарди, живий арсенал
Із плоті могутнього духа!».

«Організація Українських Націоналістів, підготовлювана десятками літ в найрізнородніших первоформах на соборних українських землях до першої світової війни і по ній, постала не як коньюнктурний, по чужих зразках твір, а як закономірний і тривкий вислід державницького назрівання, що його проходив український нарід, щоб з етнічної маси стати Нацією».

Андрій Мельник

***

«Глибоко вірю, що прийде час, коли знайдемось знову всі в одному націоналістичному таборі, свідомі завдань, які лежать на нас, націоналістах, і свідомі відповідальности перед історією України».

Андрій Мельник

(Закінчення із стор. 15-ої)

БАЛТІМОРЕ, МД.

В неділю 8 листопада 1964 р. з ініціятиви місцевого Від. ОДВУ і при співучасті Об'єднання Бувших Вояків Української Армії «ОбВУА» Т-ва Прихильників УНР і УАТ «Зарево» вшановано в Балтіморі пам'ять полк. А. Мельника, Голови ПУН та визначного українського військового і політичного діяча, однієї з найвизначніших постатей нашої модерної історії.

Заупокійні панахиди за спокій душі сл. п. полк. відбулись в усіх місцевих українських церквах. В Українській Греко-Католицькій Церкві правив панахиду о. парох П. Мельничук у сослуженні двох священиків. В Українській Православній Церкві панахиду правив і з надзвичайно зворушливим словом звернувсь до вірних о. Ілінській. Панахиду на Куртіс - Бею правив о. В. Соловій.

В цей самий день відбулись в приміщенні місцевої «Самопомочі» Жалібні Сходини, в яких взяли участь представники майже всіх місцевих організацій та численне громадянство.

Сходинами проводив голова місцевого відділу ОДВУ проф. П. Войтович, який в своїй промові представив постать полк. А. Мельника, як визначного українського військовика, УВО і керманича ОУН.

До Жалібної Президії Сходин входили д-р Д. Коструб як (Відділ УККА), п.О. Хархаліс (ОбВУА), д- О. Дирій (Т-во Прихильників УНР), О. Зінкевич (УАТ «Зарево»), мґр. Лемішка (СУА), п-ні О. Пісецька (Пласт), п. В. Чорнодольський («Провидіння»), п.Т. Хай («Самопоміч») п. Л. Подоляк (Українська Кредитівка).

На сходинах з коротким словом виступили — п. О. Хархаліс, який представив, в зворушливих словах, образ полк. А. Мельника, як старшину УСС і Січових Стрільців, та команданта УВО; д-р О. Дирій говорив про полк. А. Мельника, як політичного діяча, якому завжди були дорогі традиції УНР і який змагав до об'єднання всіх українських самостійницьких сил; О. Зінкевич — зобразив полк. А. Мельника, як людину хрустального характеру, ділячись з присутніми споминами зі своїх зустрічів з Полковником.

Зі словами співчуття, відзначуючи великі заслуги полк. А. Мельника супроти українського народу, виступили д-р Д. Коструб'як, сот. І. Трегубенко, мґр. А. Булавка і д-р Я. Шав'як, а також було відчитано лист співчуття від місцевого відділу ООЧСУ.

Сумно закінчились Жалібні Сходини балтіморської Громади. Вони залишаться в пам'яті присутніх на довгий час, як і залишиться в їхніх серцях спомин про Великого Полковника А. Мельника на ціле життя.

О. З.

Пропам'ятне видання «Самостійної України» присвячене пам'яті Полковника Андрія Мельника в 40-ий день Його смерти.

Independent Ukraine
2315 WEST CHICAGO AVENUE
CHICAGO 22, ILLINOIS, U. S. A.

Return and Forwarding Postage Guaranteed

BULK RATE
U. S. POSTAGE
PAID
Chicago, Ill.
Permit No. 7547

Independent Ukraine

2315 WEST CHICAGO AVENUE

CHICAGO 22, ILLINOIS, U. S. A.

Return and Forwarding Postage Guaranteed

BULK RATE
U. S. POSTAGE
PAID
Chicago, Ill.
Permit No. 7547

Mr. H. Kukiz
10510 Mt. Auburn Avenue
Cleveland 4, Ohio